

OHO-opas

opiskelukykyä,
hyvinvointia ja
osallisuutta
korkeakouluihin

Toimittajat: Ulla Klemola, Heini Ikäheimo, Tytti Hämäläinen

OHO-oppaan toimitustiimi

Tekstien toimitus:

Ulla Klemola, Heini Ikäheimo ja Tytti Hämäläinen

Visuaalinen ilme, grafiikat ja taitto:

Nina Huisman, Mustavalkea Oy

Internetsivuston toteutus:

Henrik Korhonen

ISBN 978-951-39-8110-5 (PDF)

Julkaisun pysyvä osoite: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-8110-5>

OHO-opas

**opiskelukykyä,
hyvinvointia ja
osallisuutta
korkeakouluihin**

SISÄLLYS

Alkusanat	7
ESIPUHE	8
OHO!-hankkeen juuret	10
KORKEAKOULUOPISKELIJAN OPINTOPOLKU	12

1. ENNEN OPINTOJA	13
Saavutettavuus opiskelijavalinnassa	15
Miten huomioida opiskelijoiden moninaisuus?	23
Saavutettavuuskriteeristö korkeakoulujen saavutettavuuden kehittämisessä ja arvioinnissa	29

2. OPINTOJEN ALUSSA	35
Hyvään alkuun PREorientaatiolla ja vertaistutoroinnilla	37
HOPS-ohjauksella hyvään alkuun	51
Omaopettajien koulutus tukemaan uuden opiskelijan opintopolkua	63
MSLQ-itsearviointikysely opiskelijan itsearvioinnin ja opetuksen suunnittelun tukena	69

3. OPINTOJEN EDETESSÄ	73
ProMot-menetelmä opiskelumotivaation kehittämiseksi	75
Opiskelun taitokartta – Miten akateemisia opiskelutaitoja voidaan tunnistaa ja kehittää?	85
Hyvinvointitaidot osana akateemisia opiskelutaitoja	97
Toimijuusanalytiikka oppimista ja ohjausta tukemassa	105
Yhteisöllisen pedagogiikan koulutussarja opettajille, ohjaajille ja opiskelijoille	111
”Me välitämme” – strategisella johtamisella kohti hyvinvoivaa yliopistoyhteisöä	121
Saavutettava opetus ja ohjaus hyvinvoinnin ja oppimisen edistäjänä	131

4. KOHTI VALMISTUMISTA	141
Valmiina työelämään oman alansa osaajana	143

5. HAKEMISTO	154
---------------------	-----

6. YHTEYSTIEDOT	158
------------------------	-----

7. LÄHDELUETTELO	164
-------------------------	-----

Alkusanat

OHO! Tuo pieni huudahdus iloisesti yllättyneellä ja innostuneella sävyllä kumpuaa varmasti useankin lukijan mieleen, kun lähtee tutustumaan tämän tärkeän ja taiten laaditun OHO!-hankkeen opaskirjan monipuoliseen sisältöön. Oppaan teema, opiskelijoiden hyvinvointi, on äärimmäisen tärkeä, ja jo nopea vilkaaisu kokonaisuuteen osoittaa, että emme todellakaan ole keinottomia haasteen edessä.

OHO-opas syntyi osana Opetus- ja kulttuuriministeriön kärkihanketta, Opiskelukyvyn, hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäminen korkeakouluissa (2017–2019). Hanke lähti liikkeelle halusta tehdä jotain konkreettista sen edistämiseksi, että korkeakouluissa opiskelevat nuoret ja aikuiset voisivat paremmin. Terveystutkimukset ovat toistuvasti osoittaneet, että vaikka valtaosa korkeakouluopiskelijoistamme voi hyvin, niin yhä lisääntyvä määrä joutuu kohtaamaan opintojensa kuluessa erilaisia mielialaoireita, stressiä ja yksinäisyyttä. Johtavana hanketta käynnistävänä mottona olikin: ”Jotta kukaan ei jäisi yksin”.

Opiskelijoiden hyvinvointi, heidän kykynsä suoriutua opinnoistaan ja mahdollisuus kokea olevansa osa yhteisöä ovat tavoitteita, joita jokaisessa korkeakoulussa arvostetaan ja joiden saavuttamiseksi ollaan valmiita ponnistelemaan. Monenlaisia käytäntöjä ja innovaatioita onkin kehitetty opiskelijoidemme parhaaksi niin ammattikorkeakouluissa kuin yliopistoissa kautta maan. OHO!-hankkeessa näitä käytäntöjä ja toimijoita koottiin yhteen innostumaan ja innostamaan muita sekä synnyttämään yhteistyössä näkyvämpiä ja vaikuttavampia tuloksia. Haluan lausua kiitokset sekä Opetus- ja kulttuuriministeriölle OHO!-hankkeen rahoittamisesta että kaikille hankkeeseen sitoutuneesti ja upein tuloksin töitä tehneille ihmisille eri korkeakouluissa.

OHO-opas on kolmen vuoden upean yhteistyön tärkeä tulos. Siihen on sisällytetty tietoa ja ymmärrystä opiskelijoiden hyvinvointiin, oppimiskykyyn ja osallisuuteen liittyvistä seikoista sekä tuotu materiaaleja, mittareita ja tukimenetelmiä, joiden avulla hyvinvointia, opiskelukykyä ja osallisuutta voidaan tavoitteellisesti ja tehokkaasti edistää ja vahvistaa. OHO!-hankkeen toiminta ja siten myös oppaaseen kootut tuotokset keskittyvät kolmeen pääteemaan: opintojen hyvä alku, hyvinvointia tukeva pedagogiikka sekä korkeakoulutuksen saavutettavuus. Ajatuksena on, että opaskirjan kautta hyvät käytännöt leviävät, muokkautuvat ja asettuvat omanlaisinaan eri korkeakoulujen rakenteisiin ja toimintoihin. Lopullisena päämääränä on, että voimme ylpeänä havaita, miten kaikki korkeakoulumme ovat osa OHO-verkostoa – opiskelupaikkoja, joissa on tahtoa, ymmärrystä ja osaamista edistää opiskelijoidemme kokonaisvaltaista hyvinvointia, tuloksekasta oppimista ja aktiivista osallisuutta.

Korkeakoulut ovat opiskelijoita ja sivistyksen viljelyä varten. Tämän käsikirjan avulla me kaikki korkeakouluissa työtä tekevät voimme hoitaa tärkeää tehtäväämme entistä paremmin ja vastuullisemmin.

Jyväskylässä 30.11.2019

Marja-Leena Laakso

Koulutuksesta vastaava vararehtori

The background of the page features a solid blue color with two large, white, wavy shapes that resemble stylized clouds or hills. One large white shape is positioned in the upper half, and a smaller, more pointed white shape is in the lower half, creating a layered effect.

ESIPUHE

Hyvä lukija,

edessäsi on tällä hetkellä OHO-opas, joka johdattaa Sinua erilaisiin tapoihin huomioida opiskelijoiden opiskelukykyä, hyvinvointia ja osallisuutta. Hienoa, kun olet kiinnostunut tästä perustavaa laatua olevasta asiasta.

OHO! eli Opiskelukyvyn, hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäminen korkeakouluissa on toiminut Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamana kehittämishankkeena vuosina 2017–2019. Olemme 11 korkeakoulun voimin tehneet työtä, jotta opiskelijat Suomessa voisivat paremmin opintojensa aikana nyt ja tulevaisuudessa. Tehtävämme korkeakoulu-yhteisöissä on tukea opiskelijoita ja toimia yhdessä heidän kanssaan, jotta heidän kasvunsa hyvinvoiviksi kansalaisiksi ja asiantuntijoiksi toteutuu.

OHO-oppaaseen on koottu käytännön menetelmiä ja tutkittua tietoa, joiden avulla voit laaja-alaisesti edistää opiskeluhyvinvointia yhteisössasi ja yhteisösi kanssa. Opas koostuu OHO-verkoston asiantuntijoiden laatimista artikkeleista, joissa avataan kehitettyjä menetelmiä ja annetaan vinkkejä niiden hyödyntämiseen. Kunkin artikkelin päättää menetelmien ytimet tiivistävä OHO-laatikko sekä käytettyjen käsitteiden määritelmät. Oppaan loppuun on koottu hakemistoksi artikkeleissa käytetyt käsitteet sekä kaikki lähteet lähdeluetteloksi.

Se, että parhaillaan luet opastamme, kertoo meille, että olet kiinnostunut kehittämään opiskelijoiden oppimisympäristöjä ja -yhteisöjä. Olemme tästä hyvin iloisia ja samalla kutsumme sinua yhteistyöhön, jonka tavoitteena on saada kaikki Suomen korkeakoulut OHO-korkeakouluiksi vuoteen 2030 mennessä. Työtä tämän eteen on vielä paljon tehtävänä.

Mitä tämä yhteistyö sitten voisi olla käytännössä? Ensiksikin ehdotamme, että lukiesasi tätä opasta toimit kriittisenä ystävänä ja annat palautetta kaikesta siitä, mikä vahvistaa tai laajentaa tämän oppaan sisältöjä. Toiseksi toivomme, että voisit kertoa, millaisia hyviä käytäntöjä, kehittämishankkeita ja tutkimuksia teidän talossanne jo tehdään tai suunnitellaan tehtäviksi. Kolmanneksi, mitäpä jos jatkossa voisimme yhdessä henkilöstön ja opiskelijoiden kanssa järjestää opiskeluhyvinvoinnin kiertueita korkeakoulupaikkakunnilla? Mitä ja millaisia ne olisivat, sitä voimme yhdessä suunnitella ja toteuttaa.

Tämä opas on siis tarkoitettu hyödynnettäväksi, täydennettäväksi ja kehitettäväksi yhdessä.¹ Synnytetään ja kootaan yhteisöllisesti ja entistä moniäänisemmin uusia tapoja tukea hyvinvointia korkeakouluissa. Toivomme, että OHO-opas kuluu käytössäsi ja voit tuoda siihen oman, ainutlaatuisen osaamisesi. Kiitos, kun välität!

Jyväskylässä 20.12.2019

Toimittajat

Ulla Klemola

OHO!-hankkeen johtaja

Heini Ikäheimo

OHO!-koordinaattori

Tytti Hämäläinen

OHO!-hankeavustaja

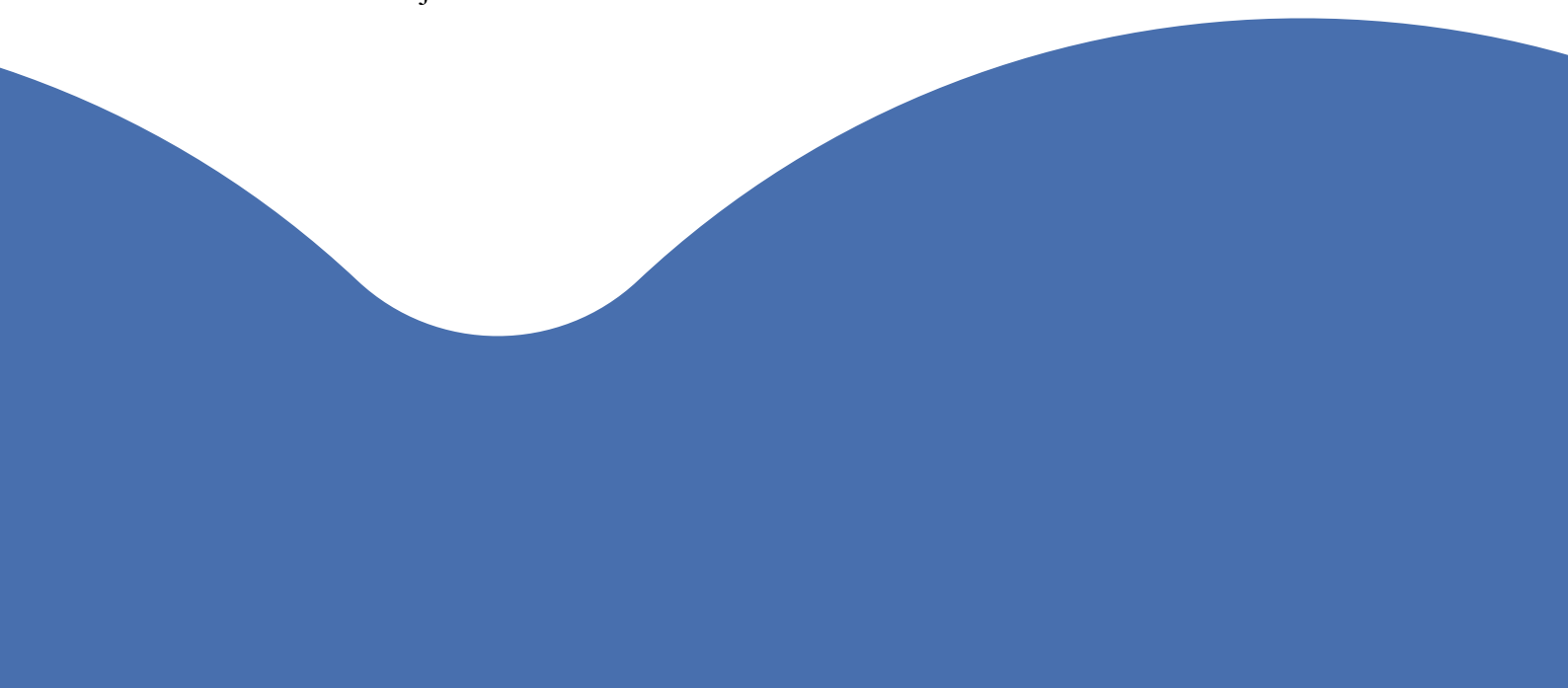
¹ OHO-oppaan löydät Avointen oppimateriaalien kirjaston sivuilta, [AOE.fi](https://aoe.fi), hakusanalla OHO-opas. Siihen saakka kunnes sivujen interaktiivinen palautetekniikka on valmis, otamme mielellämme vastaan ajatuksiasi ja kommenttejasi osoitteessa ohopoppoo@jyu.fi.

OHO!-hankkeen juuret

Vaikka nimestä saattaisi niin luulla, OHO!-hanke ei ole yllätys. Pikemmin se on looginen jatkumo korkeakouluissa meneillään olevassa kehityksessä. Hankkeen syntyyn ja sen aihevalintoihin vaikuttivat ainakin kolme taustatekijää.

Koulutuksen tehokkuus ja opintosuoritteiden kireminen ovat olleet vahvasti huomion keskiössä korkeakouluissa. 2000-luvun korkeakoulutusta kuvaavia avainsanoja ovat olleet: opintotukikuukausimäärä, tutkintotavoite, uusi yliopistolaki, uusi ammattikorkeakoululaki, lakien muutokset, opintoaikojen lyhentäminen, 55 opintopisteen suoritusraja, työllistyminen, rahoitusleikkaus, lukukausimaksu ja YT-neuvottelut. Toisaalta nämä toimet ovat pakottaneet korkeakouluja kiinnittämään huomiota myös itse opiskelijoihin ja opiskeluolosuhteisiin. Korkeakoulupoliittisen paineen lisäys on siis ohjannut korkeakouluja ottamaan vastuuta opiskelijoiden hyvinvoinnista ja opiskeluolosuhteiden toimivuudesta. Se taas on aktivoinut monia korkeakouluja järjestelmälliseen opiskelun tukitoimien kehittämiseen; opiskelijoita ei haluta ajatella enää asiakkaina, vaan kumppaneina.

Toinen tärkeä taustatekijä hankkeen synnyssä oli tarkentuva tutkimustieto opiskelija-hyvinvoinnin ongelmista. Eri lähteiden kautta oli toistuvasti noussut esille havainto, että merkittävän suurella joukolla opiskelijoita opiskelu ei syystä tai toisesta suju. Tutkimusten mukaan opiskelijoiden yksinäisyyden kokeminen, opiskeluverkostojen ulkopuolelle jääminen, akateemisten opiskelutaitojen puutteet sekä opiskelumotivaation ongelmat ovat tekijöitä, joiden on todettu vaikuttavan haitallisesti opinnoissa etenemiseen. Muun muassa Korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimus ja Opiskelijabarometri vuodelta 2012 kertovat, että suurin osa opiskelijoista voi hyvin, mutta mielialaoireita, stressiä, yksinäisyyden kokemusta ja oppimisvaikeuksia esiintyy yleisesti. Kasautuessaan nämä uhkaavat opiskelijoiden hyvinvointia ja opiskelukykyä, minkä lisäksi opiskelija helposti jää vaille tutkimuksen osoittaman tärkeimmän viiteryhmänsä, muiden opiskelijoiden tukea. Opintojen viivästymisen lisäksi ongelmat voivat heijastua myös työnhakuun ja työllistyvyyteen. Myös saavutettavuuden esteet, sekä fyysiset että henkiset, vaikuttavat edelleen opintoihin hakeutumiseen ja niissä etenemiseen.

Kolmas taustatekijä oli korkeakoulujen yhteinen, jaettu kiinnostus opiskeluolosuhteiden ja opiskelijahyvinvoinnin kehittämiseen, mikä ilmeni hakemusvaiheessa korkeakoulujen monina yhteistyöaloitteina. Parasta oli, että tämä kiinnostus perustui korkeakouluissa jo meillä olevaan asiantuntijatyöhön sekä osittain jo olemassa oleviin yhteistyöverkostoihin.

OHO!-hankkeen käynnistämisessä ja hakemuksen laatimisessa olivat vahvasti mukana Jyväskylän yliopiston silloinen vararehtori, nykyinen emerita Helena Rasku-Puttonen (jonka työtä on sittemmin jatkanut nykyinen vararehtori Marja-Leena Laakso), strategiajohtaja ja emeritus Kari Pitkänen sekä hankkeen vastuullinen johtaja Ulla Klemola tukenaan laaja korkeakouluasiantuntijoiden joukko. Laajasta valikoimasta seuloutui OHO!-hankkeen kolmimaiheinen runko, ”tripple helix”, jonka muodostavat opintojen hyvä alkua, hyvinvointia tukeva pedagogiikka ja saavutettava korkeakoulu. Kehittämistoimenpiteet päätettiin suunnata seuraaviin teemoihin: opintoihin kiinnittyminen, opiskelumotivaatio, toimijuus, opiskelukyky, opiskelukuormitus ja -hyvinvointi, osallisuutta edistävä pedagogiikka, saavutettavuus ja opintojen aikainen työelämäorientaatio. Työtä ja hankkeen nimeä kuvaaviksi avainsanoiksi valittiin opiskelukyky, hyvinvointi ja osallisuus – siis OHO!

Vuolas ja paineikas suunnitteluprosessi sekä samanaikaisesti Jyväskylän yliopistossa käynnissä ollut opiskelijoiden yksinäisyystutkimus kiteyttivät OHO!-hankkeen ydinajatuksen: hyvin toimivan korkeakoulun tulee toimia niin, että kukaan opiskelija ei jäisi yksin. Näin turvataan se, ettei opiskelija jää ilman apua, omaa yhteisöä tai hyvinvointia tukevia rakenteita ja pedagogisia ratkaisuja. OHO!-hankkeen motto, ”Jotta kukaan ei jäisi yksin”, on muistuttanut tavoitteestamme läpi hankkeen.

Tapio Anttonen
Jyväskylän yliopisto

The background is a solid bright yellow. It features two large, white, wavy, organic shapes that resemble hills or clouds. One shape is positioned in the upper half, and the other is in the lower half, both curving upwards towards the center. The text is centered within the white space between these two shapes.

KORKEAKOULU- OPISKELIJAN OPINTOPOLKU

The background is a solid yellow color. It features two large, white, wavy shapes that resemble stylized hills or clouds. One shape is positioned in the upper half of the page, and the other is in the lower half, both curving upwards towards the center. The text is centered within the white space between these two shapes.

1.

ENNEN OPINTOJA

Saavutettavuus opiskelijavalinnassa

Paula Pietilä

Turun yliopisto

Opintopolun alussa

Opiskelijavalinta on opintopolun ensimmäinen tärkeä vaihe. Valinnassa punnitaan hakijan tiedollisia ja taidollisia valmiuksia opiskella haluamaansa alaa, mutta usein myös paljon muuta. Hakija joutuu pohtimaan, mitä ja missä haluaisi opiskella, mutta myös millaisille poluille opiskelu häntä johdattellee. Tavoitteleeko hakija mielenkiintoista työuraa, taloudellisesti turvattua elämää vai selkeää, tiettyyn ammattiin johtavaa opintopolkua? Viimeistään valintavaiheessa opiskelijan tulisi saada selkeä kuva siitä, millaisia valmiuksia ja taitoja opintojen aikana hankitaan ja millaisille urapoluille koulutus voi johtaa.

On tärkeää, että opiskelijalle syntyy myös kuva siitä, millaisia valmiuksia opinnot edellyttävät ja mitä opiskelu ihan käytännössä on. Meille, jotka työskentelemme opiskelijoiden parissa päivittäin, syntyy helposti harhakuva siitä, että kyllähän kaikki tietävät, millaista korkeakouluopiskelu on: kemian opiskelu sisältää luonnollisesti työskentelyä laboratoriossa, kaikissa opinnoissa tarvitaan tiedonhakutaitoja ja usein täysipäiväinen opiskelu edellyttää muuttoa opiskelupaikkakunnalle – ainakin jossakin opintojen vaiheessa.

Opiskelijavalinnassa punnitaan myös korkeakoulu. Se, kuinka ymmärrettävästi osaamme kertoa valintaprosessista hakijalle ja miten helposti hakija tarvitsemansa tiedon löytää, on korkeakoulun käyntikortti. Se, että valintakoetta koskevaa tietoa ei löydy lainkaan tai se ei ole hakijan saavutettavissa, on aina epäonnistuminen.

Mitä tarkoitetaan saavutettavalla opiskelijavalinnalla?

Saavutettavuudella tarkoitetaan fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen ympäristön järjestämistä ja toteutumista siten, että jokainen voi ominaisuuksistaan riippumatta toimia yhdenvertaisesti muiden kanssa. Yhdenvertaisuuslaissa sanotaan seuraavasti:

”

Ketään ei saa syrjiä iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vammaisuuden, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Syrjintä on kielletty riippumatta siitä, perustuuko se henkilöä itseään vai jotakuta toista koskevaan tosiseikkaan tai oletukseen.

(Yhdenvertaisuuslaki, 8. pykälä, syrjinnän kieltö).

On huomattava, että lain mukaan välittömän ja välillisen syrjinnän lisäksi laissa tarkoitettua syrjintää ovat yhtä lailla häirintä, kohtuullisten mukautusten epääminen sekä ohje tai käsky syrjiä.

Mitä saavutettavuudella opiskelijavalinnassa sitten tarkoitetaan? Esteetön opiskelu korkea-asteen oppilaitoksissa -hankkeessa (ESOK) on tuotettu suositus ja opas esteettömästä opiskelijavalinnasta. Oppaassa todetaan, että saavutettavuus on viime kädessä toteutettava hakija- ja tilannekohtaisesti. Kyse on hakijan tarpeiden, oppiaineiden vaatimusten ja oppilaitoksen arjen yhteensovittamisesta aktiivisessa vuoropuhelussa.

On tärkeää huomata, että saavutettavuus, kuten opiskelijavalintakin, on prosessi. Saavutettavuuden toteuttamista täytyy pohtia opiskelijavalinnan eri vaiheissa, valintaa koskevan informaation antamisesta aina opiskelupaikan vastaanottamiseen saakka.

Saavutettava opiskelijavalinta alkaa lukiosta ja päättyy korkeakouluopintojen alkamiseen.

Korkeakoulun osalta saavutettavuutta on alettava pohtia jo siinä vaiheessa, kun valintakokeisiin luettavaa materiaalia valitaan ja valintakokeen muotoa pohditaan. Onko koemateriaali saavutettavassa muodossa esimerkiksi näkövammaisten käyttämille ruudunlukuohjelmille, tai onko koemateriaali saatavissa lukemisesteisten valtakunnallisesta Celia-kirjastosta? Entä edellyttääkö valintakoemateriaalin käyttö esimerkiksi kuvien tulkitsemista tai valintakokeeseen osallistuminen kuulemista? Jos henkilöllä on lukivaikeus, esiintyykö koekysymyksissä kielellisiä kompia, kuten väärinkirjoitettuja nimiä tai käsitteitä, joiden ymmärtämiseen hakijan lukivaikeudella voisi olla keskeinen vaikutus?

Hyvissä ajoin on tärkeää varmistaa myös valintakokeeseen saapumisen ja itse kokeeseen osallistumisen esteettömyys ja saavutettavuus. Valintakoepaikkojen tulisi olla lähtökohtaisesti esteettömiä liikkumisen apuvälineitä käyttäviä tai huonokuuloisia hakijoita ajatellen. Pyörätuolia tai kuulolaitetta käyttävän hakijan tulee voida osallistua mihin tahansa valintakokeeseen, ja tämän vuoksi valintakoetilan ja tilaan saapumisen esteettömyys tulee etukäteen varmistaa kaikkien käytössä olevien tilojen osalta. Liikkumisen apuvälinettä käyttävän hakijan kohdalla tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että koepaikan parkkialueelta löytyy esteetön parkkipaikka ja saattoliikenteen saapuminen koepaikan ovelle on mahdollista. Koesaliin tulee olla esteetön kulku ja hakijalle sopiva, esteetön istumapaikka on varmistettava. Esimerkiksi pyörätuolia käyttävä hakija ei välttämättä voi siirtyä pyörätuolista luentosalin penkkiin, vaan hänelle on järjestettävä erillinen pöytätila. Jotkut hakijat eivät välttämättä voi istua luentosalin kiinteillä penkkiriveillä esimerkiksi selkävian vuoksi, vaan myös heille on järjestettävä erillinen istumapaikka. Jos hakijalla on käytössään jokin henkilökohtainen apuväline tai vaikkapa oppilaitoksen tietokone, tulee niiden toimivuus varmistaa ennen kokeen alkua.

On tärkeää huomata, että liikkumisen, näkemisen ja kuulemisen saavutettavuus on vain pieni osa saavutettavuuden kenttää. Saavutettavuudella voidaan myös yhtä hyvin tarkoittaa mahdollisuutta häiriöttömään koetilaan, jossa opiskelijan on mahdollisuus keskittyä suoritukseensa ilman, että keskittyminen jatkuvasti herpaantuu ympäristön äänistä tai sosiaaliset pelot häiritsevät koesuoritusta täyteen ahdetussa koetilassa.

Kohtuulliset mukautukset opiskelijavalinnassa: yksilöllisillä järjestelyillä samalle viivalle muiden kanssa

Vuonna 2006 hyväksytyssä YK:n yleissopimuksessa vammaisten ihmisten oikeuksista sitoudutaan kohtuullisten mukautusten toteuttamiseen koulutuksen saavutettavuuden lisäämiseksi. Tarkoituksena on vahvistaa kaikkien ihmisoikeuksien kuuluminen myös vammaisille henkilöille ja määritellä esteettömyydelle vähimmäispuitteet, jotka yhteiskunnan on täytettävä. Sopimus korostaa vammaisten henkilöiden osallisuutta koulutuksen kaikilla tasoilla ja mahdollisuutta kykyjensä kehittämiseen mahdollisimman pitkälle sekä osallistumista yhteiskunnan toimintaan. Lisäksi koulutusta koskevassa artiklassa vahvistetaan vammaisten oikeus elinikäiseen oppimiseen.

Yleissopimuksen mukaan kohtuullinen mukauttaminen tarkoittaa tarvittaessa yksittäistapauksessa toteutettavia tarpeellisia ja asianmukaisia muutoksia ja järjestelyjä, joilla ei aiheuteta suhteetonta tai kohtuutonta rasitetta ja joilla varmistetaan vammaisten henkilöiden mahdollisuus nauttia tai käyttää kaikkia ihmisoikeuksia ja perusvapauksia yhdenvertaisesti muiden kanssa.

Mahdollisuus valintakokeen yksilöllisiin järjestelyihin, joista aiemmin käytettiin myös käsitettä erityisjärjestelyt, on ehkä tunnetuin mahdollisuus varmistaa valintakokeen yksilöllinen saavutettavuus ja näin myös valintakokeen yhdenvertaisuus kaikkien hakijoiden kannalta. Tällä pyritään siihen, että kaikilla hakijoilla olisi ominaisuuksistaan riippumatta mahdollisuus osoittaa oma osaamisensa valinnassa. Valintakokeen yksilöllisten järjestelyjen saaminen edellyttää aina lääkärin tai muun asiantuntijan lausuntoa vammasta, sairaudesta tai luki- tai oppimisvaikeudesta. Näin ollen esimerkiksi vieraskielisyys tai vaikkapa sukupuoli- tai kulttuurivähemmistöön kuuluminen ei oikeuta valintakoejärjestelyihin, vaikka hakijoiden tarpeet saavutettavuuden suhteen olisivatkin samankaltaisia kuin vammaisilla tai oppimisvaikeuksilla hakijoilla.

Ylioppilastutkinnon yksilöllisiä järjestelyjä koskevasta päätöksenteosta vastaa valtakunnallisesti ylioppilaslautakunta. Korkeakoulujen yhteishaun asiakaspalveluryhmä tekee korkeakoulujen valintakokeisiin liittyviä erityisjärjestelyjä koskevia yleisiä linjauksia, mutta ei puutu yksittäiseen päätöksentekoon, vaan se on korkeakoulujen omalla vastuulla. Hakijan kannalta pulmallista yksilöllisten järjestelyjen hakemisessa voi olla se, että hakuprosessit vaihtelevat eri korkeakoulujen ja hakukohteiden välillä. Esimerkiksi järjestelyjen hakuajassa ja myöntämisperusteissa voi olla eroja.

Oikeuskansleri on omassa päätöksenteossaan linjannut yksilöllisten järjestelyjen hakemisesta seuraavasti:

Hakija oli osallistunut yliopiston valintakokeisiin vuosina 2015 ja 2016. Hän oli hakenut erityisjärjestelyitä molempiin koetilaisuuksiin ja liittänyt kumpaankin hakemukseen saman lääkärintodistuksen. Vuonna 2015 kantelijalle myönnettiin oikeus tietokoneen käyttöön sekä puoli tuntia lisäaikaa kokeen suorittamiseen. Vuonna 2016 samoin perustein haettu erityisjärjestelyhakemus hylättiin. Perusteluina esitettiin hakijoiden yhdenvertainen kohtelu, ja ratkaisun todettiin olevan yhdenmukainen erityisjärjestelyitä vastaavin perustein hakeneiden kanssa.

Yliopistolta saadun selvityksen mukaan erityisjärjestelyt on vuonna 2016 myönnetty vain hakijoille, joiden toimittamista lausunnoista ja lääkärintodistuksista kävi yksilöidysti ilmi, miksi hakija tarvitsi lisäaikaa tai erillisen koetilan. Kantelija ei ollut tietoinen vaatimuksesta, jonka mukaan lääkärintodistuksessa olisi tullut yksilöidysti ilmoittaa, miten hakija hyötyisi erityisjärjestelyistä. Kantelijaa ei ollut pyydetty täydentämään hakemustaan. Vuoden 2016 hylkäävän ratkaisun perustelut ovat olleet erilaiset itse ilmoituksessa, kantelijan opintopäälliköltä myöhemmin saamassa viestissä sekä yliopiston oikeuskanslerille lähettämässä selvityksessä.

Apulaisoikeuskansleri kiinnitti yliopiston huomiota erityisjärjestelyjä koskevan ohjeistuksen selkeyteen, erityisjärjestelyratkaisujen perustelemiseen sekä siihen, että yliopiston olisi ollut asianmukaista pyytää hakijaa täydentämään hakemustaan vuonna 2016. Lisäksi apulaisoikeuskansleri katsoi, että hakijan oikeusturvan kannalta olisi aiheellista kertoa erityisjärjestelyjä koskevassa ilmoituksessa se, missä vaiheessa erityisjärjestelyjä koskevaan ratkaisuun voi hakea muutosta.

(OKV/1220/1/2016).

Hakijan kannalta olennaista on juuri hakuprosessin selkeys ja se, että hänellä on tarkka käsitys siitä, mitä hakijalta edellytetään: mitä asiakirjoista tarkalleen ottaen tulee ilmetä ja miten vanhoja asiakirjat voivat enintään olla. Apulaisoikeuskansleri katsoi, että yliopiston olisi ollut asianmukaista pyytää hakijaa täydentämään hakemustaan ja myös kertoa, missä vaiheessa ratkaisuun voi hakea muutosta.

Korkeakoulupaikan saaminen voi toisinaan olla pitkä prosessi, ja sama hakija voi päätyä hakemaan samaan hakukohteeseen useana vuonna. Myös hakukriteerit voivat erityisjärjestelyjen osalta muuttua. Esimerkiksi tarvittavien liitteiden hankkiminen erityisjärjestelyjä varten voi osoittautua hyvinkin työlääksi ja kalliiksi, jos hakijalla ei ole esimerkiksi lukitodistusta, joka hänelle olisi aiemmin tehty vaikkapa lukio-opintoja tai ylioppilaskirjoituksia varten.

Hakijan kannalta olennaista on juuri hakuprosessin selkeys ja se, että hänellä on tarkka käsitys siitä, mitä hakijalta edellytetään.

Saavutettava opiskelijavalinta on monen toimijan saumatonta yhteistyötä

Saavutettava opiskelijavalinta alkaa lukiosta ja päättyy korkeakouluopintojen alkamiseen. Kysymys on siis pitkästä ja tärkeästä matkasta toisen asteen opinnoista korkea-asteen koulutukseen. On tärkeää huomata, että opiskelijat ja hakijat, joille opiskelijavalinnan saavutettavuus on opintoihin pääsemisen edellytys, tarvitsevat usein muita hakijoita enemmän tukea voidakseen osallistua saavutettavaan valintakokeeseen.

Valintakokeen saavutettavuus on harvoin itsestäänselvyys ja edellyttää usein hakijalta itseltään kykyä selvittää, millaisia asiakirjoja esimerkiksi yksilöllisten järjestelyjen hake- miseksi vaaditaan tai millainen on korkeakoulun toimintaympäristö vaikkapa pyörätuolilla liikkuvan tai sokean opiskelijan näkökulmasta.

Korkeakoulujen näkökulmasta on tärkeää tehdä yhteistyötä alueen lukioden kanssa. Näin korkeakoulussa saadaan jonkinlainen ennakkokäsitys hakijoiden moninaisuudesta, ja parhaassa tapauksessa tuleva hakija voi vierailla korkeakoulussa etukäteen.

Yksilöllisiä valintakoejärjestelyjä koskevien hakemusten määrä lähes nelinkertaistui Turun yliopistossa vuosina 2012–2017. Tämä osoittaa, että yhä useampi vammainen, pit- kääikaissairas tai oppimisvaikeuksinen opiskelija saavuttaa korkeakoulukelpoisuuden ja voi hakeutua opiskelemaan. Käytännössä tämä tarkoittaa, että erilaisia oppijoita, eri tavoin vammaisia, mielenterveyskuntoutujia, autismin kirjon opiskelijoita ja pitkäaikaissairaita on lähitulevaisuudessa korkeakouluissa nykyistä enemmän. Korkeakoulujen kannalta tämä tarkoittaa, että opiskelun ja oppimisen saavutettavuuteen liittyvät seikat on huomioitava ja niitä on kehitettävä. Saavutettavuus ei synny tyhjästä, vaan se edellyttää henkilöstön koulutusta ja taloudellista panostamista esimerkiksi fyysisen ympäristön ja verkkopalve- lujen saavutettavuuden edistämiseen. Se on samalla satsaus tulevaisuuteen, ei ainoastaan joidenkin yksittäisten ryhmien tai toimintojen kannalta, vaan koko yhteisön ja yhteiskun- nan näkökulmasta.

Tehtäviä

1. Olette suunnittelemassa valintakokeen käytännön järjestelyjä.

Miten voit huomioida saavutettavuutta niissä?

2. Tapausesimerkki: Miten toimisit seuraavassa tilanteessa?

Hakija on saanut erityisjärjestelyinä ylioppilaskokeissa lisäaikaa, ja hänellä on lisä- ajasta erityisopettajan myöntämä lukilausunto. Hän kertoo hakemuksessaan, ettei koe lisäajasta olevan hänelle hyötyä, mutta sen sijaan hän haluaisi käyttää valintakokeen erityisjärjestelynä yksiväristä värikalvoa, jonka avulla estetään katseen eksymistä väärälle riville koepaperissa. Korkeakoulussasi valintakokeen erityisjärjestelyinä myönnetään tavallisesti järjestelyjä, joita asiantuntija tai lääkäri on suositellut haki- jalle ja mitä hakija on aiemmissa koetilanteissa käyttänyt.

Miten toimisit kuvaillussa tilanteessa:

- a. Pyydät hakijalta puhelimitse lisätietoja ja -perusteluja värikalvon käytölle ja viet tiedon eteenpäin valinnasta päättävälle taholle.
- b. Suositat lisäaikaa, koska kaikkia hakijoita tulee kohdella yhdenvertaisesti.
- c. Teet jotakin muuta, mitä?

OHO!

MITÄ?

Kyse on hakijan tarpeiden, oppiaineiden vaatimusten ja oppilaitoksen arjen yhteensovittamisesta aktiivisessa vuoropuhelussa. Opiskelijavalinnan saavutettavuutta koskevaa tietoa tarvitsevat hakijoiden ohella myös toisen asteen opinto-ohjaajat ja opiskelijavalinnan parissa työskentelevät ja valintaa koskevia päätöksiä tekevät.

MIKSI?

Valintakokeen saavutettavuuden tavoitteena on varmistaa, että jokainen hakija voi ominaisuuksistaan riippumatta saada tietoa valintaprosessista ja osallistua valintaprosessin eri vaiheisiin yhdenvertaisesti muiden kanssa.

MILLOIN?

Opiskelijavalinnan saavutettavuutta tulee tarkastella prosessina alkaen eri oppiaineiden tarjoamista uravaihtoehtoista aina valintaa koskevan palautteen antamiseen ja opiskelupaikan vastaanottamiseen saakka.

MITEN?

Mahdollisuudella valintakokeen yksilöllisiin järjestelyihin varmistetaan valintakokeen saavutettavuutta. Hakijan kannalta olennaista on hakuprosessin selkeys; se, että hänellä on tarkka käsitys siitä, mitä hakijalta edellytetään.

Käsitteet

Esteettömyys

Esteettömyydellä viitataan tavallisesti fyysisen ja rakennetun ympäristön saavutettavuuteen. Suomessa esteettömyyden ja saavutettavuuden käsitteitä käytetään usein synonyymisesti. Esteettömyys olettaa implisiittisesti jonkin esteen olemassaolon, joka tulee poistaa.

Kohtuulliset mukautukset

Kohtuullisilla mukautuksilla tarkoitetaan yksilöllisessä tilanteessa toteutettavia tarpeellisia ja asianmukaisia muutoksia ja järjestelyjä, joilla varmistetaan eri tavoin vammaisten ihmisten mahdollisuus käyttää kaikkia ihmisoikeuksia ja perusvapauksia, kuten oikeutta koulutukseen pääsyyn ja siinä selviämiseen yhdenvertaisesti muiden kanssa. Kohtuullisuutta määriteltäessä huomioidaan koulutuksen järjestäjän taloudellinen asema. Suuremman toimijan vastuu on isompi kuin pienemmän.

Saavutettavuus

Korkeakoulun saavutettavuus tarkoittaa, että korkeakoulun tilat, sähköiset järjestelmät, oppimisympäristöt, opetusmenetelmät ja asenneilmapiiri mahdollistavat henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan monenlaisten sekä erilaisissa elämäntilanteissa elävien opiskelijoiden osallisuuden ja yhdenvertaisuuden opiskelussa.

Lähteet

Korkeakoulujen esteettömyyshanke ESOK (2009). *Esteetön opiskelijavalinta – Suositus ja opas*. Multiprint. Haettu 28.11.2019 osoitteesta

<http://www.esok.fi/esok-hanke/esittely/tyoryhmat/ryhma1/aineistot/valfi>.

Kumpuvuori, J. (2013). Vammaisilla henkilöillä on oikeus erilaiseen kohteluun. Teoksessa Laitinen, M. (toim.), *Pitääkö joka paikkaan päästä* (s. 43–61). Vantaa: Hansaprint Oy.

Finlex (2014). Eduskunnan päätös 1325/2014. Yhdenvertaisuuslaki. Haettu 28.11.2019 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325>.

Suomen YK-liitto (2015). *YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista ja sopimuksen valinnainen pöytäkirja*. Somero: Sälekarin kirjapaino Oy.

Oikeuskanslerinviraston ratkaisu 1220/1/2016 (2017). *Yliopiston menettely valintakokeen erityisjärjestelyistä päätettäessä*.

Haettu 28.11.2019 osoitteesta <https://www.okv.fi/fi/ratkaisut/id/960/>.

Miten huomioida opiskelijoiden moninaisuus?

Essi Huuhka

Turun yliopisto

”

Toisaalta, en ole edes tohtinut kysyä henkilökunnalta, jos olisin voinut suorittaa kurssin eri tavalla kuin on sovittu...vaikka henkilökunta on ollut ymmärtäväistä, tuntuu siltä siltä, että olen aika yksin näiden vaikeuksieni kanssa, enkä uskalla pyytää erikoiskohtelua, sillä en tiedä, mitä oikein voisin pyytää.

(Korkeakouluopiskelijan vastaus OHO!-hankkeessa vuonna 2018 tehtyyn saavutettavuuskyselyyn)

Opiskelijoiden moninaisuus on nykyään suomalaisissa korkeakouluissa vallitseva tosiasia. Yhdellä on maahanmuuttajataustaa, toisella on huollettavanaan pieniä lapsia, kolmas käy työssä opintojensa ohella, neljäs kulkee pyörätuolilla, viidennellä on lukivaiveuksia, kuudes kärsii masennuksesta, seitsemäs on heikkokuuloinen. Oikeastaan tyypillistä opiskelijaa ei ole olemassakaan – on vain ihmisiä, joilla on erilaisia elämäntilanteita ja ominaisuuksia. Lisäksi samainen opiskelija voi opintojensa aikana siirtyä ryhmästä toiseen esimerkiksi sairastuessaan tai tullessaan vanhemmaksi. Miten siis voisimme taata, että kaikilla olisi yhdenvertaiset mahdollisuudet opiskella ja oppia?

Ensimmäinen askel on tunnistaa ja tunnustaa, että opiskelijat ovat varsin heterogeeninen ryhmä. On todennäköistä, että kokenut opettaja on uransa aikana opettanut esimerkiksi lukivaiveuksista eli lukemisen ja kirjoittamisen vaikeuksista kärsinyttä opiskelijaa, vaikkei hän sitä varsinaisesti olisi tiedostanutkaan. Ongelma muodostuukin osittain siitä, että tietoa opetettavan kurssin osallistujien tarpeista ja taustoista ei usein ole. Opiskelija ei välttämättä tule kertoneeksi opettajalle omista lähtökohdistaan, mikä voi johtua monestakin syystä: kyse voi olla kehtaamisesta, pelosta tai siitä, ettei opiskelija kenties tiedä, onko hän oikeutettu yksilöllisiin järjestelyihin vai ei. Valitettavan moni opiskelija törmää opetushenkilökunnan nurjiin asenteisiin pyytäessään esimerkiksi monisteita suuremmalla fontilla, ohjeita sähköisten järjestelmien käyttöön tai opettajaa käyttämään mikrofonia luennoissaan. Huonokuuloista opiskelijaa ei auta, vaikka luennoitsija omasta mielestään puhuu riittävän kuuluvasti eikä siten koe tarpeelliseksi käyttää mikrofonia.

Toiseksi olisi hyvä, jos kurssit ja niillä käytetyt menetelmät ja materiaalit lähtökohdaisesti sopisivat mahdollisimman monelle opiskelijalle. Tällöin opettaja voi välttyä siltä, että opetusmateriaaleja pitää erikseen muokata soveltuviksi vaikkapa näkövammaiselle opiskelijalle. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että oppimateriaalien valintaan ja tekoon kiinnitetään huomiota niiden saavutettavuuden näkökulmasta; esimerkiksi luentojen dioista tehdään visuaalisesti selkeitä värivalinnoista ja fonttien koosta alkaen, tai opettaja

mahdollistaa materiaalien saatavuuden sähköisesti niin, että niitä voi lukea myös ruudunlukuohjelmalla. Jos vielä kaikki oppilaitoksen tilat ovat saavutettavia, ei opetustiloja tarvitse kesken kurssin vaihtaa sen vuoksi, että käytettyyn tilaan ei pääse esimerkiksi pyörätuolilla.

Saavutettavan opetuksen järjestäminen vaatii usein rahaa ja aikaa, mutta ennen muuta ajattelua ja osaamista. Hyvä olisikin, että opettajalla olisi käsitys siitä, mistä apua ja tukea voi tarvittaessa saada. Omassa korkeakoulussa voi ottaa asian puheeksi kollegojen ja esimiehen kanssa: ”Voisinko saada täydennyskoulutusta, jos sitä tarvitsen? Onko kollegoillani jo olemassa olevia, hyviä ajatuksia opetuksen kehittämisestä?” Pyörää on turha keksiä uudelleen ja internetistäkin löytyy paljon hyviä ohjeita ja vinkkejä – tämä opas mukaan lukien. Samalla korkeakoulun pitäisi aktiivisesti tukea opettajaa osaamisen hankkimisessa ja päivittämisessä.

Yksinkertaisimmillaan käytännön asiat voivat selvitä kysymällä niistä opiskelijalta itseltään. Opettajan kannattaa rohkaista opiskelijoita kertomaan omista tilanteistaan, jos ne saattavat vaikuttaa opiskeluun. Jos tiedät, että opetusryhmässäsi on opiskelija, jolla on yksilöllisiä tarpeita, kysy häneltä, miten voisit auttaa. Usein opiskelija jo itse tietää, mikä hänelle olisi ratkaiseva muutos opiskelutilanteen onnistumiseksi. Hyvin yksinkertaisetkin asiat voivat olla merkittäviä: suuremman fontin valinta monisteeseen, valaistuksen säätäminen, kurssiasioiden viestiminen kirjallisesti, ohjeistuksen selkiyttäminen tai materiaalien antaminen etukäteen.

Jos tiedät, että opetusryhmässäsi on opiskelija, jolla on yksilöllisiä tarpeita, kysy häneltä, miten voisit auttaa.

Opiskelijoiden moninaisuuden tunnistamisen kannalta olennaisia ovat korkeakoulun toimintaympäristön asenteet: pidetäänkö saavutettavuutta ylipäänsä tärkeänä? Eihän saavutettavuus muutoinkaan ole vain korkeakoulujen hyväntahtoisuutta, vaan jo yhdenvertaisuuslaki vaatii korkeakouluja toimimaan aktiivisesti yhdenvertaisuuden edistämiseksi; muun muassa vammaispalvelulailla on sama tavoite. Useissa tutkimuksissa onkin noussut esille ennen muuta se, että avoin toimintakulttuuri ja lähestyttävyyys edesauttavat saavutettavuuden ja yhdenvertaisuuden toteutumista. Vaikka opettajalla olisi kiire, hänen tulisi silti suhtautua opiskelijoihin inhimillisesti ja olla ihminen ihmiselle. Avoimessa toimintakulttuurissa opiskelijat voivat kertoa omista tilanteistaan ja huolistaan, eikä heitä jätetä yksin selviämään niiden kanssa. Pahimmillaan opiskelija saattaa jättää opintonsa kesken sen vuoksi, ettei hän ole saanut tarvitsemaansa tukea. Tuella ja huomioon ottamisella edesautetaan opiskelijoiden hyvinvointia ja etenemistä opinnoissa kohti valmistumista.

Saavutettavuuden kysymyksiin tulee puuttua koko korkeakoulun tasolla, mutta omassa arkityössään myös yksittäinen korkeakouluopettaja voi tehdä paljon. Onkin ensiarvoisen tärkeää, että korkeakouluopettaja tulee ajatelleeksi omaa toimintaansa saavutettavuuden näkökulmasta – ja sitä kautta koko korkeakoulua. Asioiden ymmärtäminen tämän ulottuvuuden kautta vie jo pitkälle ja voi auttaa tarkastelemaan omaa ja oman yksikön toimintaa kriittisesti. Tämä on ensimmäinen askel kohti korkeakoulua, jossa kaikilla on hyvä olla ja oppia.

Tehtäviä

- Pohdi jotain opettamaasi kurssia siitä näkökulmasta, miten se sopisi alla luetelluille erilaisille ja eri tilanteissa oleville opiskelijoille.
- Miten opettamasi kurssi tai kokonaisuus soveltuu opiskelijalle,
 - jolla on lukivaikeus?
 - joka kulkee pyörätuolilla?
 - jolla on kotona pieni lapsi?
 - jolla on kuulolaite?
 - joka työskentelee arki-iltaisin neljästä yhdeksään?
 - jolla on paha esiintymisjännitys?
 - jolla ei ole omaa tietokonetta tai tablettia?
 - joka käy samaan aikaan läpi syöpähoitoja?
- Voisitko taata edellä lueteltujen opiskelijoiden osallistumisen kurssillesi ja heidän suoriutumisensa joillain yksinkertaisilla keinoilla? Minkä opiskelijan kohdalla sinun pitäisi ottaa enemmän selvää siitä, mitä kurssin toteutuksessa tulisi hänen kannaltaan huomioida? Mistä lähtisit etsimään lisätietoa?

OHO!

MITÄ?

Opiskelijat ovat hyvin moninainen joukko, eikä tyypillistä opiskelijaa ole olemassakaan. Moninaisuus on otettava lähtökohtaisesti huomioon kaikessa opetuksessa ja ohjauksessa.

MIKSI?

Tuella ja huomioon ottamisella edesautetaan opiskelijoiden hyvinvointia ja etenemistä opinnoissa kohti valmistumista. Opiskelijan tilanteen huomiotta jättäminen voi johtaa siihen, että opiskelija kuormittuu turhaan. Pahimmillaan opinnot jäävät kesken, jos niiden suorittaminen tuntuu liian ylivoimaiselta.

MITEN?

Ensimmäinen askel on opiskelijoiden moninaisuuden tunnistaminen. Opetuksen saavutettavuus erilaisille opiskelijoille tulee huomioida opetuksessa lähtökohtaisesti; oppimateriaalien valinnassa ja huomiossa kiinnitetään huomiota niiden saavutettavuuteen.

Käsitteet

Saavutettavuus

Korkeakoulun saavutettavuus tarkoittaa, että korkeakoulun tilat, sähköiset järjestelmät, oppimisympäristöt, opetusmenetelmät ja asenneilmapiiri mahdollistavat henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan monenlaisten sekä erilaisissa elämäntilanteissa elävien opiskelijoiden osallisuuden ja yhdenvertaisuuden opiskelussa.

Lähteet

Penttilä, J. (2012). *Hitaasti, mutta varmasti? Saavutettavuuden edistyminen yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa 2000-luvulla*. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2012:10.

Villa, T. (2015). *Eriyisiä uratarinoita. Kertomuksia opinnoista ja työelämästä henkilöiltä, joilla on ADHD tai Aspergerin oireyhtymä*. Helsinki: Opiskelun ja koulutuksen tutkimussäätiö Otus 2015.

Villa, T. & Kivisalmi, S. (2016). *Korkeakoulujen saavutettavuus. Katsaus korkeakoulujen sosiaaliseen, psyykkiseen ja fyysiseen saavutettavuuteen opiskelijoiden näkökulmasta*. Helsinki: Opiskelun ja koulutuksen tutkimussäätiö Otus 53/2016.

Tutkimus²

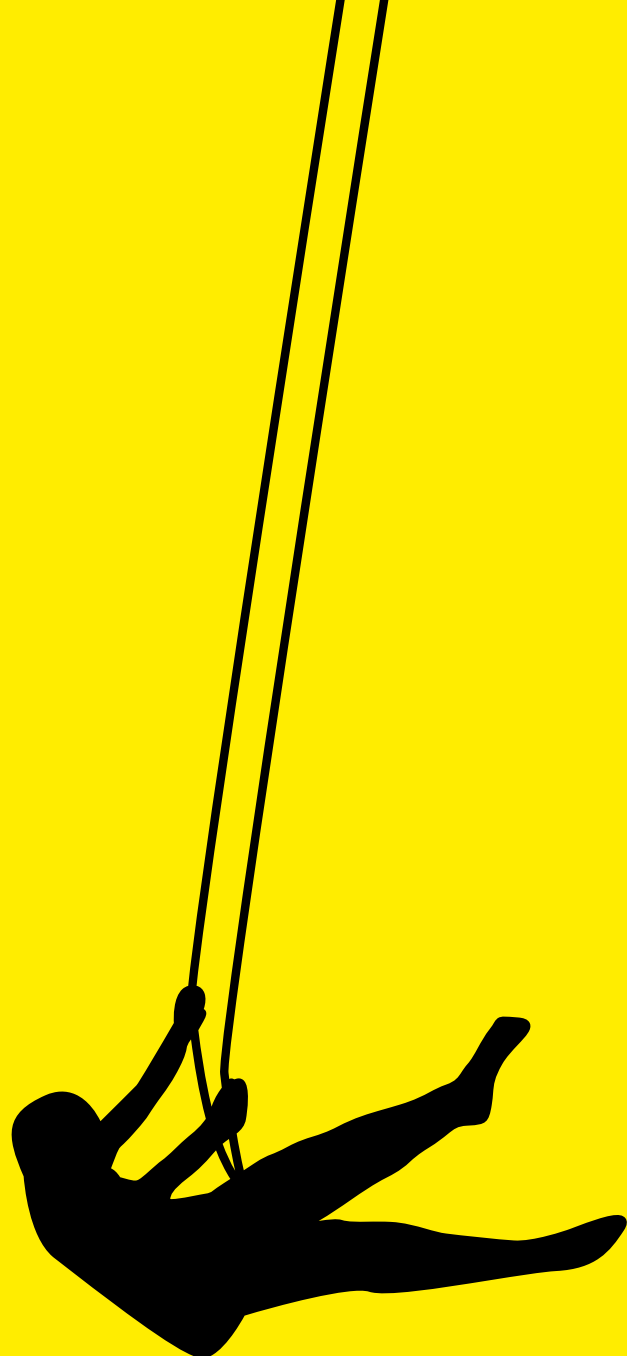
Lehto, R., Huhta, A. & Huuhka, E. (2019). Kaikkien korkeakoulu? Raportti OHO!-hankkeessa vuonna 2018 tehdyistä korkeakoulujen saavutettavuuskyselyistä. OHO!-hanke 2019.

Materiaalia³

Saavutettavuuskriteeristö – Väline korkeakoulun saavutettavuuden arviointiin. OHO!-hanke 2019. – [Saavutettavuuskriteeristö.pdf](#)

² Linkki julkaisuun: [kaikkien-korkeakoulu-oho-saavutettavuusraportti.pdf](#)

³ Saavutettavuuskriteeristö löytyy myös osoitteesta <http://www.esok.fi/oho-hanke>.

Saavutettavuuskriteeristö korkeakoulujen saavutettavuuden kehittämisessä ja arvioinnissa

Anneli Muuronen ja Seija Eskola
Jyväskylän ammattikorkeakoulu

Saavutettavuuskriteeristö on OHO!-hankkeessa kehitetty korkeakoulujen saavutettavuuden arvioinnin ja edistämisen työväline. Saavutettavuuden käsite kattaa korkeakoulun fyysisen, psyykkisen, sosiaalisen ja asenteellisen toimintaympäristön:

Saavutettavuudella tarkoitamme sitä, miten hyvin korkeakoulun tilat, sähköiset järjestelmät, oppimisympäristöt, opetusmenetelmät ja asenneilmapiiri mahdollistavat henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan monenlaisten sekä erilaisissa elämäntilanteissa elävien opiskelijoiden osallisuuden ja yhdenvertaisuuden.

(OHO! -hanke 2019)

Saavutettavuuskriteeristö on kehitetty aiempien tutkimusten, selvitysten ja hankkeiden sekä OHO!-hankkeessa tehdyn tutkimuksen pohjalta. Kriteereitä on pilotoitu ja kehitetty edelleen hankkeen aikana useissa korkeakouluissa ja seminaarien työpajoissa. Kriteerien kehittämistyössä yhteistyötä tehtiin myös Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen, KARVI:n, kanssa ja hyödynnettiin Korkeakoulujen auditointikäsikirjaa 2019–2024 (KARVI 2019). Saavutettavuuskriteeristö on kytkettävissä luontevaksi osaksi korkeakoulun omaa ja kansallista laadunarviointia.

Kriteeristön periaatteena on, että oppimis- ja toimintaympäristöt rakennetaan niin, että jokaisella on mahdollisuus opiskella ja että ohjaus ja tieto tukipalveluista on ymmärrettävää ja saavuttaa opiskelijan. Perusoletuksena on, että korkeakoulussa on monenlaisia ja monenlaisissa elämäntilanteissa olevia opiskelijoita, ja heille tarjotaan yhdenvertainen mahdollisuus opiskella. Tavoitteena on, että koettu ohjauksen ja tuen tarve määrittelee annettavan tuen; ei diagnoosi, vamma tai sairaus.

Toteuttamistapojen lisäksi oppimis- ja toimintaympäristöön vaikuttavat myös johdon, opiskelijoiden ja henkilöstön asenteet. Niillä voidaan edistää tai heikentää korkeakoulun opiskelijoiden ja henkilöstön hyvinvointia sekä koettua turvallisuuden tunnetta. Yhteisöllisillä pedagogisilla ratkaisulla voidaan vaikuttaa yhteisöllisyyden tunteeseen ja vähentää yksinäisyyttä. Hyvinvoiva opiskelija osallistuu aktiivisesti opintojensa suunnitteluun ja hänen opintonsa etenevät.

OHO!-hankkeen kehittämä saavutettavuuskriteeristö pohjautuu kehittävään arviointiin ja toteutetaan osallistavana itsearviointina. Tavoitteena on, että osallistavan itsearvioinnin ja sen jälkeen käytävän keskustelun tuloksena opettajat, opiskelijat sekä johto tunnistavat ja tiedostavat saavutettavuuteen liittyvät kehittämiskohteet korkeakoulun arjessa.

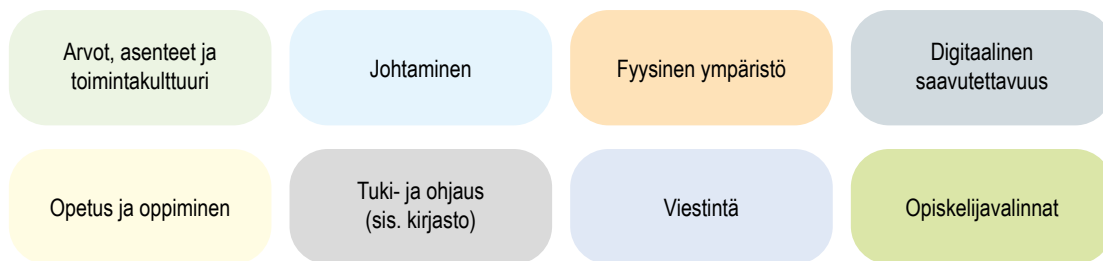
”

Saavutettavassa korkeakoulussa jokainen tulee hyväksytyksi omana itsenään ja saa tarvittaessa tukea opiskeluunsa. Saavutettavassa korkeakoulussa on helppo liikkua erilaisista vammoista huolimatta. Tiedottaminen ja kursseihin liittyvä ohjeistaminen on selkeää ja saavutettavaa ja se tapahtuu hyvissä ajoin. Verkkoympäristöt, ohjelmat, tiedostomuodot ja materiaalin sisältö ovat saavutettavissa eri apuvälineillä, ja myös käytännön demoilla ja työharjoituksissa huomioidaan yksilöllisesti vammaiset tai muutoin erilaiset opiskelijat.

(opiskelijan vastaus, Lehto ym. 2019)

Saavutettavuuden teemat

OHO-kyselyiden pohjalta on laadittu saavutettavuuskriteerit, jotka on jaettu kahdeksaan teemaan:

Kuvio 1. Saavutettavuuden teemat.

Jokaisella teema-alueella on omat arvioinnin kohteensa ja kriteeristölausekkeensa. Kriteerit laadittiin siten, että ne mahdollistavat saavutettavuuden tarkastelun korkeakoulun, opiskelijan, henkilöstön sekä johdon näkökulmista. Esimerkiksi Opetus ja oppiminen -teema sisältää seuraavat arvioinnin kohteet, jotka on avattu tarkemmin seuraavan alaotsikon alla:

- opettajan osaaminen saavutettavan opetuksen suunnittelussa ja toteuttamisessa
- monipuoliset opetusmenetelmät
- oppimisympäristöt ja opetusmateriaalit
- tuki opiskelutaitojen kehittämiseen
- yksilöllisten tarpeiden huomiointi henkilökohtaisessa opintosuunnitelmassa (HOPS)
- arviointimenetelmät ja yksilölliset järjestelyt
- korkeakouluharjoittelu ja työnantajien kanssa tehtävä yhteistyö

Kriteerilausekkeet kuvaavat siis saavutettavuuden hyvää tasoa, johon eri vastaajaryhmät peilaavat arvioitaan eri teema-alueiden saavutettavuustilanteesta omassa korkeakoulussa. Itsearviointiin osallistuja arvioi oman korkeakoulunsa toimintaa arviointiasteikolla hyvä–erinomainen–riittämätön. Arviointiasteikko noudattaa Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (KARVI) koulutuksen arviointiasteikkoa.

Kriteeristö antaa kokemuksellista tietoa saavutettavuuden toteutumisesta, luo yhteistä ymmärrystä ja toimii tiedostamisen, kehittämisen ja vaikuttamisen välineenä. Osallistavan itsearvioinnin jälkeen on hyödyllistä käydä yhteinen keskustelu, jonka pohjalta tehdään kehittämissuunnitelma.

Koko korkeakoulun tasolla saavutettavuustyön tulee olla suunnitelmallista, tavoitteellista ja systemaattista. Saavutettavuuskriteeristöä voidaan hyödyntää sekä korkeakoulun strategiaa ja opetussuunnitelmia laadittaessa että opetusta ja ohjausta suunniteltaessa ja toteutettaessa. Saavutettavuuskriteeristöä voidaan käyttää koko korkeakoulun tasolla, yksiköittäin tai toimintoittain. Periaatteena kriteeristön käytössä on osallistava, kehittävä itsearviointi, jossa opiskelijat, opetus- ja tukihenkilöstö sekä johdon edustajat yhdessä arvioivat tilannetta ja suunnittelevat kehittämistoimenpiteitä. Muutamassa korkeakoulussa onkin jo käytössä oleva saavutettavuusohjelma tai muihin suunnitelmiin kytkeytyvä suunnitelma saavutettavuuden edistämisestä, jossa linjataan tavoitteet, vastuut, toimenpiteet, resurssit ja kehittäminen.

Opetus ja oppiminen -teema-alueen arviointikohteet ja kriteeristölausekkeet

Jokainen saavutettavuuden teema-alue on kirjoitettu auki omiksi arviointikohteiksi ja kriteeristölausekkeiksi. Tästä rakenteesta esimerkkinä on seuraava Oppimisen ja opetuksen -teema-alueen sisältö:

5.1 Opetushenkilöstöllä on riittävä osaaminen saavutettavan opetuksen suunnitteluun ja toteuttamiseen.

- Opetushenkilöstölle järjestetään säännöllisesti tehtävien mukaista ja ajantasaista koulusta saavutettavuuden toteuttamiseksi.
- Korkeakoulussa on nimetty henkilö tai taho, jolta opetushenkilöstö saa tukea saavutettavan opetuksen ja ohjauksen kehittämiseen.

5.2 Opetuksessa käytetään monipuolisia opetusmenetelmiä.

- Opetusmenetelmät ovat monikanavaisia ja niiden käytössä otetaan huomioon opiskelijoiden tarpeet.
- Opiskelijoilla on mahdollisuus yksilöllisiin ratkaisuihin. Opetuksessa otetaan huomioon erilaiset tavat oppia.
- Opetuksessa painottuu ohjaava ja opiskelijaa arvostava ote.
- Opetuksessa käytettävät toimintatavat ja -menetelmät edistävät yhteisöllisyyttä.

5.3 Oppimisympäristöt ja opetusmateriaalit ovat saavutettavia ja tarkoituksenmukaisia.

- Oppimisympäristöillä tarkoitetaan fyysistä, psyykkistä, sosiaalista ja digitaalista ympäristöä.
- Oppimisympäristöjen ja opetusmateriaalien suunnittelussa ja toteutuksessa otetaan huomioon opiskelijoiden moninaisuus ja yksilölliset tarpeet.
- Opetuksessa ja ohjauksessa tuetaan opiskelijan osallisuutta sekä edistetään myönteistä oppimisilmapiiriä.
- Opetusmateriaalit ovat saatavissa helposti ja riittävän ajoissa.
- Opetusmateriaalit ovat monikanavaisia ja selkeitä sekä visuaalisesti että kielellisesti (esim. sähköisiä, paperisia, videoita, verkkomateriaaleja).
- Opiskelija saa tarvitsemaansa tukea oppimisympäristöjen materiaalien käyttöön.

5.4 Opiskelijat saavat tukea opiskelutaitojensa kehittämiseen.

- Opiskelijoiden opiskelutaitoja arvioidaan opiskelun alkuvaiheessa.
- Opiskelijat saavat tietoa ja tarvittavaa tukea opiskelutaitojensa kehittämiseen koko opintojen ajan (esim. orientaatiokurssit, opiskelutaitokurssit, opintojen aikataulutus, opinnäytetyön ohjaus).

5.5 Opiskelijoiden yksilölliset tarpeet otetaan huomioon henkilökohtaisessa opintosuunnitelmassa (HOPS).

- Henkilökohtaisen opintosuunnitelman (HOPS) laatimista ohjaava henkilöstö osaa ottaa huomioon saavutettavuuden ja opiskelijoiden yksilölliset tarpeet (esim. perhesuhteisiin, elämäntilanteeseen, kielitaitoon, toimintakykyyn tai oppimiseen liittyvät tarpeet).
- HOPS sisältää tarvittaessa yksilöllisen tuen ja ohjauksen suunnitelman.
- HOPS:ia päivitetään koko opiskeluajan (mukaan lukien urasuunnittelu) säännöllisissä ohjauskeskusteluissa.
- HOPS:ia hyödynnetään opetuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja opiskelijan arvioinnissa.

5.6 Arvioinnissa käytetään monipuolisia ja monenlaisille oppijoille soveltuvia arviointimenetelmiä.

- Arvioinnissa käytetään monipuolisia osaamisen osoittamisen tapoja (esim. tentti, suullinen kuulustelu, kirjallinen tehtävä, esitelmä).
- Arvioinnissa on mahdollisuus yksilöllisiin järjestelyihin (lisäaika, apuvälineet, rauhallinen tila, suullinen täydentäminen).
- Arviointikriteerit ovat selkeitä, ja opiskelija tietää arviointiperusteet.
- Opiskelijalla on mahdollisuus saada palautetta oppimisestaan ja osaamisestaan.

5.7 Saavutettavuus on huomioitu korkeakouluharjoittelussa ja työnantajien kanssa tehtävässä yhteistyössä.

- Harjoittelun suunnittelussa ja toteutuksessa otetaan huomioon opiskelijan yksilölliset vahvuudet ja tuen tarpeet.
- Korkeakoululla on ohjeistus saavutettavan harjoittelun ja työelämäyhteistyön toteuttamiseksi, ja siitä tiedotetaan myös harjoittelun ohjaajille sekä työnantajille.
- Tarvittaessa opiskelija, harjoittelun ohjaaja ja työnantaja sopivat yhdessä saavutettavan harjoittelun toteuttamisesta.
- Opiskelija saa tarvitsemansa tuen ja ohjauksen ennen harjoittelua, harjoittelun aikana ja sen päätyttyä.
- Opiskelijalta ja työnantajalta kerätään palaute harjoittelun onnistumisesta.

5.8 Sanallinen palaute

OHO!

MITÄ?

Saavutettavuuskriteeristö on korkeakoulujen saavutettavuuden arvioinnin ja edistämisen työväline.

MIKSI?

Korkeakoulussa on monenlaisia ja monenlaisissa elämäntilanteissa olevia opiskelijoita, joille kaikille tulee taata yhdenvertainen mahdollisuus opiskella.

KENELLE?

Kriteeristö mahdollistaa saavutettavuuden tarkastelun korkeakoulun, opiskelijan, henkilöstön sekä johdon näkökulmista. Saavutettavuuskriteeristöä voidaan hyödyntää koko korkeakoulun tasolla, yksiköittäin tai toiminnoittain.

MITEN?

Saavutettavuuden arviointi toteutetaan osallistavana itsearviointina. Tavoitteena on, että osallistavan itsearvioinnin ja sen jälkeen käytävän keskustelun tuloksena opettajat, opiskelijat sekä johto tunnistavat ja tiedostavat saavutettavuuteen liittyvät kehittämiskohteet korkeakoulun arjessa.

Käsitteet

Saavutettavuus

Korkeakoulun saavutettavuus tarkoittaa, että korkeakoulun tilat, sähköiset järjestelmät, oppimisympäristöt, opetusmenetelmät ja asenneilmapiiri mahdollistavat henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan monenlaisten sekä erilaisissa elämäntilanteissa elävien opiskelijoiden osallisuuden ja yhdenvertaisuuden opiskelussa.

Lähteet

Korkeakoulujen auditointikäsikirja 2019–2024. Kansallinen koulutuksen arviointikeskuksen julkaisut 19:2019. – [Korkeakoulujen_auditointikäsikirja_2019-2024_FINAL.pdf](#)

Lehto, R., Huhta, A. ja Huuhka, E. 2019. Kaikkien korkeakoulu? Raportti OHO!-hankkeessa vuonna 2018 tehdyistä korkeakoulujen saavutettavuuskyselyistä. – [kaikkien-korkeakoulu-oho-saavutettavuusraportti.pdf](#)

Saavutettavuusdirektiivi. – <http://www.saavutettavuusdirektiivi.fi>

Saavutettavuuskriteeristö – Väline korkeakoulujen saavutettavuuden arviointiin. 2019. – <http://www.esok.fi/oho-hanke/julkaisut/saavutettavuuskriteeristo>

Finlex (2014). Eduskunnan päätös 1325/2014. Yhdenvertaisuuslaki. Haettu 16.3.2020 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325>.

KORKEAKOULU- OPISKELIJAN OPINTOPOLKU

The background of the slide is a solid green color with two large, white, wavy shapes that create a central white area. The top wave is larger and flatter, while the bottom wave is smaller and more rounded.

2.

OPINTOJEN ALUSSA

Hyvään alkuun PREorientaatiolla ja vertaistuutoroinnilla

*Tuija Pasanen, Päivi Rosenius,
Katri Ruth ja Niina Rissanen
Itä-Suomen yliopisto*

*Leena Penttinen
Jyväskylän yliopisto*

Ensimmäisen opiskeluvuoden kokemukset ovat merkittäviä opinnoissa jatkamiselle tai sitä vastoin niiden keskeyttämiselle. Opintoihin kiinnittymisen tematiikka onkin herättänyt pitkään kiinnostusta korkeakouluohjauksessa niin Suomessa kuin kansavälisesti. Tästä esimerkkinä on maailmanlaajuinen First Year Experience (FYE) -verkosto, joka kerää yhteen korkeakoulutoimijoita poikkihallinnollisesti: pedagogiikka, ohjaus, hallinto ja korkeakoulupoliittinen toiminta kohtaavat opiskelijat kysyen, millainen heidän mielestään on hyvä opintojen alku.

Tässä artikkelissa kuvataan, kuinka Itä-Suomen yliopistossa lähdettiin pohtimaan opintojen hyvän alun käytäntöjen kehittämistä poikkihallinnollisesti yhteistyössä opiskelijoiden ja oppiaineiden kanssa tutkimukseen perustuen. Tähän saakka eri toimijoiden tarjoama perehdytys on palautteiden mukaan näyttäytynyt opiskelijoille alkuohjauksen sirpaleisuutena. Orientaatiouudistuksen taustalla on siis tunnistettu tarve opintojen perehdyttämistoimien keskitetymppään koordinaatioon, laajempaan yhteistyöhön opiskelijoiden palveluja tuottavien toimijoiden kanssa sekä ennen kaikkea palvelujen ja pedagogisen toiminnan yhteistyön tiivistämiseen. FYE-ajattelumalli ja tähän liittyvä tutkimus tarjosivat viitekehyksen kehittämistyötä käynnistettäessä. Puolestaan kehittämistyön pedagogisena lähtökohtana toimi oppiaine- ja opiskelijalähtöinen pedagogiikka.

Opintopolun kriittisimpiä vaiheita ovat uuden opiskelijan siirtymä opintoihin ja kiinnittyminen akateemiseen tiedeyhteisöön. Nämä edellyttävät korkeakouluyhteisöltä opiskelijan osallisuutta, akateemista identiteettiä ja yhteisöllisyyttä tukevia pedagogisia käytänteitä ja tukimuotoja. Opiskelijalla on lisäksi siirtymävaiheessa tarve kuulua ja samaistua uuteen yhteisöönsä sekä pohtia omaa identiteettiään yliopisto-opiskelijana. Olennaista on myös ymmärtää, että siirtymä ja kiinnittyminen ovat asteittaisia ja vaihteittaisia prosesseja, jotka käynnistyvät jo opiskelupaikkaa vastaan otettaessa ja jatkuvat kampuksella opintojen käynnistyessä.

Orientaatiouudistuksen yleiset tavoitteet ovat:

- Oppiaineissa tarjottavan orientaation ja yleisen orientaation toimien koordinoiminen opiskelijakeskeisimmiksi. Tämä edellyttää sujuvaa verkostoyhteistyötä eri toimijoiden välillä.
- Kehittämistoimien toteuttaminen tutkimusperustaisesti, jolloin samalla vahvistetaan tiedeyhteisön osallistamista opintohallinnolliseen kehittämistyöhön.
- Vertaistuutorien roolin vahvistaminen osana alkuohjauksen kehittämistä.

Artikkelissa tarkastellaan yllä mainittujen kehittämistavoitteiden edistymistä orientaatiouudistuksen matkan varrella Itä-Suomen yliopistossa. Tarkoitus on, että tapausesimerkit toimivat malleina muillekin korkeakouluille alkuohjauksen kehittämisessä.

Massaluennoista monimuotoiseen alkuohjaukseen – tapausesimerkinä Itä-Suomen yliopisto

Aiemmin luentosaleissa pidetyt massaluennot vaihtuivat orientaatiouudistuksen myötä ympärivuotista opiskelua tukevaksi, avoimessa verkossa sijaitsevaksi orientoivaksi verkkomateriaaliksi (PREorientaatio). Materiaalia täydentää orientaatioviikon ohjelma, jossa keskeisenä osana on oppiaineessa tapahtuva opiskelijoiden vastaanotto ja vertaistuutorointi. Orientaatioviikon yleinen ohjelma järjestetään keskitetysti kuin myös orientaation jatko-osa erityisellä hyvinvointiviikolla.

Orientaatiouudistuksen suunnittelu käynnistettiin järjestämällä erityisiä kehittämis- ja keskustelutilaisuuksia oppiaineiden henkilökunnalle, hallintohenkilökunnalle ja opiskelijoille. Jo olemassa olevia, oppiaineissa käytössä olevia, toimivia orientaatiokäytänteitä jaettiin benchmarkingia eli vertaisarviointia ja -kehittämistä hyödyntävissä tapaamisissa, jotka saivat täydennystä myös FYE-teemoista. Tilaisuuksissa ideoitiin ja käytiin keskustelua oppiaineen ja koulutusalan merkityksestä opiskelijan alkuohjauksessa sekä tutustuttiin työpajatyyppeihin työskennellen monimuotoisiin ja osallistaviin työskentelytapoihin. Näillä tilaisuuksilla oli merkitystä ensinnäkin sille, että yleistä ja oppiaineen tarjoamaa orientaatiota voitiin koordinoida paremmin yhteen ja ennen muuta opiskelijakeskeisempään suuntaan. Toiseksi koulutustilaisuuksissa jaettiin eväitä kehittää oppiaineessa tarjottavan alkuohjauksen sisältöjä ja työmuotoja opiskelijan kiinnittymistä vahvistaviksi.

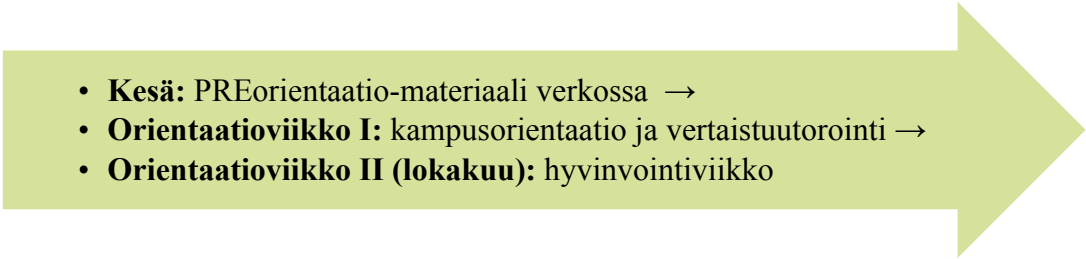
PREorientaatio-materiaalin avulla uudella opiskelijalla on mahdollisuus aloittaa itsenäisen opintoihin orientoituminen välittömästi opiskelupaikan vastaanotettuaan. Itä-Suomen yliopistossa PREorientaatio toteutettiin rakentamalla avoin Uudelle opiskelijalle -verkkosivusto opiskelijan käsikirja KAMU:un.⁴ Sivusto suunniteltiin ja toteutettiin uuden opiskelijan näkökulmasta siten, että informatiivinen sisältö on koottu ”pähkinäkuoreksi” asioista, joihin uuden opiskelijan on hyvä perehtyä jo ennen syyslukukauden alun kampusorientaatiota. Informatiivinen sisältö on helppolukuista, ymmärrettävää ja käytettävissä ilman yliopiston käyttäjätunnuksia. Informatiivisen sisällön tuottamisesta sivustolle vastasivat niin sanotut orientaatiotoimijat, jotka olivat aiemmin esitelleet palvelujaan massaluennoilla ensimmäisellä orientaatioviikolla.

⁴ KAMU on UEF:n verkkosivuilla oleva kokonaisuus, jonne opiskelijoita koskevat ohjeet on kerätty ns. opiskelijan käsikirjaksi. Se löytyy osoitteesta <https://kamu.uef.fi/>.

PREorientaatio-materiaali tuntui tavoittavan aloittavia opiskelijoita: Uudelle opiskelijalle -sivusto avattiin kesäkuussa 2018, ja 15.8. mennessä sivustolla oli jo yli 33 000 käyntikertaa.

Orientaatioviikon ohjelma syyslukukauden alussa täydentää ja syventää verkkomateriaalia. Työmuotoina on infoja, lyhyitä tietoiskuja sekä pidempiä työpajoja, joihin opiskelijat osallistuvat kokemansa tarpeen mukaan. Tietotori-tapahtumassa opiskelijoille palveluja tuottavat tahot yliopistosta ja sidosryhmistä esittäytyvät uusille opiskelijoille. Lisäksi kukin oppiaine ja koulutusohjelma sekä osa tiedekunnista tuottavat omaa orientaatio-ohjelmaa opiskelijoilleen.

Orientaation toinen osa toteutetaan hyvinvointiviikon yhteydessä lokakuun ensimmäisellä viikolla. Se sisältää opiskeluhyvinvointia tukevia työpajoja, joihin opiskelijat voivat vapaavalintaisesti osallistua.

-
- **Kesä:** PREorientaatio-materiaali verkossa →
 - **Orientaatioviikko I:** kampusorientaatio ja vertaistutorointi →
 - **Orientaatioviikko II (lokakuu):** hyvinvointiviikko

Kuvio 1. Orientaatiopolku UEF:ssä.

Opiskelijapalautteen eväät kehittämismatkalle

Orientaatiotoimien kehittämistyön haasteena on, miten keskitetysti organisoitu ja toisaalta oppiaineiden tuottama oma informaatio yhdistetään niin, että se näyttäytyy opiskelijoille yhtenäisenä ja ymmärrettävänä niin aikataulullisesti kuin viestinnällisesti. Uudistuksen toimivuuden selvittämiseksi Itä-Suomen yliopistossa toteutettiin kaikille tutkintonsa aloittaneille uusille opiskelijoille kohdennettu alkuohjauskysely, jonka teemat jakaantuivat seuraavasti:

1. Miten opintojen aloitus koettiin? (opintoihin kiinnittyminen ja opiskelumotivaatio)
2. Miten oma oppiaine on tukenut opintojen hyvää alkua? (kokemukset oman oppiaineen ohjauksesta ja tuesta)
3. Mikä on ollut vertaistuen rooli opintojen hyvässä alussa? (Ts. Miten vertaistutorointi ja opiskelijatapahtumat on koettu?)

Opintoihin kiinnittävinä tekijöinä tarkasteltiin opiskelijoiden sosiaalisia suhteita, tuen ja avun saamisen kokemuksia sekä opiskelupaikkaan kiinnittymisen ja opiskeluotteen saamisen kokemuksia. Kiinnittymisen ryhmiä muodostettiin vastausten perusteella kolme: vahvasti kiinnittyneitä vastaajista oli 17 %, kiinnittyneitä 48 % ja heikosti kiinnittyneitä 35 %. Kiinnittyneet olivat tuloksissa motivoituneimpia ja kokivat kuuluvansa ryhmään useammin kuin heikosti kiinnittyneet. Vastanneista maisteriopiskelijat olivat motivoituneempia (ka=4,25) kuin kandidaatia aloittavat (ka=3,97). Opiskelijan motivaatio näyttää liittyvän myös ikään.

Oman oppiaineen orientaatio tukee opintojen sujuvaa alkua, ja oppiaineen ohjauksella ja henkilökunnalla on yhteys opintoihin kiinnittymiseen ja opiskelumotivaatioon. Kyselyssä kartoitettiin uuden opiskelijan kokemusta saadusta ohjauksesta sekä henkilö-

kunnan suhtautumista opiskelijoihin; onko henkilökunta tullut tutuksi ja onko heitä helppo lähestyä. Vastausten perusteella tärkeänä koetaan erilaiset tutustumistilaisuudet ja -kierrokset, infotilaisuudet ja HOPS-ryhmätapaamiset. Tilaisuudet, joissa opiskelijat kokevat yhteenkuuluvuutta oppiaineisyhteisöönsä, koetaan merkittävinä. Myös HOPS-ohjauksella on tärkeä rooli opiskelijan kiinnittymisen tukemisessa. Tulosten perusteella näyttää lisäksi, että henkilökunnan lähestyttävyyttä koetaan merkitsevämpänä kuin erilaiset tilaisuudet ja tutustuminen.

Oppiainekokemus on opiskelijalle tärkeä ja keskeinen tekijä opintopolun hyvälle alulle.

Opiskelijapalautteen perusteella orientaatiouudistuksen voidaan UEF:ssa katsoa onnistuneen hyvin. KAMU:n Uudelle opiskelijalle -ennakkomateriaali, eli PREorientaatio, toimii hyvin informaation jakamisen välineenä siirtymävaiheessa ja opintoihin kiinnittymisessä. Kyselyyn vastanneista 96,5 % kertoi ennakkomateriaalin olleen parhaiten opiskelijaa tavoittava. Kolme seuraavaa olivat oman oppiaineen ohjaus (95,8 %), oppiaineen Smart Start, uuden opiskelijan oppiainekohtainen orientoiva opas (88,3 %) ja Tuudo, opiskelijan mobiilisovellus opintojen tueksi (87,2 %). Tulosten perusteella voidaankin sanoa, että uuden opiskelijan ennako-orientoitumisella on merkitystä kampuksella vastaan tulevien uusien asioiden kohtaamiseen.

Opiskelijakokemuksessa on yksilöllistä ja oppiainekohtaista vaihtelua siinä, mikä määrittää osallisuuden kokemusta. Yksilöllistä opintojen aloittamista tukeva oppiaineen HOPS-ohjaus ja henkilökunnan sekä opiskelijoiden välisen vuorovaikutuksen laatu ja kohtaaminen ovat tärkeimpiä institutionaalisia opintojen alun tukimuotoja. Oppiainekokemus on opiskelijalle tärkeä ja keskeinen tekijä opintopolun hyvälle alulle. Yksilöllistymisen myötä kohtaamisen merkitys korostuu, joten opintoalojen toimijoiden on hyvä kirkastaa oman oppiaineen ja koulutusohjelmansa profiilia itselleen ja pohtia, mikä itseä omassa asiantuntijuudessa ja omalla tieteenalalla motivoi.

Uusien opiskelijoiden alkuohjauskysely on myös osa yliopiston opetuksen laatujärjestelmää. Uusille opiskelijoille suunnatun alkuohjauskyselyn lisäksi eri orientaatiotoimijoille (Kielikeskus, Kirjasto, Opintopalvelut/Oppari, Tietotekniikkakeskus ja Ylioppilaskunta) toteutettiin UEF:ssa itsearviointikysely, jonka pohjalta orientaatiokokonaisuutta on edelleen kehitetty yhteistoiminnallisesti opiskelijoiden, oppiainehenkilöstön ja orientaatiotoimijoiden kanssa. Saatu palaute osoittaa, että Hyvään alkuun -kehittämiskokonaisuus tukee opiskelijan opintojen sujuvaa käynnistymistä ja opintoihin kiinnittymistä. Se tarjoaa opiskelijalle yksilöllisen oppimis- ja opiskeluprosessinsa omistajuuden ja toimii siltana opintopolun myöhempiin vaiheisiin, aina valmistumiseen ja työelämäänsä saakka.

Vertaistuutorointi opintopolun alkua tukemassa

Opiskelijoiden vertaisryhmät ovat keskeinen opintoihin kiinnittymisen ja sosiaalisen integraation voimavara. Suomalaisissa korkeakouluissa vertaisohjauksella on pitkät perinteet uusien opiskelijoiden vastaanottamisessa ja opintoihin perehdyttämisessä.

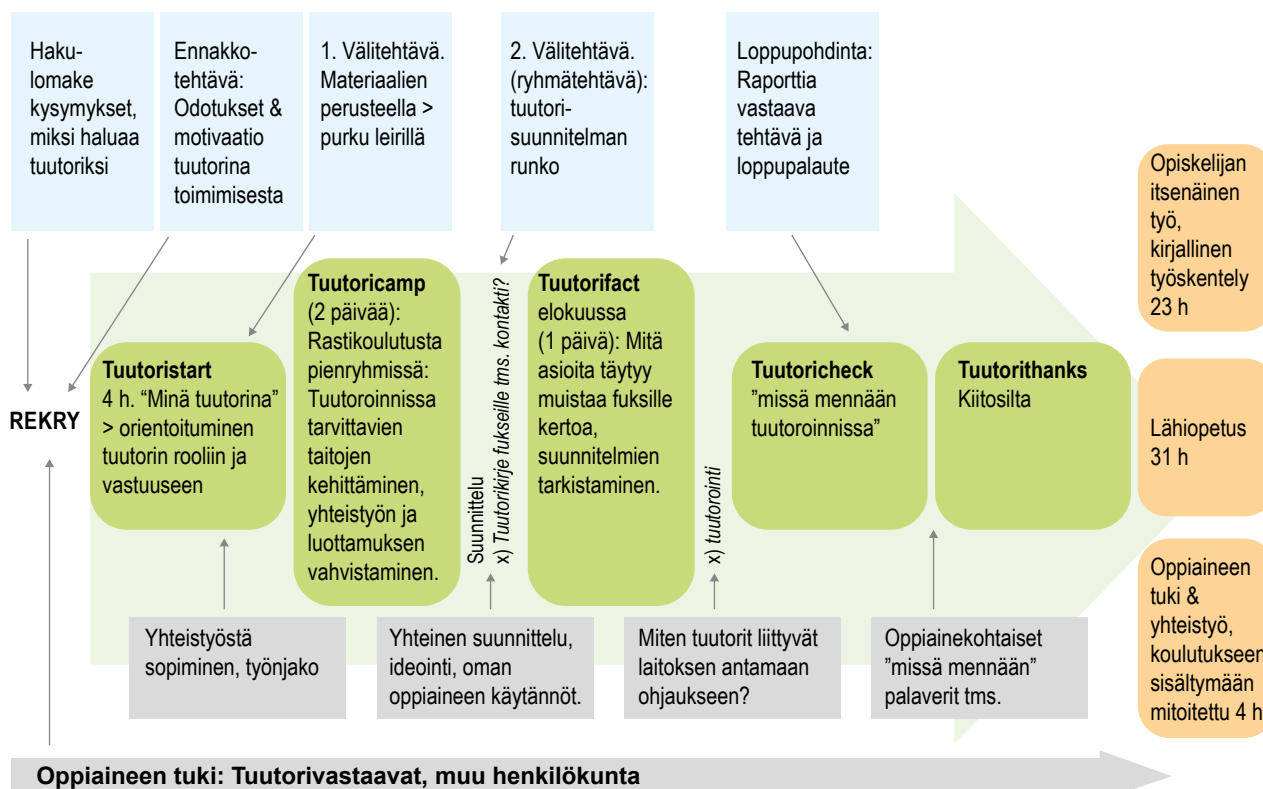
UEF:ssa vertaistuutorien kouluttaminen on hallinnollisesti osoitettu Opintopalveluiden vastuualueeksi. Vertaistuutoroinnin koordinaatio toteutetaan samassa tiimissä kuin muunkin keskitetty orientaatio. Kaikki tuutorit osallistuvat niin sanottuun prosessikoulutukseen.

Vertaistuutorikoulutuksen koulutusmenetelmät perustuvat toiminnalliseen aikuispedagogiikkaan. Menetelmien perusajatus nojaa siihen, että opiskelijoiden kokemukset, reflektointi ja näiden jakaminen ovat oppimisen keskiössä. Koulutuksen rungoksi on rakennettu *Tuutorimoodle*, jonne viedään tarvittavaa materiaalia ja palautetaan koulutukseen liittyvät kirjalliset tehtävät. Lähiopetusjaksoilla keskitytään toiminnallisuuden kautta yhdessä oppimiseen, vertaistuutorin perustehtävän kirkastamiseen sekä tunnistamaan ja harjoittamaan onnistuneessa vertaistuutoroinnissa tarvittavia taitoja.

Opiskelijoiden vertaisryhmät ovat keskeinen opintoihin kiinnittymisen ja sosiaalisen integraation voimavara.

Vertaistuutoroinnin olemassaolon tarkoitus on auttaa uusia opiskelijoita integroitumaan yhteisöön, mikä edellyttää tuutorilta reflektiivisiä taitoja. Näitä opitaan parhaiten reflektiivisillä koulutustavoilla, mikä taas asettaa haasteita koulutuksen toteuttamistavoissa silloin, kun koulutetaan satoja ihmisiä pienillä resursseilla.

TUUTORIKOULUTUKSEN RUNKO (UEF 2019)

x) Tuutorin varsinainen työ → josta erikseen pisteet, 10 h pienryhmätapaamisia ja muut vertaistuutorointiin kuuluva neuvonta ja sosiaalinen tuki.

Kuvio 2. Tuutorikoulutuksen runko.

Tuleva tuutori etenee koulutuksessaan seuraavien etappien mukaan:

1. Tuutoristart (4 h): Orientoituminen tuutorin tehtävään

- Startin päätavoitteena on orientoituminen tuutorin rooliin ja vastuuseen sekä ymmärrys tuutorin perustehtävästä. Päivän rakenteessa yhdistetään suurryhmälle (130 henkilöä) sopivia keskusteluharjoituksia sekä poikkitieteellistä pienryhmätyöskentelyä. Harjoituksissa ja ryhmäkeskusteluissa muun muassa reflektoidaan omaa motivaatiota ryhtyä tuutoriksi sekä tuutorin merkitystä uudelle opiskelijalle.

2. Tuutoricamp (2 päivää): Harjoitellaan vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja yhdessä

- Leiri toteutetaan leirikeskuksessa ja sen sisältö rakentuu yhteisen ohjelman ja teemallisten rastien ympärille. Tuutorit kiertävät 1,5 h kestäville rasteille noin 20 hengen poikkitieteellisissä ryhmissä. Rastien sisältöjä voidaan muokata vuosittain, mutta niiden pääteemat liittyvät vuorovaikutustaitoihin, itseluottamuksen vahvistamiseen sekä antavat eväitä tuutoroinnin suunnitteluun.
- Esimerkiksi puheviestinnän opettajan vetämällä rastilla tehdään ryhmäyttämisharjoituksia, joita tuutorit voivat suoraan hyödyntää oman, tulevan opiskelijaryhmänsä kanssa. Opintopsykologin vetämällä rastilla käsitellään pienryhmissä aiempien vuosien fuksikyselyissä esiin nousseita kriittisiä palautteita vertaistuutoreista ja pohditaan, mistä kokemukset ovat syntyneet ja miten omassa tuutoroinnissa voisi toimia toisin. Draamapedagogin vetämällä rastilla tehdään simulaatioharjoituksia haastavista ryhmätilanteista.
- Muita kouluttajia rasteilla ovat YHTS:n terveydenhoitaja ja psykologi, ylioppilaskunnan edunvalvontasihteeri, luottamushenkilöitä ja kampuspappi. Yksittäisenä suurryhmädynaamisena harjoitteena mainittakoon perinteikkään tuutorilaulun valinta ja sanoittaminen koko joukolla.
- Leirin toiminnalliset rastit antavat erityisen hyvät mahdollisuudet pohtia ja lisätä ymmärrystä mutkikkaista ilmiöistä ja teemoista, kuten uusien opiskelijoiden yksilöllisyydestä, tunnetaidoista, jännittämisestä, päihteiden roolista opiskelukulttuurissa sekä tasa-arvoon ja syrjinnän ehkäisyyn liittyvistä aiheista. Menetelmät mahdollistavat myös reagoinnin opiskelijoiden aktiivisesti mielessä oleviin huoliin ja kysymyksiin. Lopuksi leirillä ohjeistetaan syksyn tuutorisuunnitelman teko.

3. Tuutorifact elokuussa (1 päivä): Tuutorin tiedot ajan tasalle

- Päivän tarkoituksena on kerrata ja tarkistaa tietopuoliset asiat, joiden haltuunoton tukena toimivat tuutoriopas ja tuutorin muistilista. Päivän aikana kerrataan, mitä tuutorin tulee kertoa esimerkiksi opiskelijoille suunnatuista palveluista ja muista opintojen alun välttämättömistä asioista. Koulutus toteutetaan osittain luentosali-infoina, mutta myös rastikoulutuksena. Vertaistuutorit työskentelevät oppiainekohtaisissa tai lähitieteiden kanssa yhteisissä ryhmissä, mikä mahdollistaa tuutorisuunnitelmien tarkastelua ja täydentämistä kouluttajien kanssa yhdessä. Tässä kohden varmistetaan myös, että tuutorien yhteistyö oppiaineeseen päin toimii.

4. Tuutorichek (2 h): Välitapaaminen

- Välitapaaminen toteutetaan syyskuun lopussa, jolloin keräännytään yhteen iltapalalle poikkitieteellisiin pienryhmäkeskusteluihin. Opintopsykologien johdolla tarkastellaan, mitä tuutorikokemus on opettanut ja onko vastaan tullut joitain yllätyksiä tai kysymyksiä, joissa kouluttajat voisivat tuutoreita auttaa. Yhdessä suunnitellaan, kuinka vertaistuutorointi jatkuu vielä myöhemmin lukuvuoden aikana ja kuinka tuutorit aikanaan päättävät tehtävänsä vertaistuutoreina.

5. Tuutorithanks (2 h): Kiitosilta

- Yhteinen kiitosilta järjestetään tammikuussa, jolloin tarjotaan illallinen koko tuutorijoukolle, palkitaan fuksien äänestämät ”ässätuutorit” ja jaetaan todistukset.

Tuutorikoulutuksen prosessimalli perustuu kokemukselliseen oppimiseen, joten koulutuksen suorittaminen edellyttää läsnäoloa. Tämä tuottaa toisinaan käytännön haasteita opiskelijoille esimerkiksi kesätöiden organisoimisessa. UEF:ssa on linjattu, että yhden koulutuspäivän voi korvata tehtävillä. Koulutus ja toimiminen vertaistuutorina on opinnollistettu erillisiksi opintojaksoiksi, ja tuutorina voi toimia useampana vuonna ilman, että täytyisi käydä koulutus uudelleen. Hallinnollinen työnjako on suunniteltu siten, että tuutorikoulutusta koskien opintopisteet myöntää Opintopalvelut ja tuutorina toimimisesta saadut opintopisteet myöntää puolestaan oppiaine, jossa myös tarkistetaan tuutorisuunnitelmat sekä raportit.

Vertaistuutorien prosessiluonteisen kouluttamisen edellytyksiä

- Tarvitaan **moniammatillinen kouluttajaverkosto**, joka käsittelee koulutuksen aikana annettua palautetta ja tehtyjä havaintoja sekä palauttaa sisältöä osana koulutusta opiskelijoiden käsiteltäväksi. Koulutussisällöt ovat näin jatkuvassa kehitysvaiheessa, mikä mahdollistaa koulutuksen opiskelijakeskeisyyden.
- Vertaiskouluttajina käytetään entisiä tuutoreita, **seniorituutoreita**. Näin siirretään hiljaista tietoa tuutorisukupolvelta toiselle. Seniorituutorit toimivat käytännön apuna kouluttajille ja vertaistuutoreille. He myös pitävät syksyllä uusille opiskelijoille suunnattua Snapchat- ja Instagram-palvelua sekä neuvontapistettä ensimmäisinä orientaatiopäivinä. Seniorituutorointi on niin ikään opinnollistettu 1-2 opintopisteen suorituksiksi.
- Jokaisessa oppiaineessa on henkilökunnasta nimetyt **tuutorivastaavat**, joille järjestetään tuutorivuoden aikana 1-2 koulutus- ja keskustelutilaisuutta ajankohtaisista vertaistuutorointiin ja laajemmin alkuohjaukseen liittyvistä aiheista. Näin siirretään poikkitieteellisesti hyviä käytäntöjä ja synnytetään uutta yhteistyötä. Samalla varmistetaan ja edistetään oppiaineen tarjoaman koulutuksen ja tuen sisällön laatua.
- Vertaistuutorien henkinen kotipesä on pitkien perinteiden saattamana oppiaineiden omissa **ainejärjestöissä**. Kun halutaan vaikuttaa koko korkeakouluyhteisön toimintakulttuuriin ja -käytäntöihin, on ainejärjestöt syytä ottaa mukaan yhteiseen aktiiviseen keskusteluun. Ainejärjestöt ovat merkittävässä roolissa vertaistuutorien rekrytoinnissa sekä mukana järjestämässä uusille opiskelijoille suunnattua ohjelmaa vertaistuutorien taustajoukkoina.
- Ennen vertaistuutorirekrytointia on syytä järjestää ainejärjestöjen keskinäisiä tapaamistilaisuuksia. Näissä osallistetaan opiskelijoita pohtimaan hyviä käytäntöjä uusien opiskelijoiden integroimiseksi ja onnistuneen vertaistuutoroinnin mahdollistamiseksi. Tapaamiset ovat myös hyvä tapa hälventää tieteenalojen välisiä ennakkosenteitä ja lisätä poikkitieteellistä yhteistyötä opiskelijakulttuuriin.

Huomioita vertaistuutoroinnin kehittämiseen

- Maisterivaiheeseen saapuvat ja avoimen väylän kautta opiskelunsa aloittavat opiskelijat tarvitsevat erilaista vertaisohjausta kuin valtaosa uusina aloittavista nuorista. Heitä varten räätälöidään parhaillaan uudenlaista **maisterituutorointia**. Maisterituutorit rekrytoidaan maisterivaiheen opiskelijoista. Heille on tarjolla kevyempi koulutusmalli ja heidän toimintansa keskittyy ensimmäisille viikoille uuden lukukauden alussa. Toivottavaa on, että vertaistuutorikoulutuksen käyneet hakisivat myös maisterivaiheen tuutoreiksi.
- **Kansainvälisissä maisteriohjelmissä** ja kansainvälisille vaihto-opiskelijoille on omat tuutorinsa. Kansainvälisissä maisteriohjelmissä aloittaa vuosittain myös runsaasti suomenkielisiä opiskelijoita, jotka tarvitsevat alussa erilaista ohjausta kuin kansainväliset opiskelijat, ja myös heille voitaisiin tarjota maisterituutorointia.
- **Etäopiskelun vertaistuutorointi** on myös oma tuutoroinnin muotonsa. Kun opiskelijat ovat kampuksella vain lähiopetusjaksoilla, on ryhmyttäminen erityisen tarpeen mutta myös erityisen haastavaa. Etätuutorointi vaatii osaamista, jota tulee koulutuksellisesti ja rakenteellisesti vahvistaa.
- Vertaistuutorien ja opetushenkilökunnan välinen **yhteistyö** on onnistuneen tuutoroinnin ydin. Käytännössä on suuria oppiainekohtaisia eroja siinä, mitä opetushenkilökunta ja vertaistuutorit tekevät yhdessä. Oppiaineiden toteuttaman alkuohjauksen kehittämiseen onkin hedelmällistä osallistaa vertaistuutoreita nykyistä enemmän.

OHO!

MITÄ?

Aloittavia opiskelijoita koskevan orientaatiouudistuksen myötä kehitetyt PREorientaatio-materiaali ja vertaistutoroinnin toimintamalli tukevat opiskelijan opintopolun hyvää alkua. Orientaation kehittämisen lähtökohta on opiskelijälähtöisyydessä ja tutkimusperustaisuudessa.

MIKSI?

PREorientaatio ja vertaistutorointi loiventavat opintojen alun ”infoähkyä”. Yksilöllistä opintojen aloittamista tukeva oppiaineen HOPS-ohjaus sekä henkilökunnan ja opiskelijoiden välisen vuorovaikutuksen laatu (kohtaaminen) ovat tärkeimpiä institutionaalisia opintojen alun tukimuotoja.

MILLOIN?

Orientaatio käynnistyy kesällä heti opiskelupaikan vastaanottamisen jälkeen avoimella verkkomateriaalilla (PREorientaatio), jonka avulla opiskelija perehtyy itsenäisesti opintojen alun kannalta tärkeisiin asioihin. Orientaatio jatkuu syksyllä kampuksella vertaistutoroinnilla.

MITEN?

Käännetty (flipattu) orientaatio alkaa *KAMU – uuden opiskelijan verkkosivustolla* (PREorientaatio). Kampuksella orientaatio suuntautuu yksityisestä yleiseen ja oppiainelähtöisesti kohti yleistä korkeakouluinformaatiota. Tavoitteena on irrottautuminen massaluennoista.

Käsitteet

Kiinnittyminen

Opintoihin kiinnittyminen on tunnetta siitä, että on oikeassa paikassa. Se näkyy haluna panostaa ja käyttää aikaa opiskeluun. Toisin sanoen kiinnittymistä ovat opiskelijan taipumukset ja toiminta ajan käytössä ja energian suuntaamisessa oppimisen ja opiskelun kannalta merkittäviin toimintoihin. Kiinnittymistä ja integroitumista edesauttavat toimiva vuoropuhelu, vastavuoroisuus, yhteisöllinen sitoutuneisuus kuin myös kuulluksi ja nähdyksi tulemisen kokemukset.

PREorientaatio

PREorientaatio on itsenäistä korkeakouluopintoihin orientoitumista ennen varsinaista, kampuksella käynnistyvää orientaatiota. Itsenäinen orientoituminen alkaa, kun opiskelija on vastaanottanut opiskelupaikan. PREorientaatio tapahtuu korkeakoulun tarjoamien avointen verkkomateriaalien avulla.

Siirtymä

Tutkintopolun kriittinen vaihe, joka edeltää opintoihin ja/tai työelämään kiinnittymistä.

Vertaistuutorointi, vertaistuutori

Vertaistuutorointi on tärkeä osa opiskelijoiden alkuvaiheen ohjausta. Vertaistuutorit ovat opiskelualan ylemmän vuosikurssin opiskelijoita, jotka auttavat uusia opiskelijoita opintojen alun käytännön asioissa. He perehdyttävät uusia opiskelijoita yliopiston käytäntöihin, esittelevät opiskelijoille tarkoitettuja palveluita ja tutustuttavat heitä korkeakouluympäristöön sekä opiskelupaikkakuntaan. He osaavat kertoa myös käytännön vinkkejä opiskelemisesta ja opiskelijaelämästä.

Lähteet

- Beasley, C. & Benito, C. (2014). Thinking critically about critical thinking in the First-Year Experience. Teoksessa Fergie, D., Maeorg, M. & Brook, H. (toim.), *Universities in Transition: Foregrounding Social Contexts of Knowledge in the First Year Experience* (s. 205–228). South Australia: University of Adelaide Press.
- Briggs, A. R. J., Clark, J. & Hall, I. (2012). Building bridges: understanding student transition to university. *Quality in Higher Education*, 18(1) 3–21.
- Brooman, S. & Darwent, S. (2013). Measuring the beginning: a quantitative study of the transition to higher education. *Studies in Higher Education*, 39(9), 1523–1541.
- Krause, K. -L. & Coates, H. (2008). Student's engagement in first-year university. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 33(5), 493–505.
- Korhonen, V. (2017). Ensimmäisen vuoden opintoihin kiinnittymisen monet kasvot yliopistossa. Teoksessa Korhonen, V., Annala, J. & Kulju, P. (toim.), *Kehittämisen palat, yhteisöjen salat. Näkökulmia koulutukseen ja kasvatukseen* (s. 87–109). Tampere: Tampere University Press.
- Mäkinen, M. (2012). Opiskelijat opintoihin kiinnittymisen tulkitsijoina. Teoksessa Mäkinen, M., Annala, J., Korhonen, V., Vehviläinen, S., Norrgrann, A. -M., Kalli, P. & Svärd, P. (toim.), *Osallistava korkeakoulutus* (s. 47–74). Tampere: Tampere University Press.
- Lay-Hwa Bowden, J. (2013). What's in a relationship? Affective commitment, bonding and the tertiary first year experience – a student and faculty perspective. *Asia Pacific Journal of Marketing and Logistics*, 25(3), 428–451.
- Leese, M. (2010). Bridging the gap: supporting student transitions into higher education. *Journal of Further and Higher Education*, 34(2), 239–251.
- Lähteenoja, S. (2010). *Uusien opiskelijoiden integroituminen yliopistoon. Sosiaalipsykologinen näkökulma*. University of Helsinki. Faculty of Social Sciences. Department of Social Studies. Väitöskirja.
- KAMU, Opiskelijan käsikirja – <https://kamu.uef.fi/>

- Tinto, V. (2000). Taking retention seriously: Rethinking the first year of college. *NACADA Journal*, 19(2), 5–10.
- Van Esbroeck, R. (2008). Career guidance in a global world. Teoksessa Athanasou, J. A. & Van Esbroeck, R. (toim.), *International Handbook of Career Guidance* (s. 23–44). Netherlands: Springer.
- Wilcox, P., Winn, S. & Fyvie-Gauld, M. (2005). “It was nothing to do with the university, it was just the people”: the role of social support in the first-year experience of higher education. *Studies in Higher Education*, 30(6), 707–722.
- Wintre, G. M., Gates, K. E. S., Pancer, S. M., Polivy, J., Birnie-Lefcovitch, S. & Adams, G. (2009). The Student Perception of University Support and Structure Scale: development and validation. *Journal of Youth Studies*, 12(3), 289–306.

HOPS-ohjauksella hyvään alkuun

Kaisa Karhu

Oulun yliopisto

HOPS:lla tarkoitetaan henkilökohtaista opintosuunnitelmaa. Sitä voidaan tarkastella myös opiskelusuunnitelmana, joka auttaa opiskelijaa suorittamaan tutkintonsa määräajassa. Lisäksi HOPS on väline, jonka pohjalta HOPS-ohjauskeskustelua käydään niin ryhmässä kuin henkilökohtaisesti kasvokkain ohjaajan kanssa.

Ohjaus puolestaan on yhteistoimintaa, jolla tuetaan ja edistetään ohjattavan oppimis-, kasvu-, työ- tai ongelmanratkaisuprosesseja vahvistaen ohjattavan omaa toimijuutta. O'Banion (Annala 2007, 25) on kuvannut korkeakouluohjauksen ulottuvuuksiksi tulevaisuuden ja ammatillisten tavoitteiden tarkastelun sekä opiskeluohjelmaan, suuntaukseen, kurssien valintoihin ja aikataulutukseen liittyvien tekijöiden arvioinnin. Korkeakouluopiskelu on Suomessa hyvin itsenäistä ja itseohjautuvaa, eikä sen hallitseminen tapahdu hetkessä, vaan vaatii opettelua, tukea ja ohjausta. HOPS-keskustelu on tapa tukea opiskeluun liittyviä oppimis-, opiskelu- ja asiantuntijaksi kasvun prosesseja ja samalla vahvistaa opiskelijan toimijuutta sekä itseohjautuvuutta.

Yhä edelleen opiskelijat kuitenkin mieltävät HOPS:n lähinnä suoritteeksi, joka tulee tehdä osana orientoivia opintoja. Sitä ei nähdä niinkään tavoitteellisena asiantuntijaksi kehittymisen suunnitelmana (HEKS), jolla rakennetaan osaamista ja joka muuttuu opintojen edetessä osaksi ansioluetteloa, CV:tä. Koska tänä päivänä ei voida monenkaan koulutuksen yhteydessä puhua enää ammasteista, tulisi katse kääntää ohjauskeskustelussa myös osaamiseen ja siihen pääomaan, mitä korkeakoulutus opiskelijalle antaa. Kansainvälisyysnäkökulma, vaihto-opiskelu ja kansainvälinen harjoittelu ovat myös HOPS:iin liittyviä asioita, jotka ohjauskeskustelussa jäävät helposti huomiotta.

HOPS:iin liittyvänä ohjaustekona voidaankin herätellä opiskelijoita pohtimaan opiskeluun mitä, miksi, miten, milloin -tyyppisten kysymysten kautta. HOPS on väline, johon opiskelijan sen hetkinen päätöksenteko todentuu ja josta käsin ohjauskeskustelua voidaan käydä.

Korkeakouluopiskelu on Suomessa hyvin itsenäistä ja itseohjautuvaa, eikä sen hallitseminen tapahdu hetkessä, vaan vaatii opettelua, tukea ja ohjausta.

HOPS-ohjauksen toimijat

HOPS-ohjausta tekevät korkeakouluissa monet eri toimijat. On erityisesti nimettyjä HOPS-ohjaajia, opinto-ohjaajia tai -neuvoja, amanuensseja, koulutussuunnittelijoita ja opettajatuutoreita tai omaopettajia. HOPS-ohjaukseen liittyvät vastuut voivat vaihdella toiminimikkeistä riippuen, mutta seuraavia tehtäviä on listattu HOPS-ohjaajan yleisiksi tehtäviksi:

- HOPSiin liittyvien infojen ja tiedotustilaisuuksien järjestäminen
- oppiaineen opetussuunnitelmaan tutustuttaminen
- konkreettinen neuvonta HOPS:n tekemisessä
- aikataulujen laatimisen tukeminen
- ohjaaminen realististen tavoitteiden asettamiseen
- valintoihin liittyvissä päätöksentekotilanteissa tukeminen
- vertaistuen antamiseen ohjaaminen
- edistää ryhmissä rakentavaa ilmapiiriä ja keskustelukulttuuria tukemaan sosiaalista kiinnittymistä
- ohjata opiskelijaa arvioimaan omaa toimintaansa (reflektointitaito on tulevaisuuden työelämätaito)
- ohjata opiskelijaa oman osaamisensa tunnistamiseen ja kuvaamiseen
- ohjata teorian ja käytännön yhteyksien pohtimiseen.

Erityisesti omaopettaja tai opettajatuutori on akateeminen asiantuntija, jonka tehtävänä on avata uusille opiskelijoilla opiskeltavaa alaa, sen työelämärelevanssia ja mahdollisuuksia, joita koulutus tarjoaa työelämän näkökulmasta. Opiskelijoita kiinnostaa myös, mitä alalta valmistuneet yleensä tekevät ja minkälaista osaamista heille kertyy. Kurssien sisällöistä puhuminen ja niiden merkitysten avaaminen tukevat opintoihin kiinnittymisessä ja opiskeluun sitoutumisessa. Työelämänäkökulma avaa näkymiä tulevaisuuteen ja antaa merkitystä opiskelulle.

HOPS-keskustelun käyminen omaopettajan ja opiskelijan välillä on hyödyllistä siksi, että haastatteleamalla opiskelijaa omaopettaja osoittaa kiinnostusta opiskelijaa kohtaa, mikä puolestaan on havaittu edesauttavan tätä opiskeluun kiinnittymisessä. Omaopettajan näkökulmasta muita alkuvaiheen ohjauskeskustelun tavoitteita on ensinnäkin opiskelijaan tutustuminen; mitkä hänen lähtökohtansa ovat, ja mitä hän tutkinnolla tavoittelee. Toisena ovat opiskelutaidot, eli miten opiskelija on tottunut opiskelemaan, miten hän oppii parhaiten ja minkälaiset tehtävät hän kokee haasteellisina. Kolmantena tavoitteena on arvioida, miten opiskelijaa voisi tarvittaessa tukea, jotta hän selviytyisi opinnoistaan. Tähän tietoon perustuen voidaan keskustelua suunnata muun muassa ajankäytön seuraamiseen ja suunnitteluun sekä opiskelutehtävien pilkkomiseen pienempiin ja hallittavimpiin osiin. Nämä puolestaan auttavat opintojen etenemisessä ja sitä kautta vahvistavat hallinnantunnetta ja opiskeluitsetuntoa.

Ohjaustoiminnan ja erityisesti ryhmäohjauksen tavoitteeksi voisi määritellä itseohjautuvuuden tukemisen. Uusi oppimisympäristö, uudet asiat ja uudet tavat opiskella saattavat horjuttaa itseluottamusta. Opiskelijat kohtaavat epävarmuuden tunteita, mihin he tarvitsevat tukea. Opiskelijaa voi muistuttaa, että hän on tullut korkeakouluun oppimaan – asioita ei siis tarvitse osata valmiiksi. Opiskeluun liittyvissä asioissa pitää myös osata tehdä päätöksiä. Näistä päätöksistä ja päätöksentekoprosessista on hyvä puhua HOPS-keskustelussa. Keskustelussa voidaan arvioida, miten hyvin valintoihin liittyvät päätökset tukevat opiskelijan tulevaisuuden tavoitteita.

Opiskelijaa tai opiskelijaryhmää voidaan ohjauksessa herkistää tulevaisuuden pohdinnalle ja työelämäkysymyksiin. Opiskelijan ei tarvitse opintojensa alussa tietää, mikä hänestä ”isona” tulee, vaan tärkeämpää on ryhtyä arvioimaan itseään, kiinnostuksen kohteitaan ja omaa oppimistaan sekä seuraamaan, mitä työelämässä tapahtuu.

Päästäkseen hyvään alkuun opiskelija tarvitsee merkityksen opiskelulle ja jonkinlaisen näkymän tulevaisuuteen, johon tähdätä. Tästä näkökulmasta työelämä tiedon lähteille ohjaaminen ja työelämä tiedon avaaminen opintojen alkuvaiheessa on perusteltua.

Turvallinen ja hyväksyvä ilmapiiri on hyvän ohjaussuhteen perusta

Turvallisuuden kokemus ryhmässä syntyy luottamuksesta, sitoutumisesta, hyväksynnästä, avoimuudesta ja tuen antamisesta. Hyväksyvä ilmapiiri syntyy, kun uskalletaan luottaa siihen, että asioista voi puhua avoimesti tulematta leimatuksi. Opiskelija hyväksytään sellaisena kuin hän on ja häntä tuetaan hänen asioissaan. Sitoutuminen ryhmän toimintaan on viesti luottamuksesta ryhmää kohtaan, ja osoittaa halua saavuttaa ryhmän tavoite yhdessä. Ryhmässä voidaan sopia, että toisten asioista ei puhuta ulkopuolisille ja että opiskelijalla on mahdollisuus itse päättää, mitä hän kertoo itsestään ja asioistaan. Toisaalta, jos ei anna itsestään mitään, ei mitään myöskään saa.

Hyvä keskusteluilmapiiri syntyy ohjaajan kunnioituksesta opiskelijaa kohtaan. Opiskelijan arvostaminen ihmisenä ja työparina siten, ettei hänen kokemuksiaan tai näkemyksiään vähätellä, tukee hyvän keskusteluilmapiirin syntymistä. Ohjaajan osoittama kiinnostus opiskelijaa ja hänen asioitaan kohtaan sekä myötäelämisen taito edesauttavat hyvän ohjaussuhteen luomisessa. Keskeistä ohjauskeskustelussa on yhteisen ymmärryksen saavuttaminen. Tämä edellyttää, että keskustelu käydään samalla aaltopituudella opiskelijan kanssa. Uudelle opiskelijalle monet yliopiston käsitteet ovat vieraita, joten niitä tulisi ensimmäisissä keskusteluissa välttää tai ainakin ne olisi hyvä avata.

Keskeistä ohjauskeskustelussa on yhteisen ymmärryksen saavuttaminen.

HOPS-ohjaus pienryhmässä⁵

Keskeinen tarve uudella opiskelijalla on päästä osaksi opiskeluyhteisöä. Kaikki ryhmätoiminta ja myös alkuvaiheen lähiopiskelu auttavat opiskelijoita tutustumaan toisiinsa ja kiinnittymään niin tiedeyhteisöön kuin oppiaineeseen, sikäli kuin ensimmäiset kurssit liittyvät pääaineeseen. Niinpä myös ryhmällä on ohjaava rooli. Yhdessä tekeminen sekä kokemusten jakaminen opiskelun tavoitteista, yleensä opiskelusta, opiskelutaidoista ja substanssista sekä osaamisesta, tukevat ohjauksen tavoitteita sekä opiskeluun liittyvää päätöksentekoa.

⁵ Katso video ryhmän HOPS-ohjauksesta osoitteessa <https://vimeo.com/369331210/fa748200c3>.

Ryhmäohjaukseen voidaan integroida myös vertaistutoritoimintaa. Ylempien vuosikurssien opiskelijat, tuutorit, voivat jakaa omia kokemuksiaan HOPS:iin liittyvissä kysymyksissä, kuten sivuainevalinnoissa. Heidän tietonsa ja kokemuksensa oppiaineiden sisällöistä, osaamisesta ja opiskelukäytännöistä auttavat uutta opiskelijaa päätöksenteossa. Opiskelijatuutorit osaavat auttaa myös HOPS:n teknisen puolen (eHOPS/OodiHOPS) toteutuksessa opastaen ja ohjaten HOPS-järjestelmän käytössä ja suunnitelman rakentamisessa. He kykenevät kenties myös asettamaan sanansa helpommin ymmärrettävälle ”opiskelijan kielelle”.

Tehtäviä ryhmälle

- Seuraa omaa ajankäyttöäsi kahden viikon ajan. Kerro ryhmässä, mihin aikaasi käytit. Tunnistatko aikavarkaasi? Mihin aikasi oikein menee? Miten muuttaisit ajankäyttöäsi? Keskustelkaa pienissä ryhmissä, mitä havaintoja teitte ajankäytöstänne.
 - Jatko: Tee seuraavan kahden viikon suunnitelma, miten aiot käyttää aikaasi.
 - Perustelkaa suunnitelmanne ja vertailkaa niitä kolmen hengen ryhmissä.
- Ensimmäiseen tenttiin valmistautuminen: Kertokaa ja jakakaa toisillenne vinkkejä, mitä ja miten tehdä lukusuunnitelma. Laatikaa omat suunnitelmanne.
- Ottakaa yhdessä selvää eri sivuaineista: mitä, miksi, miten?
 - Opiskelijat jaetaan pieniin ryhmiin kiinnostuksen kohteidensa mukaan. Kukin ryhmä perehtyy yhteen sivuaineeseen oheisten kysymysten kautta ja jakaa tietonsa ja mielipiteensä sivuaineesta koko muulle ryhmälle.
- Pohdintakysymys: Jos lähtisit vaihtoon, minne menisit ja miksi? Jakakaa ajatuksianne ryhmässä.
- Pohdintakysymys: Jos tekisit kansainvälisen harjoittelun, mistä organisaatiosta olisit kiinnostunut? Miten lähtisit viemään asiaa eteenpäin? Kuvaa prosessia. Vertailkaa ajatuksianne ryhmässä.
- Pohdintakysymys: Mieti viisi vahvuutta, joita sinulla on persoonana. Kirjoita ne ylös. Pyydä 2-3 opiskelukaveriasi, jotka jo tuntevat sinut, kuvaamaan kolme sinulle tyypillistä vahvuusaluetta.
 - Löytyikö vastauksistanne yhtäläisyyksiä? Mitä vastaukset sinusta kertovat? Jos yhtäläisyyksiä ei löytynyt, mistä se voisi johtua?

Henkilökohtainen HOPS-ohjaus⁶

HOPS:iin pohjautuva ohjauskeskustelu on luonteeltaan dialoginen, joka pohjaa merkitysten jakamiseen ja rakentamiseen. Dialogi on kahden ihmisen välistä, kielen avulla tapahtuvaa, tavoitteeseen pyrkivää vuoropuhelua. HOPS:iin liittyvässä ohjauksessa, kuten ohjauksessa yleensä, ohjattava osallistuu itse aktiivisesti asioidensa käsittelyyn. Keskustelun ydin on opiskelijan omissa tavoitteissa ja lähtökohdissa, jotka on huomioitava opintoja suunniteltaessa. HOPS-keskustelun tarkoitus on vahvistaa ohjattavan toimintakykyä ja sujuvaa opintojen aloittamista. Päätöksentekovastuu on opiskelijalla itsellään, vaikka usein opiskelija janoaakin valmiita vastauksia. HOPS-keskustelussa tuetaan opiskelijaa juuri oman opiskelun suunnittelussa ja siihen liittyvässä päätöksenteossa. Ohjauskeskustelussa tehdään näkyväksi eri asioita ja autetaan opiskelijaa tarkastelemaan ratkaisujaan ja niihin liittyviä perusteluja.

Opiskelijoiden ohjaukseen sisältyy myös tiedottamista ja neuvontaa, sillä tutkintoon kuuluu tiettyjä pakollisia opintoja ja asioita, jotka opiskelijan tulee huomioida opiskeluun liittyviä suunnitelmia tehdessään. Tiedottaminen ja tiedon jakaminen on sellaisen tiedon välittämistä, jota opiskelija tarvitsee juuri tietyllä hetkellä. Neuvonta on vuorovaikutteisempaa kuin tiedon jakaminen, ja siinä voidaan esimerkiksi eri vaihtoehtoja esittämällä auttaa ohjattavaa päätöksenteossa. Tiedotus ja neuvonta koskevat siis konkreettisempia asioita kuin varsinainen ohjaus; opiskelija voi helposti itse selvittää, onko joku kurssi pakollinen vai ei, mutta joka tapauksessa hän tarvitsee kysymykseensä vastauksen.

Ohjauskeskustelu voidaan hahmottaa osana opinto-ohjauksen kokonaisuutta ja yhtenä sen menetelmänä. Loppujen lopuksi on kyse siitä, että ihminen kohtaa ihmisen. Tämä on hyvä pitää mielessä, jos epäilee omia kykyjään toimia ohjaajana – pedagogiset taidot, oman tieteenalan tuntemus ja maalaisjärki kyllä riittävät HOPS-ohjausosaamiseksi.

⁶ Ohjauskeskustelussa on eri vaihteita, jotka on mukaillen kuvattu Henkilökohtainen HOPS-keskustelu -videolla, joka löytyy osoitteesta <https://vimeo.com/369331826/d69a12b8d3>.

Ohjauskysymyksiä ryhmä- ja yksilöohjaukseen

Aloitusvaiheen kysymyksiä

- Miltä yliopisto-opintojen aloittaminen on sinusta tuntunut?
- Oletko tältä paikkakunnalta vai tuletko jostain muualta?
- Oletko jo tutustunut toisiin opiskelijoihin ja saanut kavereita?
- Onko sinulla joitain aktiiviharrastuksia?
- Onko sinulla asioita/tekijöitä (esim. perhe, kilpaurheilu-ura), jotka sinun tulee huomioida opintoja suunnitellessasi?

Tavoitteisiin liittyviä kysymyksiä

- Mikä sai sinut valitsemaan juuri tämän pääaineen?
- Minkälaisia tavoitteita sinulla on opintojesi suhteen? Mitä odotat opinnoiltasi?
- Millaiset asiat sinua kiinnostavat yleensä?
- Minkälaisia töitä haluaisit tulevaisuudessa tehdä?
- Millaisia tehtäviä tai asioita haluat tulevan työsi pitävän sisällään?
- Mitä sinun pitäisi tehdä saavuttaaksesi siihen tarvittavan osaamisen?

Valintakysymyksiä

- Mikä sivuaine palvelisi tulevaisuuden osaamistarpeitasi?
- Miten päädyit tälle kurssille/tähän sivuaineeseen? Mikä sai sinut valitsemaan juuri tämän?
- Mitä tämä sivuaine tuo sinulle suhteessa omiin tavoitteisiisi?
- Suunnitelman mukaan sinulle kertyy 40 opintopistettä tänä vuonna. Miten päädyit tähän valintaan? Huomioithan opintotukinäkökulman.
- Suunnitelman mukaan sinulle kertyy 90 opintopistettä tänä vuonna. Miten päädyit tähän? Miten huomioit tämän ajankäytön suunnittelussa? Miten huolehdit palautumisestasi ja jaksamisestasi?

Opiskelutaitokysymyksiä

- Mitkä aineet olivat sinulle lukiossa helppoja, mitkä haastavia?
- Millaiset tehtävät sujuvat sinulta parhaiten?
- Millainen oppija olet? Millä tavoin opiskelet ja opit? Mitkä ovat vahvuutesi opiskelijana?
- Mitä osa-alueita haluaisit tai sinun pitäisi kehittää opiskelijana?
- Mistä tai minkälaisista tehtävistä olet saanut hyvää palautetta tähän saakka?
- Mihin olet tyytyväinen itsessäsi opiskelijana?
- Miten huolehdit omasta palautumisestasi?
- Miten suunnittelet ajankäyttösi?
- Minkälainen päivärytmi sinulla on?

Loppukysymyksiä

- Onko joitain asioita, jotka sinua mietityttävät HOPS:iin tai opiskeluun liittyen?
- Onko jotain, mitä haluaisit vielä kysyä/josta haluaisit keskustella?
- Olisiko jotain, mitä haluat vielä kertoa itsestäsi?

Ensimmäisen vuoden jälkeen: toiminta suhteessa tavoitteisiin

- Minkälaisia tavoitteita sinulla oli tälle lukuvuodelle?
- Miten arvioisit omaa suoriutumistasi? Onko jotain, mitä tekisit toisin?
- Miten jaksat? Miten huolehdit palautumisestasi? Onko sinulla vapaa-aikaa, harrastuksia? Tapaatko ystäviä?
- Mikä on se ensimmäinen pieni muutos, jonka voisit tehdä ja joka auttaisi sinua opinnoissa eteenpäin?
- Missä olet onnistunut tänä vuonna? Mikä on mennyt hyvin?
- Missä olisi kehittämistä?
- Mikä voisi auttaa tässä tilanteessa? Mistä voisit saada tukea?
- Mihin tartut seuraavaksi?

Osaaminen ja opiskelutaidot

- Jos mietit tämän vuoden kursseja, niin mitä asioita olet oppinut? Minkälaista osaamista olet saavuttanut?
- Mitä olet oppinut tämän vuoden aikana? Jos sinun pitäisi sanoittaa osaamistasi työnantajalle, mitä kertoisit? (osaaminen on oppimisen toiminnallinen puoli)
- Jos mietit omaan persoonaasi liittyviä vahvuuksia, niin mitä ne ovat?
- Jos mietit omia opiskelutaitojasi, niin missä olet vahvoilla? Minkälaiset asiat opiskelussa onnistuvat hyvin?
- Kerro jokin hyvä oppimiskokemus. Mikä teki siitä hyvän? Missä koit onnistuvasi? Miten voisit hyödyntää tätä kokemusta muissa oppimistilanteissa?
- Mitä olet oppinut itsestäsi oppijana ja opiskelijana? Miten hyödynnät vahvuuksiasi ja kehität itseäsi?
- Miten voisit hyödyntää näitä vahvuuksiasi opiskelussa ja opintojen suunnittelussa?
- Missä opiskeluun liittyvissä asioissa haluaisit kehittyä? Mitkä asiat ja opiskeluun liittyvät tehtävät koet haastavina?
- Mitä odotat opiskelulta tulevan lukuvuoden aikana?

OHO!

MITÄ?

HOPS-ohjauksella tarkoitetaan ohjauksellisia vuorovaikutustilanteita niin ryhmässä kuin henkilökohtaisesti ohjaajan ja ohjattavan välillä. Ohjauksella tuetaan opiskelijan henkilökohtaisen opintosuunnitelman laatimista, opiskelijan tavoitteiden asettamista, asiantuntijaksi kasvua, oppimis-, opiskelu- ja ongelmanratkaisuprosesseja, ohjattavan tavoitteisiin perustuvia valintoja ja päätöksentekoa sekä itseohjautuvuutta.

MIKSI?

HOPS-ohjauksella autetaan opiskelijaa pääsemään sujuvasti opintojen alkuun sekä saavuttamaan hallinnan ja merkityksen tunteen opiskelussaan.

MILLOIN?

HOPS-ohjauksen painopiste on opintojen alussa, mutta sitä tehdään tarvittaessa pitkin opintopolkua.

MITEN?

HOPS-ohjausta tehdään ryhmissä, ohjaajan kanssa kahden kesken tai vertaisohjauksena.

Käsitteet

HEKS

Henkilökohtainen kehittymissuunnitelma.

HOPS

HOPS on henkilökohtainen opinto-/opiskelusuunnitelma, jonka avulla tutkinto tulee suoritetuksi määräajassa. Se on myös väline, jonka pohjalta voidaan käydä ohjauskeskustelua niin ryhmässä kuin opiskelijan kanssa henkilökohtaisesti kasvotusten.

HOPS-ohjaus

HOPS-ohjaus on konkreettisen opintosuunnitelman kautta käytävä ohjauskeskustelu, jossa tuetaan opiskelijan asiantuntijaksi kasvua sekä oppimis-, opiskelu- ja ongelmanratkaisuprosesseja liittyen ohjattavan tavoitteisiin, valintoihin, aikataulutukseen ja muihin opiskeluun sekä oppimiseen liittyviin asioihin.

Ohjaus

Ohjaus on yhteistoimintaa, jolla tuetaan ja edistetään ohjattavan oppimis-, kasvu-, työ- tai ongelmanratkaisuprosesseja niin, että ohjattavan oma toimijuus vahvistuu.

Omaopettaja ~ opettajatuutori

Koulutusohjelmassa toimiva omaopettaja on osa opiskelijan ohjausverkostoa korkeakoulussa. Omaopettaja tai opettajatuutori neuvoa ja ohjaa opiskelijaa erityisesti opintojen alkuvaiheessa ja perehdyttää opiskelijaa vertaistutorien kanssa opintojen käytänteisiin. Omaopettaja on opiskelijan lähiohjaaja, joka osaa antaa tietoa myös opiskelijoille suunnatuista palveluista. Hän seuraa oman ryhmänsä opintojen etenemistä ja tarjoaa tukea opiskelun solmukohdissa.

Lähteet

Aalto, M. (2002). *Parjaavasta kolautteesta korjaavaan palautteeseen*. Ryttylä: My Generation cop.

Annala, J. (2007). Merkitysneuvotteluja hopsista ja sen ohjauksesta. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. Väitöskirja.

Heikkilä, A., Mikkonen, J., Nieminen, J. & Vehviläinen, S. (2009). HOPS-ohjaus yliopistossa. Teoksessa Lindblom-Ylänne, S. & Nevgi, A. (toim.), *Yliopisto-opettajan käsikirja* (s. 372–379). Helsinki: WSOYpro.

Mäkinen, M. & Annala, J. (2011). Opintoihin kiinnittyminen yliopistossa. Teoksessa Mäkinen, M., Korhonen, V., Annala, J., Kalli, P., Svärd, P. & Värri, V. -M. (toim.), *Korkeajännityksiä. Kohti osallisuutta luovaa korkeakoulutusta* (s. 59–80). Tampere: Tampere University Press.

Nummenmaa, A. R. (2005). Henkilökohtainen ohjauskeskustelu. Teoksessa Nummenmaa, A. R., Lairio, M., Korhonen, V. & Eerola, S. (toim.), *Ohjaus yliopiston oppimisympäristöissä* (s. 89–101). Tampere: Tampere University Press.

Onnismaa, J. (2007). *Ohjaus- ja neuvontatyö. Aikaa, huomiota ja kunnioitusta*. Helsinki: Gaudeamus.

Penttinen, L. & Skaniakos, T. (2011). Ohjauskeskustelusta ryhmäohjaukseen. Teoksessa Penttinen, L., Skaniakos, T., Ansela, M. & Plihtari E. (toim.), *Hops-ohjaus. Osaamista, yhteistyötä ja hyvinvointia* (s. 24–46). Jyväskylä: Kopijyvä Oy.

Salmela-Aro, K. & Read, S. (2017). Study engagement and burnout profiles among Finnish higher education students. *Burnout Research*, 7, 21–28.

Skaniakos, T. (2011). HOPS tukee opintoja ja kasvua asiantuntijuuteen. Teoksessa Penttinen, L., Skaniakos, T., Ansela, M. & Plihtari E. (toim.), *Hops-ohjaus. Osaamista, yhteistyötä ja hyvinvointia* (s. 7–12). Jyväskylä: Kopijyvä Oy.

Vehviläinen, S. (2014.) *Ohjaustyön opas. Yhteistyössä kohti toimijuutta*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Omaopettajien koulutus tukemaan uuden opiskelijan opintopolkua

Tiina Kemppainen
Oulun yliopisto

Merija Timonen
Lapin yliopisto

Omaopettaja on opiskelijan lähin ohjaustaho. Opiskelija tuntee omaopettajansa ja voi olla suoraan häneen yhteydessä opiskeluun liittyvissä kysymyksissä. Monessa korkeakoulussa on jo organisaatiotasolla määritelty omaopettajatoiminnan linjaukset ja hahmoteltu omaopettajan tehtäviä. Toiminta on siis melko vakiintunutta. Uudet omaopettajat aina koulutetaan tehtäväänsä.

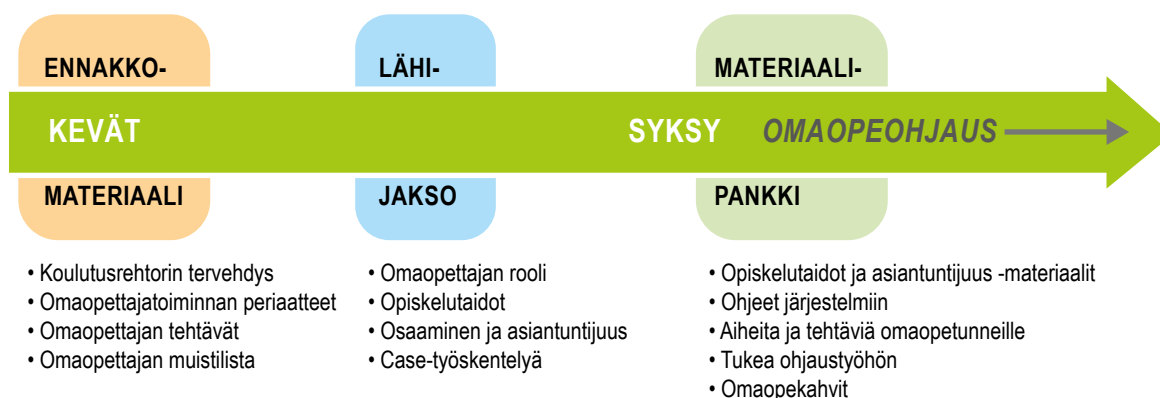
”

Tutkinto-ohjelmat nimeävät omaopettajat kaikille uusille opiskelijoille. Omaopettaja kuuluu yliopiston opetus- ja tutkimushenkilökuntaan ja voi merkitä työsuunnitelmaansa omaopettajaohjausta 3 h opiskelijaa kohden/ lukuvuosi.

(Oulun yliopiston omaopettajatoiminnan periaatteet 2013)

Edellä kuvatun linjauksen pohjalta on helppoa lähteä kehittämään uusien omaopettajien perehdytystä entistä toiminnallisempaan suuntaan. Alla olevasta kuvasta hahmotuu omaopettajakoulutuksen kokonaisuus, jota tässä artikkelissa esitellään tarkemmin.

OMAOPETTAJAKOULUTUSTEN RAKENNE

Kuvio 1. Omaopettajakoulutuksen kokonaisuus.

Ennen lähijaksoa uudet tulevat omaopettajat saavat ennakkomateriaalia tutustuttavaksi. Ennakkomateriaali luo perustan toiminnalle ja siinä kerrotaan, mitkä ovat omaopettajatoiminnan linjaukset ja omaopettajan tehtävät. Ennakkomateriaalissa on myös yliopiston johdon motivoiva puheenvuoro omaopettajille. Tältä pohjalta lähijaksolla voidaan keskittyä konkreettiseen omaopettajatoimintaan, kokemusten jakamiseen ja keskusteluun.

Lähijakson tarkoituksena on inspiroida ja kannustaa uutta omaopettajaa tärkeään ohjaustehtäväänsä. Lähijakson aikana tarjotaan myös konkreettisia työkaluja HOPS-työskentelyyn ja opintojen etenemisen seurantaan. Lähijakso on rakennettu selkeäksi yleiskatsaukseksi omaopettajatoimintaan ja samalla toiminnalliseksi perehdyttämisjaksoksi omaopettajan tehtävään. Kolmetuntisessa lähijaksossa keskustelut ja luennot sekä tehtävät ja ryhmätyöskentely vuorottelevat. Tavoitteena on käytännönläheisyys: konkreettiset esimerkit, tehtävät ja vinkit sekä näihin yhdistetty keskustelu valaisevat omaopettajalle sitä, mitä tehtävässä voi tulla vastaan ja miten toimia.

Lähijaksolle varataan kunnolla aikaa keskusteluille. Osa keskusteluista käydään koko osallistujajoukon kesken ja osa pienryhmissä. Keskusteltaessa monialaisessa ryhmässä syntyy uusia ideoita ja oivalluksia. Erilaisten käytäntöjen jakaminen ja tapausesimerkkien ongelmien pohtiminen auttavat hahmottamaan, millaisten asioiden kanssa opiskelijat voivat omaopettajaa lähestyä. Keskustelut vievät aikaa ja tämä tulee ottaa huomioon ohjelmaa rakennettaessa. Luettavaa tai katsottavaa ennakkomateriaalia kannattaa antaa tutustuttavaksi etukäteen, jolloin lähijaksolla voidaan työskennellä aktiivisesti ja syventyä ennakkomateriaalissa esiteltyihin asioihin.

Omaopettaja on opiskelijan lähin ohjaustaho.

Omaopettaja on yksi toimija opiskelun ohjauksen parissa työskentelevistä henkilöistä. Koska omaopettaja on opiskelijan lähellä, hän saattaa olla juuri se henkilö, jolle opiskelija kertoo minkä tahansa sillä hetkellä mieltään painavan asian. Omaopettajan on tärkeää tiedostaa muut ohjaustahot, jotka voivat auttaa opiskelijaa, kuten opintopsykologi. Lähijaksolla kerrotaan, mistä omaopettaja saa apua työhönsä: hyödylliset linkit, palvelut ja henkilöt sekä mihin opiskelijan voi ohjata, kun mennään omaopettajan toimenkuvan ulkopuolelle.

Lähijakson tehtävät

Ensimmäisen tehtävän pohjaksi katsotaan opiskelijoille suunnattu lyhyt video siitä, kuinka opintoja voi lähteä suunnittelemaan konkreettisesti aikatauluttamalla⁷. Ajanhallinta ja omien työtehtävien aikatauluttaminen ovat välttämättömiä taitoja meille kaikille. Tehtävää tehdessä tulee miettiä, kuinka opettajana omassa ajankäytön suunnittelussaan onnistuu ja ylipäänsä suunnittelee omaa ajankäyttöään. Kun omaopettaja tekee itsekin tehtävän omista lähtökohdistaan käsin, hänelle avautuu, miltä tehtävän teko voi opiskelijasta tuntua. Tehtävän jälkeen käytävässä keskustelussa siirrytään ideoimaan, miten tehtävää voi modifioida opiskelijalle tai opiskelijaryhmälle.

Toisen tehtävän materiaalina ovat tapausesimerkit, jotka ovat enemmän tai vähemmän kuvitteellisia tapauksia opiskelijoiden esiin ottamista asioista, ongelmista tai tilanteista. Tapausesimerkkejä käsitellään pienryhmissä. Kukin ryhmä saa erilaisen opiskelijatapauksen käsiteltäväkseen. Ryhmissä mietitään, millaisia kysymyksiä omaopettaja voisi esittää opiskelijalle, miten ohjata opiskelijaa ja mihin neuvoa häntä ottamaan yhteyttä, jos kyseinen asia ei kuulu omaopettajan tehtävänkuvaan.

Lukukauden aikana tukea ja verkostoitumismahdollisuuksia

Oulun yliopistossa omaopettajilla on yliopiston sähköisessä oppimisympäristössä yhteinen materiaalipankki ja keskustelualusta, omaopettajafoorumi. Foorumilla tiedotetaan tulevista omaope-tapaamisista ja muista ajankohtaisista asioista. Foorumia voi myös hyödyntää mahdollisissa tutkinto-ohjelmien, tiedekuntien ja lähipalveluiden järjestämissä omissa koulutuksissa ja tapaamisissa. Se tarjoaa yhteisen perustan ja lähtökohdat, joista tutkinto-ohjelmat ja tiedekunnat voivat ammentaa itselleen oleellisiin kysymyksiin, kuten HOPSien rakentamiseen, opintotietojärjestelmään, ryhmänohjaukseen tai ohjauskeskusteluun liittyen.

Lukukauden kuluessa omaopettajille järjestetään teemoitettuja tapahtumia, joissa käsitellään ajankohtaisia asioita, jaetaan kokemuksia ja keskustellaan. Omaopettajatapaamisiin ovat tervetulleita niin uudet omaopettajat kuin jo konkarit.

⁷ Video löytyy osoitteesta <https://vimeo.com/295310630>.

Esimerkki yhteiskoulutuksesta: opiskelija- ja opettajatuutorit määrittelevät yhdessä vuorovaikutuksessa tuutoroinnin tehtävät

Lapin yliopiston opiskelijoiden alkuohjausta kehitettiin kouluttamalla opiskelija- ja opettajatuutoreita yhteisessä koulutuksessa. Yhteiskoulutusta varten tuutoreiden rekrytointiaikataulu yhtenäistettiin ja siihen laadittiin yhtenäinen koulutussisältö. Koulutus suunniteltiin pienemmässä projektiryhmässä, jossa oli eri tiedekuntien opettajatuutoroinnin kehittäjiä sekä opettajatuutoreita, opiskelijoiden edunvalvonnan edustajia (ylioppilaskunta) sekä opiskelijoita. Lisäksi mukana oli opiskelijoiden hyvinvoinnista vastaavia korkeakouluopintojen ohjaajia. Koulutukset toteutettiin tiedekuntaakohtaisesti, ja koulutusten sisältöjä olivat opiskelija- ja opettajatuutorien roolit ja työnjako, ryhmäohjauksen menetelmien harjoittelu, haastavien tilanteiden kohtaaminen sekä tuutorointisuunnitelman laadinta. Lisäksi laadittiin verkostokartta siitä, miten opiskelija- ja opettajatuutori työskentelevät yhdessä korkeakouluopintojen ohjaajien kanssa.

Kussakin koulutuksessa oli mukana toisen tiedekunnan aikaisempi opettaja- ja opiskelijatuutori kertomassa omista koulutuskokemuksistaan. Tällä tavoiteltiin hyvien käytänteiden leviämistä yli tiedekuntarajojen.

Tällä tavoin toteutetut yhteiskoulutukset on koettu Lapin yliopistossa erittäin merkityksellisinä.

OHO!

MITÄ?

Omaopettajatoiminta tukee opiskelijan opintojen hyvää alkua.

MIKSI?

Opintojen sujuva käynnistyminen tukee opiskelijan opintoihin kiinnittymistä.

MILLOIN?

Omaopettaja ohjaa opiskelijaa ensimmäisen opintovuoden ajan, mutta ohjaus voi jatkua tarvittaessa opiskelijan koko opiskeluajan.

MITEN?

Opettajia koulutetaan omaopettajiksi ja opettajatuutoreiksi sekä tuetaan ohjaustyössä.

Käsitteet

Omaopettaja ~ opettajatuutori

Koulutusohjelmassa toimiva omaopettaja on osa opiskelijan ohjausverkostoa korkeakoulussa. Omaopettaja tai opettajatuutori neuvoo ja ohjaa opiskelijaa erityisesti opintojen alkuvaiheessa ja perehdyttää opiskelijaa vertaistutorien kanssa opintojen käytänteisiin. Omaopettaja on opiskelijan lähiohjaaja, joka osaa antaa tietoa myös opiskelijoille suunnatuista palveluista. Hän seuraa oman ryhmänsä opintojen etenemistä ja tarjoaa tukea opiskelun solmukohdissa.

MSLQ-itsearviointikysely opiskelijan itsearvioinnin ja opetuksen suunnittelun tukena

Elisa Sinikallio ja Eila Pajarre

Tampereen yliopisto

Opiskelijan motivaatio, ajanhallinta, itsesäätely ja muut opiskelutaidot ovat tärkeitä opintojen sujumisen kannalta. Monilla korkeakouluopintonsa aloittavilla opiskelijoilla saattaa kuitenkin olla haasteita näissä taidoissa, sillä korkeakouluopiskelu eroaa usein siitä, mihin esimerkiksi lukiossa on totuttu. Asiaan kannattaakin kiinnittää huomiota heti opintojen alkupuolella. Eräs hyvä keino opiskelutaitojen tarkastelemiseksi on käyttää opiskelijoille suunnattua itsearviointikyselyä, jonka tuloksia voivat hyödyntää sekä opiskelija itse että korkeakoulun henkilökunta.

Tampereen yliopistossa⁸ käyttöön otettu MSLQ-kysely (*Motivated Strategies for Learning Questionnaire*) (Pintrich ym. 1991) on esimerkki tällaisesta itsearviointikyselystä. MSLQ-kysely⁹ koostuu yhteensä 81 väittämästä, jotka koskevat muun muassa motivaatiota, opiskelustrategioita sekä opiskelun itsesäätelyä. Opiskelija arvioi väittämiä seitsemäportaisen Likert-asteikon avulla jossa, että arvo 1 tarkoittaa ”väittämä ei kuvaa minua ollenkaan” ja arvo 7 ”väittämä kuvaa minua erittäin hyvin”. Vastattuaan opiskelija saa suoran palautteen omista vastauksistaan sekä linkin nettisivulle, josta löytyy hyödyllistä tietoa opiskelu- ja itsesäätelytaitojen kehittämisestä.

Suoran palautteen ja nettisivun lisäksi kullekin tutkinto-ohjelmalle voidaan järjestää erikseen räätälöity opiskelutaitoluento, jossa käsitellään erityisesti niitä haasteita, joita kyselyn perusteella kyseisen tutkinto-ohjelman opiskelijoilla on. Kun opiskelutaitoluentoa edeltää itsearviointikysely ja luento itsessään perustuu kyselystä nousseille opiskelijoiden tarpeille, on luennon anti opiskelijoille suurempi.

MSLQ-kyselyn teettäminen kannattaa mahdollisuuksien mukaan integroida osaksi johdanto-opintoja, jotta kysely sijoittuu luontevasti osaksi opintojen alkua. Hyvä ajan kohta kyselyn teettämiselle on toisen opetusperiodin alussa lokakuun puolivälissä. Tässä kohtaa ensimmäisen vuoden opiskelijoille on kertynyt jo jonkin verran kokemusta korkeakouluopinnoista, ja heille on muodostunut jonkinlainen käsitys omasta oppimisestaan ja opiskelustaan. Myös ensimmäiset tentit saattavat olla jo takana, mikä on hyvä sekä siksi, että osa opiskelijoista havahtuu pohtimaan omia opiskelutaitojaan vasta ensimmäisten tenttien jälkeen, että siksi, että MSLQ-kyselyssä on muutamia suoraan tenttimiseen liittyviä väittämiä.

⁸ Kyselyn käyttöönottohetkellä vielä Tampereen teknillinen yliopisto (TTY) yhdistyi Tampereen yliopiston (TaY) kanssa vuoden 2019 alusta muodostaen uuden Tampereen yliopiston (TAU).

⁹ Pääset katsomaan MSLQ-kyselyn manuaalia osoitteessa

https://www.researchgate.net/publication/280741846_Motivated_Strategies_for_Learning_Questionnaire_MSLQ_Manual.

MSLQ-kyselyn teettämisestä opiskelijoille hyötyvät niin opiskelijat itse kuin opettajat, ohjaustahot ja tutkinto-ohjelmat. Itsearviointin ja siitä saatavan palautteen avulla opiskelijat pääsevät pohtimaan omaa opiskeluaan ja sen kehityskohteita. Räätlöity opiskelutaitoluento ja tietoa opiskelu- ja itsesääätelytaidoista sisältävä nettisivu taas antavat opiskelijalle vinkkejä, miten omia taitoja voisi kehittää. Opettajat ja ohjaustahot puolestaan saavat kyselyn vastauksista arvokasta ja ajankohtaista tietoa siitä, millaisin vahvuuksin ja haastein varustettuja uudet opiskelijat ovat ja mihin asioihin tarvittaisiin lisää ohjausta ja tukea. MSLQ-kyselyn teemat ovat myös oiva keskustelunaihe opettajatuutoroinnissa tai muussa vastaavassa toiminnassa. Tutkinto-ohjelmat taas voivat hyödyntää tietoa esimerkiksi ensimmäisen vuoden opetussuunnitelmatyössä.

MSLQ-kyselyn teettämisestä opiskelijoilla hyötyvät niin opiskelijat itse kuin opettajat, ohjaustahot ja tutkinto-ohjelmat.

Tehtäviä

- Miten MSLQ:n tai vastaavanlaisen kyselyn toteuttaminen onnistuisi sinun korkeakoulussasi?
- Mitä asioita olisi otettava huomioon, jotta kysely oli mahdollisimman luontevasti osa opiskelijan opintoja?
- Miten hyödyntäisit kyselyn perusteella saatavaa dataa oman korkeakoulusi toiminnan kehittämisessä?

OHO!

MITÄ?

Opiskelu- ja itsesääätelytaitoja kartoittava MSLQ-itsearviointikysely on suunnattu uusille opiskelijoille.

MIKSI?

MSLQ-itsearviointi antaa opiskelijalle mahdollisuuden pohtia ja saada palautetta omasta opiskelustaan. Henkilökunnalle se antaa tietoa opiskelijoiden vahvuuksista ja haasteista ja sen pohjalta mahdollisuuden kehittää toimintaa opiskelijoiden tarpeita vastaavaksi.

MILLOIN?

MSLQ-itsearviointi tehdään ensimmäisen opintovuoden toisen opetusperiodin alussa.

MITEN?

MSLQ-itsearviointikysely integroituu johdanto-opintoihin: kyselyä seuraa välitön palaute opiskelijan omista vastauksista, minkä lisäksi järjestetään opiskelijoiden vastausten perusteella tutkinto-ohjelmittain räätälöityjä opiskelutaitoluentoja.

Käsitteet

Opiskelun itsesääätely

Opiskelun itsesääätely viittaa siihen, miten opiskelija asettaa tavoitteita oppimiselleen ja tarkkailee, säätelee ja seuraa opiskelun ja oppimisensa etenemistä. Itsesääätelyn voidaan nähdä kattavan neljä osa-aluetta: motivaatio, kognitio, käyttäytyminen ja konteksti, eli opetus- ja opiskeluympäristö. Itsesääätelyä hyödyntävä oppija siis asettaa tavoitteita oppimiselleen ja tarkkailee, säätelee ja kontrolloi oppimistaan tavoitteensa ja ympäristön huomioon ottaen.

Lähteet

Duncan, T. & McKeachie, W. J. (2005). The making of the Motivated strategies for learning questionnaire. *Educational psychologist* 40(2), 117–128.

Haarala-Muhonen, A. (2011). *Oikeustieteen ensimmäisen vuoden opiskelijoiden haasteet opiskelussa*. Helsingin yliopisto. Käyttäytymistieteiden laitos. Kasvatustieteellisiä tutkimuksia 237. Väitöskirja.

Pintrich, P. R., Smith, D. A. F., Garcia, T. & McKeachie, W. J. (1991). *A manual for the use of motivated strategies for learning questionnaire*. The University of Michigan. School of Education.

Pintrich, P. (2000). The role of goal orientation in self-regulated learning. Teoksessa Boekaerts, M., Pintrich, P. & Zeidner, M. (toim.), *Handbook of self-regulation* (s. 451–502). San Diego: Academic Press.

Robbins, S. B., Lauver, K., Le, H., Davis, D. & Langley, R. (2004). Do psychosocial and study skill factors predict college outcomes? A meta-analysis. *Psychological bulletin* 130(2), 261–288.

Thibodeaux, J., Deutsch, A., Kitsantas, A. & Winsler, A. (2017). First-year college students' time use: relations with self-regulation and GPA. *Journal of Advanced Academics* 28(1), 5–27.

Tutkimus¹⁰

Sinikallio, E. (2019): *Kaikki, mitä olet aina halunnut tietää fukseista - Selvitys tekniikan alojen ensimmäisen vuoden opiskelijoiden motivaatiosta, itsesääätely- ja opiskelutaidoista sekä kokemuksista opintojen aloittamisesta*. Pedagogiikan kehittämisen tuki, Koulutus ja oppiminen, Tampereen yliopisto.

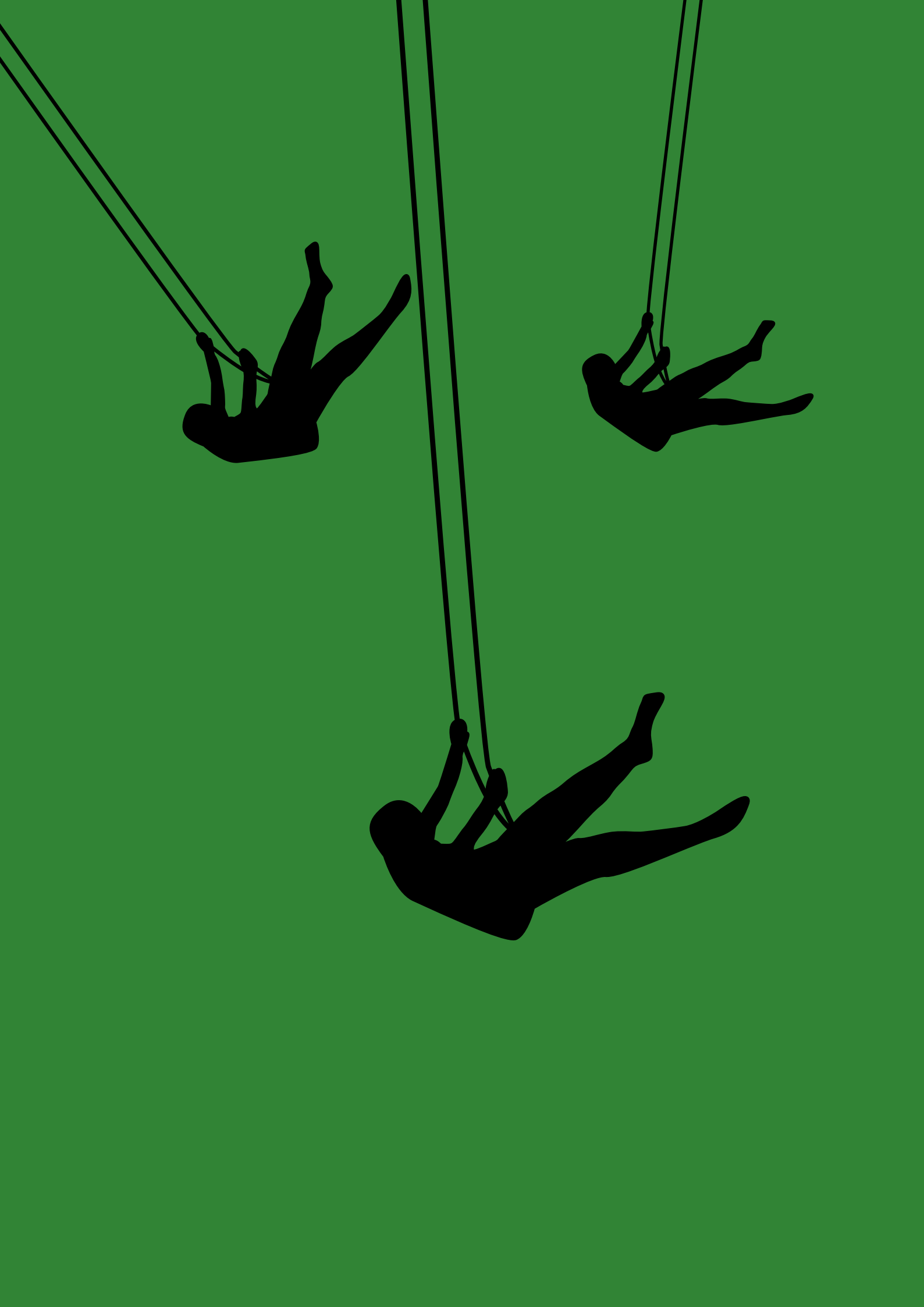
¹⁰ Linkki julkaisuun: https://ohohanke.fi/wp-content/uploads/2019/09/MSLQ_fuksikysely_selvitys-1.pdf.

The background is a solid green color. It features two large, white, wavy shapes that resemble hills or clouds. One shape is at the top, and the other is at the bottom, both curving upwards towards the center. The text is centered within the white space between these two shapes.

KORKEAKOULU- OPISKELIJAN OPINTOPOLKU

3.

OPINTOJEN EDETESSÄ

ProMot-menetelmä opiskelumotivaation kehittämiseksi

*Ari Kaukiainen, Tiina Tuominen, Satu Laitinen,
Janne Rantasaari ja Valtteri Nieminen*
Turun yliopisto

Mikä on ProMot?

ProMot on lyhennelmä sanoista *pro motivaatio* eli motivaation puolesta. Kyseessä on menetelmäkokonaisuus, joka koostuu kyselystä, kyselyn tuloksista ja niiden esitysgraafisesta havainnollistamisesta sekä niiden pohjalta annettavasta palautteesta. ProMot-menetelmän kehitystyö perustuu tieteelliseen tutkimukseen ja nykyaikaiseen motivaatioteoriaan.

Arkikielessä motivaatiota kuvaavilla käsitteillä on pyritty vastaamaan siihen, miksi ihmiset kiinnostuvat juuri tietyistä asioista. Arkielämässä saatetaan myös ajatella, että motivaatio on jotakin sellaista, jota joko on tai ei ole. Jotta oppimista ja opiskelua voitaisiin ymmärtää ja tukea parhaalla mahdollisella tavalla, tarvitaan motivaation tarkempaa tarkastelua. ProMot-menetelmällä opiskelijaa ohjataan tarkastelemaan omaa käsitystään motivaatiosta tarkemmin ja tunnistamaan sen piirteitä. Korkeakouluopiskelijoiden itsearviointimenetelmän lisäksi ProMot toimii ohjausvälineenä korkeakoulujen opetus- ja ohjaushenkilöstölle.

Oppimismotivaatio – mitä se on?

Oppimismotivaation katsotaan olevan oppimisen perusedellytys. Sen on havaittu olevan yhteydessä niin opiskelijan suuntautumiseen yksittäisessä oppimistilanteessa kuin oppimista tukevien tai haittaavien toimintatapojen jäykkyyteen pidempijaksoisessa opiskelussa.

Motivaatiotutkimuksessa on paljon erilaisia suuntauksia, ja niissä käytetään erilaisia käsitteitä riippuen siitä, mihin motivaation alueeseen halutaan keskittyä. Nykytutkimuksen mukaan motivationaaliset prosessit eivät ole erillään yksilön muista mielensisäisistä prosesseista, vaan ne liittyvät kiinteästi yksilön kognitiivisiin ja emotionaalisiin prosesseihin.

ProMot-menetelmän yhtenä teoreettisena lähestymistapana on *orientaatiomalli* (Salonen ym., 1998). Mallin mukaan oppimistilanteet aktivoivat oppijassa erilaisia tulkinta- ja toimintatapoja, jotka vievät häntä oppimista kohden tai siitä poispäin. Oppimishistorian myötä tulkinta- ja toimintatavat ovat voineet muodostua yleistyneiksi, jäykiksi ja kielteisiksi, jolloin ne eivät enää palvele sopeutumista eivätkä mahdollista motivaation joustavaa ylläpitämistä. Aiemmissa tutkimuksissa orientaatiomallissa on eroteltu kolme suuntautumistapaa oppimiseen. Ne muodostavat oppijan motivaation perustan, jonka pohjalta hän pyrkii vastaamaan oppimistilanteiden herättämiin haasteisiin.

Ensimmäinen suuntautumistapa on ongelmattomin. Siinä opiskelijan motivaation perustana on älyllinen uteliaisuus ja ponnistelu asioiden ymmärtämiseksi. Toiseen orientaatiotyyppiin liittyy välillinen motivaatio opiskeltavista asioista. Opiskelijan motivaation perustana on muiden ihmisten tavoitteiden (esim. opettajat, vanhemmat ja opiskelukaverit) toteuttaminen, jolloin omien tavoitteiden asettaminen on toissijaista ja oma älyllinen vastuu oppimisesta on vähäistä. Kolmas orientaatiotyyppi on opintojen etenemisen kannalta haastavin. Sen motivaatioperustana on minän suojeleminen liian uhkaavaksi tulkitulta opiskelutilanteelta tai mahdolliselta epäonnistumiselta. Toiminta oppimistilanteessa voi näyttäytyä toistuvasti itsensä helpolla päästämisenä tai vetäytymisenä oppimistilanteista.

Toinen ProMot-menetelmän teoreettinen lähestymistapa on *taitonäkökulma*. Luontaisista kyvyistä eroten taito edellyttää oppimista ja harjoittelua. Arkikäsitksissä motivaatio saatetaan nähdä ominaisuutena, jonkinlaisena persoonallisuuden muuttumattomana piirteenä. Taidon näkökulmasta motivaatio on kuitenkin dynaamisempi ja moniulotteisempi ilmiö sekä ainakin periaatteessa kehittyvä ominaisuus.

Taidon tunnusmerkkeihin kuuluu, että sen nähdään koostuvan osataidoista. Motivaatiotaito voi koostua ainakin seuraavista osataidoista: 1) taidosta kiinnostua opiskeltavista asioista niiden itsensä vuoksi, 2) taidosta pitää yllä oppimiselle myönteisiä tunteita, 3) taidosta kohdata ja sietää epäonnistumista, 4) taidosta selvittää pettymyksistä sekä 5) taidoista tunnistaa ja tunnustaa oma avun tarve sekä 6) taidosta hakea motivaatiota ylläpitävää palautetta ja ohjausta sekä hyötyä niistä. Näihin osataitoihin liittyviä tunne-, ajattelu- ja toimintatapoja voi oppia säätelämään. Säätelyn oppiminen muodostaa motivaatiotaidon ytimen. Säätelyn oppimisen ensiaskel on sen miettiminen, mitä itse ymmärtää oppimis- motivaatiolla ja näkeekö sen asiana, jota voi kehittää.

ProMot-menetelmä ohjaa palautteen avulla opiskelijaa pohtimaan omaa näkemystään oppimismotivaatiosta, kuten esimerkiksi, millaisena oppimismotivaatio hänelle näyttää: Mitä asioita motivaatioon liittyy? Koostuuko motivaatio erilaisista osa-alueista vai onko se yksi kokonaisuus? Mitkä seikat lisäävät motivaatiota? Voiko motivaation ylläpysymiseen itse vaikuttaa? Miten? Näiden kysymysten tietoisista ja tiedostamattomista vastauksista muodostuu kullekin opiskelijalle henkilökohtainen motivaatiokäsitys, ja muun muassa tämän käsityksen tunnistamiseen, arvioimiseen ja rikastuttamiseen ProMot-menetelmä on kehitetty.

Motivaatiotaitoa voi kehittää.

Motivaation heräämiseen ja ylläpysymiseen vaikuttaa myös henkilön mieliala. ProMot-menetelmään on liitetty kolme hyvinvointia arvioivaa asteikkoa, jotka mittaavat opiskelijan masentuneisuuden, ahdistuneisuuden ja uupumuksen astetta. Masennus hankaloittaa opiskelua, sillä siihen liittyy mielialan laskua, arvottomuuden kokemuksia ja vaikeuksia tiedonkäsittelyssä, kuten muistamisessa ja keskittymisessä. Ahdistuneisuuteen liittyy jännittyneisyyttä, huolestuneisuutta ja taipumusta liialliseen murehtimiseen. Ahdistus saattaa lamaannuttaa toimintakyvyn niin, ettei opiskelija kykene suoriutumaan tai hän suoriutuu alle kykyjensä. Myös ahdistuneisuuteen liittyy keskittymisen ja tarkkaavuuden säätelyongelmia.

Motivaation kehittymisen vastavoimaksi voi opintojen edetessä muodostua myös opiskelijan uupuminen. Uupumuksessa on kysymys vähitellen ja vaihteittain etenevästä prosessista, joka alkaa usein voimakkaana väsymyksenä, kyynisyytenä opintoja kohtaan

ja riittämättömyyden tunteina opiskelukykyyn liittyen. Uupuminen voi johtaa masentumiseen. Uupumukselta suojaavina tekijöinä onkin havaittu olevan esimerkiksi kiinnostus opiskeluun, itsensä arvostaminen, yhteisöllisyys ja tilanteeseen soveltuva tuki.

Motivaatiota tarkastellaan ProMot-menetelmässä yksilön ja ympäristön välisenä suhteena, jossa pääpaino on opiskelijan tulkinta- ja toimintatavoissa erilaisissa oppimis- ja opiskelutilanteissa. Opiskelu tapahtuu kuitenkin osana oppilaitoksen pedagogista kulttuuria ja käytäntöjä. Siten opettajien pedagogisella osaamisella, opiskelijan ja opettajan vuorovaikutuksella, opetusmenetelmillä ja opiskelijan hyvinvointia ja jaksamista tukevilla menettelytavoilla on keskeinen rooli siinä, millaiseksi opiskelijan opiskelumotivaatio muotoutuu. Joissakin tapauksissa motivaatiopulmilla on alkujuurensa yksilön ulkopuolella, ja motivaation puute voidaan nähdä terveenä reaktiona huonoon opetukseen, epäselviin kurssitavoitteisiin ja hyvinvointia syöviin opetuskäytäntöihin.

ProMot-menetelmän käyttäminen

ProMot-menetelmällä on kaksi pääkäyttötarkoitusta. Ensinnäkin se on opiskelijan oppimismotivaation itsearviointimenetelmä ja toiseksi ohjausväline korkeakouluissa ohjaustyötä tekeville, jotka voivat sen avulla antaa palautetta opiskelijan oppimismotivaatiosta ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Kun ProMot-menetelmää käytetään itsearviointina, sen avulla pyritään avartamaan opiskelijan käsitystä omasta oppimismotivaatiostaan, sen osa-alueista (ks. jäljempänä), osa-alueiden välisistä suhteista, mahdollisista motivaation vastavoimista (esimerkiksi mielialaongelmat ja opiskelu-uupumus) ja siitä, mitä henkilö voi tehdä motivaationsa kehittämiseksi. ProMot-menetelmän käytön tulee perustua vapaaehtoisuuteen. Opiskelija voi kuitenkin halutessaan hyödyntää oppilaitoksensa opetus- ja ohjaushenkilöstöä palautteen ymmärtämisen tukena.

Opiskelijan itsearvioinnin lisäksi ProMot siis toimii ohjausvälineenä ohjaustyötä tekeville. Vaikka menetelmän käyttö ja omien tulosten näyttäminen ohjaavalle henkilölle on tietysti täysin vapaaehtoista, on menetelmä parhaimmillaan, kun tuloksia ja niistä saatua palautetta käydään yhdessä läpi pohtien ja suhteuttaen niitä opiskelijan tilanteeseen. Ilman tätä suhteuttamista tulokset jäävät helposti liian yleiselle tasolle, eikä niiden pohjalta voida tehdä motivaatiota korjaavia toimenpiteitä. Palautteen hyödyllisyyden kannalta on ensiarvoisen tärkeää, että ohjattava ja erityisesti ohjaaja ymmärtävät oppimismotivaatiota ilmiönä ja osana opiskelukykyä.

ProMot-menetelmää voi käyttää harkitusti myös opintojen edetessä motivaation seurantavälineenä. Oppimismotivaatio ei ole muuttumaton tila, vaan se elää opintojen mukana. Esimerkiksi heti opiskelujen alussa yhdessä tuutoriopettajan kanssa tapahtuva oman motivaation ja siihen vaikuttavien tekijöiden selvittäminen voi auttaa opiskelijaa tarkastelemaan motivaatiokäsitystään rakentavasti samalla, kun hän luo omaa suhdettaan uuteen ympäristöön ja sen haasteisiin. Menetelmä tarjoaa näin opiskelijalle mahdollisuuden tarkastella oman motivaatiokäsityksensä muutosta itsenäisesti tai ohjaajan kanssa. Ymmärrys siitä, mikä omaan motivaatioon vaikuttaa ja miten itse voisi hyötyä opiskelustaan mahdollisimman paljon, on prosessi, jonka aloittaminen jo opiskelujen alussa on varmasti omiaan tukemaan opinnoissa edistymistä.

Menetelmän kehittämistyön pohjana opiskelijavastaukset ja motivaatioteoria

ProMot-menetelmän empiirisen osuuden perustana on Turun yliopiston Hyvinvointipalvelut-yksikön ja psykologian oppiaineen yhteistyönä kerätty normiaineisto, joka koostuu eri vuosikurssien opiskelijoista ($n = 1973$). Tutkittavien vastausten tilastolliseen analyysiin perustuen oppimismotivaatio on jaettu kuuteen eri osa-alueeseen, jotka ovat: tehtäväsuuntautuneisuus, pystyvyyden kokemus, sosiaalinen yhteenkuuluvuus, haastavien tunteiden aktivoituminen, välttely- ja korviketoiminta ja helpolla pääseminen. Näiden perusteella voidaan kullekin opiskelijalle muodostaa hänelle tyypillinen motivaation osa-alueista koostuva oppimismotivaatioprofiili. Tämän lisäksi tarkastelun kohteina ovat opiskelu-uupumus sekä ahdistuneisuus ja masennus. Alla olevassa taulukossa on koottuna oppimismotivaation eri osa-alueet, näitä kuvaavat yksittäiset osiot sekä muut tarkastelun kohteina olleet tekijät (ks. taulukko 1).

Opiskelijoiden täyttämän kyselyn – motivaation osa-alueiden ja muiden tekijöiden – päätuloksena havaittiin, että kun opiskelija koki opiskelussaan vahvaa tehtäväsuuntautuneisuudelle ominaista tavoitteellista toimintaa ja halua ymmärtää opiskeltavaa asiaa, hänellä oli myös tunnetta kyvykkyydestä hallita opiskeluaan ja sen tuomia haasteita. Tällöin opiskelija myös koki vähäisempiä uupumus-, ahdistus- ja masennusoireita.

Sen sijaan opiskelijat, joiden vastauksissa korostui haastavien tunteiden aktivoituminen, ajautuivat vahvemmin myös välttely- ja korviketoimintaan sekä kokivat ahdistus- ja masennusoireilua. Huomattavaa on myös käänteinen yhteys edellisten ja jälkimmäisten välillä: mitä enemmän opiskelija arvioi toiminnassaan tehtäväsuuntautuvaa toimintaa, sitä vähemmän hänen arvioissaan esiintyi opiskelua välttävää toimintaa ja mielialapulmia. Lisäksi opiskelijan kokema sosiaalinen yhteenkuuluvuus suhteessa korkeakouluyhteisöön liittyi hänen lisääntyvään hallinnan tunteeseensa ja intoon kohdata opiskeluhaasteita sekä vähenevään opiskelu-uupumukseen.

Taulukko 1.

Oppimismotivaation osa-alueet, osa-alueiden osiot ja psyykkisen hyvinvoinnin mittarit.

OPPIMISMOTIVAATION OSA-ALUEET

• **Tehtäväsuuntautuneisuus** (esim. Murtonen ym., 2008; Mäkinen-Streng, 2012; Salonen ym., 1998)

Opiskellessani asetan itselleni myös omia tavoitteita.

Pyrin opiskellessani testaamaan omaa osaamistani eri tavoin.

Teen enemmän kuin mitä minulta kursseilla edellytetään.

Minulle ei riitä, että saan hyvän arvosanan tentissä, vaan haluan todella ymmärtää asiat.

Ryhdyn ratkaisemaan tehtävää, koska haluan selvittää sen itselleni.

Opiskellessani pyrin kytkemään uudet asiat aikaisemmin oppimaani.

Olen tyytyväinen opiskelun tuomasta älyllisestä haasteesta.

• **Pystyvyyden kokemus** (esim. Mäkinen-Streng, 2012; Nurmi ym., 1995)

Kun opiskelen, koen, että olen kyvykäs saavuttamaan tavoitteeni.

Olen luottavainen, että selviän hyvin opinnoistani.

Kykenen hallitsemaan omaa opintomenestystäni (arvosanat).

Kun aloitan uutta tehtävää, olen varma, että onnistun siinä.

• **Sosiaalinen yhteenkuuluvuus** (esim. Chen ym., 2015; myös Salonen ym., 1998)

Tunnen kuuluvani opiskeluyhteisöni.

Opiskelen itselleni merkityksellisten ihmisten kanssa.

Tunnen lämpimiä ajatuksia ihmisiä kohtaan, joiden kanssa opiskelen.

• **Haastavien tunteiden aktivoituminen** (esim. Mäkinen-Streng, 2012; Niemivirta, 2002)

Luennoilla olen usein huolissani siitä, etten ymmärrä tai tiedä oikeita vastauksia.

Olen huolissani siitä, että epäonnistun tenteissä.

Opiskelutehtävien, määräaikojen ja kilpailun aiheuttama paine saa minut stressaantumaan.

Luentojen tai tenttien aikana olen usein huolissani siitä, että menestyn huonommin kuin muut opiskelijat.

• **Välttely- ja korviketoiminta** (esim. Lyytinen, 2002; Nurmi ym., 1995; Salonen ym. 1998)

Tyypillisesti käy niin, että keksin jotain muuta tekemistä, kun kohtaan hankalan tehtävän.

Jos ennakkoin ongelmia, yleensä ryhdyn tekemään jotain muuta.

Jos kohtaan vaikean tehtävän, huomaan, että en yritä tosissani.

Minulla on tapana siirtää suorituksen aloittamista.

• **Helpolla pääseminen** (esim. Niemivirta, 2002)

Olen erityisen tyytyväinen, jos minun ei tarvitse tehdä liikaa töitä opiskelun eteen.

Yritän selvittää opinnoistani mahdollisimman vähällä työllä.

Pyrin tekemään vain pakolliset opintoihini liittyvät asiat enkä yhtään enempää.

• **Opiskelu-uupumus** (Salmela-Aro, 2009)

• **Psyykkisen hyvinvoinnin mittarit**

• **Masennus** ("Patient Health Questionnaire: PHQ-9": Kroenke ym., 2001)

• **Yleistynyt ahdistuneisuushäiriö** ("Generalized Anxiety Disorder: GAD-7": Kroenke ym., 2007)

ProMot-palaute motivaatiotaidon kehittämisen apuna

Käytännössä menetelmä näyttäytyy opiskelijalle ProMot-kyselyn täyttämisenä ja siitä saatavana palautteena. Palaute sisältää tiedon siitä, millainen hänen oppimismotivaatioprofiilinsa on edellä mainittujen motivaation osa-alueiden valossa. Opiskelija saa myös tietää, mihin hän sijoittuu suhteessa muihin vastaajiin eri osa-alueiden suhteen. Koska tieto, jonka vastaaja saa, on kohdistettu nimenomaan hänelle ja hänen motivaatioprofiilinsa mukaisesti, se auttaa opiskelijaa tunnistamaan ja kehittämään oppimismotivaatiota hänen omista tarpeistaan käsin. Kun motivaatio ei enää ole opiskelijalle yleinen ja epäselvä, abstrakti asia, on siitä helpompi saada ote ja päästä näin käsiksi siihen, miten omia motivaatioon liittyviä haasteita voisi ratkaista.

Motivaatiopalautteen lisäksi opiskelija saa kirjallista palautetta myös opiskelu-uupumuksen ja psyykkisen hyvinvoinnin mittareiden tuloksista. Mahdollisten haasteiden luonteesta riippuen (esim. mielialaongelmien luonne, viitteet opiskelu-uupumuksesta jne.) menetelmä auttaa opiskelijaa hakeutumaan oikeanlaisen ohjauksen piiriin. Esimerkiksi jos opiskelija saa korkeat pisteet mielialaa arvioivilla kysymyksillä, saa hän palautteessa ohjeita asianmukaisen avun hakemiseksi.

Motivaation osa-alueista ProMot-menetelmä antaa käyttäjälle graafista ja kirjallista palautetta. Graafisen palautteen perusteella opiskelija näkee, miten hänen vastauksensa suhtautuvat osa-alueittain muiden opiskelijoiden vastauksiin. Vertailukohdiksi kuvaajas-
sa annetaan oman tiedekunnan ja Turun yliopiston vastaajien mediaanivastaukset. Mikäli tätä menetelmää käytetään Turun yliopiston ulkopuolella, tiedekuntakohtaiset mediaanit eivät ole sovellettavissa normitietona.

Graafisen palautteen jälkeen motivaation eri osa-alueiden sisältöjä avataan sanallisessa palautteessa. Jokaisen osa-alueen osalta kerrotaan, mitä kyseisellä osa-alueella tarkoitetaan ja kuinka se liittyy oppimismotivaatioon. Esimerkiksi tehtäväsuuntautuneisuuden osalta käyttäjä saa ensin lyhyen kuvauksen siitä, mitä tehtäväsuuntautuneisuudella tarkoitetaan. Tämän jälkeen käyttäjälle annetaan hänen pistemääränsä mukaisesti palaute: ”Vastaustesi perusteella tehtäväsuuntautuneisuutesi on selvästi alle keskitason / vähän alle keskitason / keskitasoa / vähän yli keskitason / selvästi yli keskitason”.

Käytännössä tämä on toteutettu siten, että jokaiselle osa-alueelle on normiaineiston perusteella määritetty tietyt pisterajat, joiden perusteella on tehty viisi luokkaa. Palautteen saaja sijoitetaan yhteen näistä luokista. Keskimäinen luokka (keskitaso) on suurin ja sen rajat on määritetty siten, että keskimäärin noin 40 % vastaajista sijoittuu kyseiseen luokkaan. Seuraavaksi suurimpiin luokkiin (vähän yli / vähän alle keskitason) sijoittuu kumpaankin noin 20 % vastaajista ja kahteen pienimpään luokkaan (selvästi yli / selvästi alle keskitason) kumpaankin noin 5-10 % vastaajista. Luokkien koot vaihtelevat hieman osa-alueittain.

Opiskelija saa lisäksi luokkaan sijoittumisensa mukaisesti tekstimuotoisen palautteen. Palautteessa kerrotaan lyhyesti, mitä keskitasoa alempi, keskitasoa oleva tai keskitasoa korkeampi pistemäärä kullakin osa-alueella tarkoittaa oppimismotivaation kannalta. Kokonaiskuvan hahmottamiseksi palautteessa huomioidaan myös osa-alueiden välisiä yhteyksiä. Lisäksi opiskelijalle esitetään oman pohdinnan tueksi erilaisia kysymyksiä, joiden on tarkoitus rohkaista opiskelijaa oppimismotivaationsa itserefleksioon.

Kaikkiaan palautteen tarkoituksena on auttaa opiskelijaa tunnistamaan oppimismotivaation osa-alueita, niiden välisiä suhteita sekä omia opiskeluun liittyviä voimavaroja ja haasteita. Palaute suuntaa opiskelijaa pohtimaan omaa motivaatiotaan suhteessa normiaineistoon. Tarvittaessa palaute myös ohjaa opiskelijaa hakeutumaan avun tai ohjauksen piiriin.

On tärkeää muistaa, että menetelmästä saatava palaute tulisi aina suhteuttaa opiskelijan elämäntilanteeseen. Tämänkin seikan takia olisi erittäin suotavaa, että korkeakoulun tarjotessa menetelmää opiskelijan käyttöön samassa yhteydessä kerrottaisiin, mistä opiskelija saa tarvittaessa tukea palautteen läpikäyntiin.

Miten saan ProMotin käyttöön?

ProMot-menetelmän kehittämisestä, tilastomatematisesta perustasta ja sen hankinnasta voi tiedustella menetelmän kehittäjiltä. (Yhteystiedot tämän oppaan Yhteystiedot-osiossa, luku 6). Opetus- ja ohjaustyötä tekevillä olisi suositeltavaa olla perustiedot oppimismotivaatioon ja opiskelukykyyneen vaikuttavista tekijöistä. Menetelmän käyttäjäkoulutusta järjestetään Turun yliopistossa.

OHO!

MITÄ?

ProMot-menetelmä tarjoaa korkeakoulujen opiskelijoille ja ohjaushenkilöstölle itsearviointi- ja ohjausvälineen oppimismotivaation kehittämiseksi.

MIKSI?

Toistuvien kielteisten oppimis- ja opiskelukokemusten myötä motivaatiota säätelevät ajattelu- ja tunnemallit ovat voineet muodostua yleistyneiksi ja jäykiksi esteiksi, jolloin ne eivät mahdollista motivaation joustavaa ylläpitämistä. Opiskelija tarvitsee tietoa, tukea ja ohjausta näiden esteiden purkamiseksi. ProMot-menetelmä on kehitetty juuri tätä varten.

MILLOIN?

Opintojen alussa ja kun opiskelu ei etene ja motivaatio tuntuu vähäiseltä tai jopa kadonneelta. ProMotia voi harkiten käyttää myös motivaation seurantavälineenä.

MITEN?

Vastaamalla motivaation eri osa-alueita mittaavaan kyselylomakkeeseen opiskelijat saavat numeerista ja kirjallista palautetta, joka ohjaa tunnistamaan motivaatioon liittyviä haasteita ja ehdottaa toimenpiteitä niiden voittamiseksi.

Käsitteet

Oppimismotivaatio

Oppimismotivaatio tarkoittaa kaikkia niitä tekijöitä ja prosesseja, jotka herättävät yksilön kiinnostuksen sekä suuntaavat ja ylläpitävät toimintaa. Näitä prosesseja ovat opiskelutilanteissa aktivoituvat tulkinta-, ajattelu- ja toimintatavat, joiden pohjalta suuntaudumme oppimista kohden tai siitä poispäin.

Palaute

Palaute auttaa oppimaan ja kehittymään. Motivaation kehittämisessä palaute ohjaa opiskelijaa tunnistamaan motivaatiokäsitystään ja ymmärtämään motivaatiota ylläpitäviä ja haittaavia persoona- ja tilannetekijöitä.

Ohjaus (tässä)

Ohjaus auttaa opiskelijaa hahmottamaan ja jäsentämään motivaation merkitystä tilannetekijöiden, opiskelukyvyn ja elämäntilanteen kannalta.

Lähteet

Chen, B., Vansteenkiste, M., Beyers, W., Boone, L., Deci, E. L., Van der Kaap-Deeder, J., Duriez, B., Lens, W., Matos, L., Mouratidis, A., Ryan, R. M., Sheldon, K. M., Soenens, B., Van Petegem, S. & Verstuyf, J. (2015). Basic psychological need satisfaction, need frustration, and need strength across four cultures. *Motivation and Emotion*, 39(2), 216–236.

Keskinen, E. (2002). Taitojen oppiminen ja opettaminen. Teoksessa Niemi, P. & Keskinen, E. (toim.), *Taitavan toiminnan psykologia* (s. 41–115). Psykologian oppimateriaaleja, Turun yliopisto, psykologian laitos 2/2002. Turku: Turun yliopisto.

Kroenke, K., Spitzer, R. L., Williams, J. B., Monahan, P. O. & Löwe, B. (2007). Anxiety disorders in primary care: prevalence, impairment, comorbidity, and detection. *Ann Intern Med.*, 146(5), 317–325.

Kroenke, K., Spitzer, R. L. & Williams, J. B. W. (2001). The PHQ-9. Validity of a brief depression severity measure. *J Gen Intern Med.*, 16(9), 606–613.

Lehtinen, E., Vauras, M. & Lerkkanen, M. -K. (2016). *Kasvatuspsykologia*. Jyväskylä: PS-kustannus.

Lyytinen, P. (2002). *Motivionaalisten orientaatioiden arviointi perusopetuksen 7.-9. luokilla*. Turun yliopisto. Psykologian laitos. Lisensiaatin tutkielma.

Murtonen, M., Olkinuora, E., Tynjälä, P. & Lehtinen, E. (2008). “Do I need research skills in working life?”: University students’ motivation and difficulties in quantitative methods courses. *Higher Education*, 56(5), 599–612.

Mäkinen-Streng, M. (2012). *Päämääriä, ajelehtimista, tietämättömyyttä, etsintää*. Turun yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. Turun yliopiston julkaisuja, Sarja C, Scripta lingua Fennica edita 333. Väitöskirja.

Niemivirta, M. (2002). Motivation and performance in context: The influence of goal orientations and instructional setting on situational appraisals and task performance. *Psychologia*, 45(4), 250–270.

Nurmi, J. E., Salmela-Aro, K. & Haavisto, T. (1995). The Strategy and Attribution Questionnaire: Psychometric Properties. *European Journal of Psychological Assessment*, 11(2), 108–121.

Salmela-Aro, K. (2009). *Opiskelu-uupumusmittari SBI-9 yliopisto- ja ammattikorkeakouluopiskelijoille*. Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön tutkimuksia 46. Helsinki: Kehitys Oy.

Salmela-Aro, K. & Read, S. (2017). Study engagement and burnout profiles among Finnish higher education students. *Burnout Research*, 7, 21–28.

Salonen, P., Lehtinen, E. & Olkinuora, E. (1998). Expectations and beyond: The development of motivation and learning in a classroom context. *Advances in Research on Teaching*, 7, 111–150.

Vauras, M., Salonen, P., Lehtinen, E. & Kinnunen, R. (2009). Motivation in school from contextual and longitudinal perspectives. Teoksessa Wosnitza, M., Karabenick, S. A., Efklides, A. & Nenniger, P. (toim.), *Contemporary Motivation Research. From Global to Local Perspectives* (s. 1–24). Cambridge, MA: Hogrefe-Huber.

Veermans, M. (2017). Motivaatio ja kiinnostus oppimiseen herättäjinä ja sitouttajina. Teoksessa Murtonen, M. (toim.), *Opettajana yliopistolla. Korkeakoulupedagogiikan perusteet*. Tampere: Vastapaino.

Opiskelun taitokartta

– Miten akateemisia opiskelutaitoja voidaan tunnistaa ja kehittää?

Irma Kakkuri, Marjaana Häkkinen ja Jaana Ronkainen
Jyväskylän yliopisto

Akateemisen sanaston outous, vieras opiskelukieli sekä lukemisen ja kirjoittamisen määrä voivat yllättää uuden opiskelijan. Siksi on tärkeää, että opiskelija tunnistaa ja arvioi opiskelun ja oppimisen perustaitojaan. Tätä yliopisto-opiskelussa tarvittavien lukemisen, kirjoittamisen ja opiskelun perustaitojen itsearviointia tukee varta vasten kehitetty Opiskelun taitokartta, joka on osa Jyväskylän yliopiston Student Life -toimintaa ja myös OHO!-hanketta.

Opiskelun taitokartta on internet-pohjainen itsearviointikysely opiskelijoille. Siinä arvioidaan omia lukemisen ja kirjoittamisen taitoja sekä suomeksi että englanniksi ja myös opiskelustrategioiden käyttämistä. Tuloksista johdetaan taitoprofiilit, joita opiskelija voi hyödyntää oppimisensa tukena. Tuloksia voi hyödyntää myös yliopisto-opetuksen ja ohjauksen kehittämisessä.

 Opiskelun taitokartta on oiva työkalu myös korkeakoulujen henkilökunnalle omien perustaitojen arvioimiseksi.

Tehtävä 1: Minä oppijana

Tarkastele omaa oppijaidentiteettiäsi. Ota lähtökohdaksi tässä harjoituksessa omien lukemisen ja kirjoittamisen perustaitojesi arviointi.

Lukeminen

Lukemisen perustekniikka

Vastaa seuraaviin väittämiin lukemisesi perustekniikasta (suomenkieliset tekstit).

Kuinka hyvin kukin väittämä mielestäsi sopii sinuun?

(1 = ei lainkaan, 2 = vähän, 3 = jonkin verran, 4 = hyvin, 5 = erittäin hyvin)

	1	2	3	4	5
Olen hidas lukija.	☐	☐	☐	☐	☐
Katseeni harhailee lukiessani, jolloin minun on vaikea pysyä rivillä.	☐	☐	☐	☐	☐
En tee usein virheitä lukiessani.	☐	☐	☐	☐	☐

Luetun ymmärtäminen

Seuraavassa osiossa pyritään selvittämään luetun ymmärtämistä suomenkielisissä asiateksteissä. Arvioi, miten seuraavat väittämät sopivat mielestäsi sinuun.

(1 = ei lainkaan, 2 = vähän, 3 = jonkin verran, 4 = hyvin, 5 = erittäin hyvin)

	1	2	3	4	5
Minun on helppo koota lukemani kokonaisuudeksi.	☐	☐	☐	☐	☐
Löydän helposti lukemani tekstin ydinasiat.	☐	☐	☐	☐	☐

Englannin kielen luetun ymmärtäminen

Seuraavassa osiossa pyritään selvittämään luetun ymmärtämistä englanninkielisissä asiateksteissä. Arvioi, miten seuraavat väittämät sopivat mielestäsi sinuun.

(1 = ei lainkaan, 2 = vähän, 3 = jonkin verran, 4 = hyvin, 5 = erittäin hyvin)

	1	2	3	4	5
Minun on helppo koota lukemani englanninkielinen teksti kokonaisuudeksi.	☐	☐	☐	☐	☐
Löydän helposti ydinasiat lukemastani englanninkielisestä tekstistä.	☐	☐	☐	☐	☐

Kirjoittaminen

Kirjoittamisen tavat ja asennoituminen kirjoittamiseen

Vastaa seuraaviin väittämiin kirjoittamisen perustekniikastasi (suomenkieliset tekstit).

Kuinka hyvin kukin väittämä mielestäsi sopii sinuun?

(1 = ei lainkaan, 2 = vähän, 3 = jonkin verran, 4 = hyvin, 5 = erittäin hyvin)

	1	2	3	4	5
Kirjoittamiseen keskittyminen on minulle helppoa.	☐	☐	☐	☐	☐
Minun on helppo kirjoittaa monivaiheisesti: luonnostella, yhdistellä, muuttaa ja muokata tekstiä.	☐	☐	☐	☐	☐
Kun kirjoitan jotakin lähdettä käyttäen, minun on helppo ymmärtää lähdetekstiä syvällisesti ennen kirjoittamista.	☐	☐	☐	☐	☐
Minulla ei ole selkeää käsitystä omasta tavastani kirjoittaa.	☐	☐	☐	☐	☐

Opiskelustrategiat työhöni liittyvissä tehtävissä

Vastaa seuraaviin väittämiin opiskelustrategioista (työtehtäviisi liittyvät tekstit) ja arvioi, miten seuraavat väittämät sopivat mielestäsi sinuun.

(1 = ei lainkaan, 2 = vähän, 3 = jonkin verran, 4 = hyvin, 5 = erittäin hyvin)

	1	2	3	4	5
Minulle on helppoa pysyä työtehtävien suunnitellussa aikataulussa.	☐	☐	☐	☐	☐
Minun on vaikea löytää sopivia opiskelutapoja erilaisiin työhöni liittyviin teksteihin.	☐	☐	☐	☐	☐
Kun opiskelen, minun on vaikea ylläpitää keskittymistäni.	☐	☐	☐	☐	☐
Yritän sitkeästi opiskella vaikeitakin työhöni liittyviä tekstejä.	☐	☐	☐	☐	☐

Millaisen taitoprofiilin sait vastatessasi yllä oleviin väittämiin?

Huomasitko jotain sellaista, mitä et ole aiemmin ajatellut?

Kun olet nyt muutamia väitteitä pohtimalla arvioinut lukemistasi, kirjoittamistasi ja opiskelustrategioitasi, miten voisit hyödyntää saamaasi tietoa niin, että myös kurssillasi olevat opiskelijat tunnistaisivat ja osaisivat arvioida omia taitojaan? Lukijoina, kirjoittajina ja oppijoina opettajat, ohjaajat ja opiskelijat ovat toistensa vertaisia.

Minä opettajana: Miten ohjaan opiskelutaitoja opetuksessani?

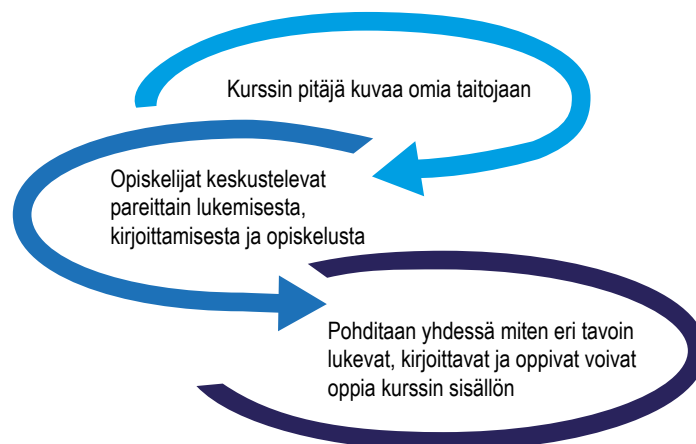
Kurssin opettajalla ja siihen osallistuvalla opiskelijalla on erilaiset ennakkotoiminnot ja -pohdinnat kurssin alkaessa. Opettaja on suunnitellut kurssin sisällön, rakenteen ja toteutuksen, mutta hän ei välttämättä ole miettinyt, miten opiskelijaa voisi tukea kurssin opiskelussa. Opiskelija taas on ehkä miettinyt kurssia oman kiinnostuksensa, osaamisensa ja aikataulujensa tai kurssista selviytymisen näkökulmasta. Hän ei välttämättä ole miettinyt omia opiskelun perustaitojaan suhteessa kurssin toteutukseen. Seuraavassa kuviossa havainnollistetaan näiden etukäteisoletusten suhdetta toisiinsa.

Kuvio 1. Kurssin opiskelijan ja opettajan ennakkopohdinnat ja -toiminnot.

Kuvion 1 nuolet kuvaavat yhdensuuntaista vuorovaikutusta: opettaja ei ole mukana opiskelijan etukäteistoiminnoissa ja -pohdintoissa eikä opiskelija taas opettajan suunnittelussa. Vuorovaikutuksesta tulee kaksisuuntaista, kun opettaja hahmottelee sitä, miten opiskelijaa voi tukea kurssin opiskelussa, ja opiskelija tunnistaa omia lukemisen, kirjoittamisen ja opiskelun perustaitojaan.

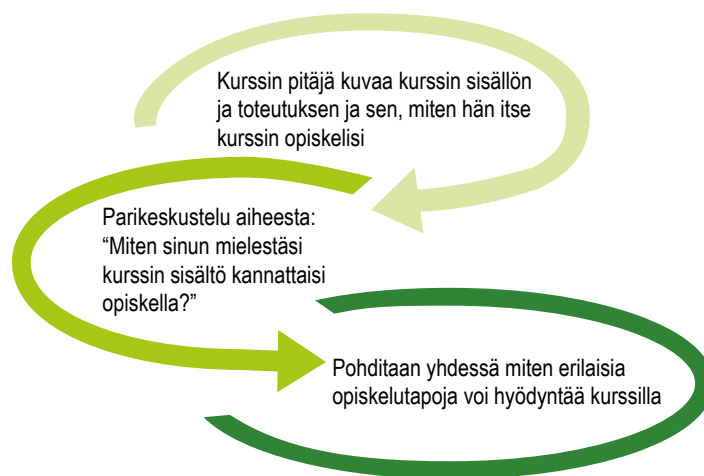
Seuraavassa kuviossa (kuvio 2) havainnollistetaan konkreettisia toimintatapoja, joilla tätä kaksisuuntaista vuorovaikutusta ja osallisuutta voidaan lisätä:

Kuvio 2. Opettajan omista kokemuksista kurssin sisällön oppimiseen etenevä toimintamalli.

Tässä mallissa lähtökohtana on opettajan omien lukemisen, kirjoittamisen ja opiskelun perustaitojen tunnistaminen ja kuvaaminen, mikä puolestaan haastaa opiskelijat tunnistamaan ja kuvaamaan omia taitojaan. Opettaja on oman alansa asiantuntija, mutta myös hän on ollut ja on lukija, kirjoittaja ja opiskelustrategioiden soveltaja. Kun opiskelutaidoista keskustellaan yhteisesti kurssin alussa alla olevaa mallia hyödyntäen, muodostuu opetustilanteesta jo lähtökohtaisesti osallisuuteen perustuva ja opiskelutaitojen oppimista tukeva tila ja tapahtuma.

Kurssin opettaja voi lähteä liikkeelle myös siitä, miten hän aikanaan itse on opiskellut tai nyt opiskelisi opettamansa kurssin sisällön ja pohtia yhdessä opiskelijoiden kanssa sitä, millaisia eri opiskelutapoja kurssin oppimisessa voidaan soveltaa. Tätä toteutusmallia kuvataan kuviossa 3:

Kuvio 3. Sisällön pohdinnasta käynnistyvä kurssin opiskelustrateginen keskustelu.

Nyt kun olet tarkastellut itseäsi lukijana, kirjoittajana ja opiskelijana, sinulla on mahdollisuus ottaa nämä taidot keskustelun kohteeksi kurssin alussa esimerkiksi näin:

”Arvioidessani omaa lukemistani ja kirjoittamistani, huomasin...”

”Opiskeluaikana huomasin, että en osannut yhtään arvioida, millainen lukija olen, mutta sitten...”

”Jälkeenpäin ymmärsin, että akateemista lukemista ja kirjoittamista voi toteuttaa eri tavoilla...”

Tehtävä 2

Miten edellä mainittuja asioita voisi ottaa huomioon jo siinä vaiheessa, kun kurssia suunnittelee ja opetusmateriaalia työstää? Tätä asiaa voit miettiä vastaamalla mielessäsi vaikkapa seuraaviin kysymyksiin:

- Ovatko luentoni helppo koota kokonaisuudeksi?
- Löytyvätkö luennostani helposti sen keskeiset asiat?
- Kerronko luennon keskeiset sisällöt heti luennon alussa?
 - Annanko keskeiset termit myös englanniksi?
- Annanko vihjeitä siitä, millä tavalla tietty sisältöalue kannattaisi opiskella?

Minä ohjaajana: Miten ohjaan keskustelua opiskelutaidoista?

Nyt kun olet tarkastellut itseäsi lukijana, kirjoittajana ja opiskelijana, sinulla on paremmat lähtökohdat ottaa nämä taidot puheeksi myös henkilökohtaisessa keskustelussa ja ohjauksessa opiskelijan kanssa.

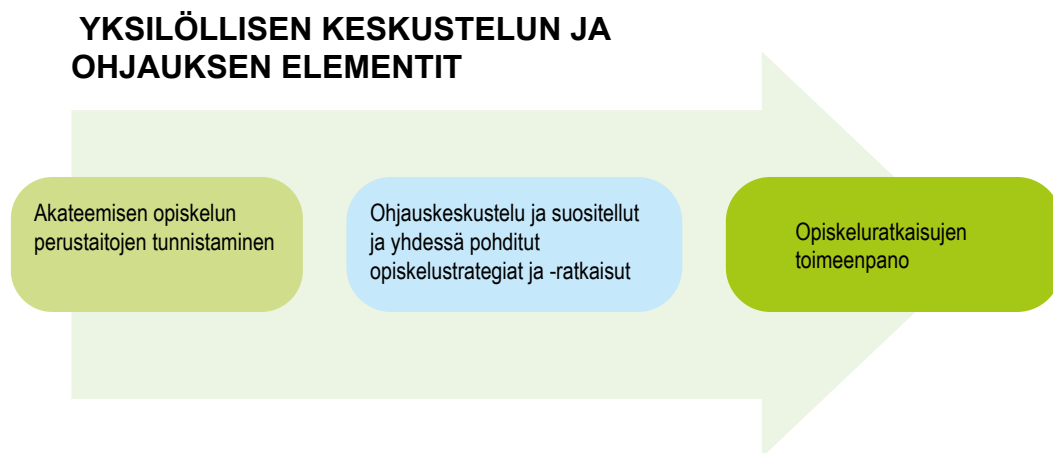
Tasavertainen vuorovaikutus ohjauskeskustelussa pohjautuu siihen, että molemmat, ohjattava ja ohjaaja, tunnistavat omia taitojaan ja toimintatapojaan. Vertaisuuden kokemus syntyy, kun myös ohjaaja arvioi omia perustaitojaan ja kuvaa lukemistaan, kirjoittamistaan ja opiskelustrategioitaan. Ohjauskeskustelu on dialoginen tapahtuma, jossa ohjaaja ja ohjattava ovat symmetrisessä suhteessa toisiinsa – vain asiantuntijuus erottaa heidät. Tätä suhdetta konkretisoidaan kuviossa 4:

Kuvio 4. Opiskelijan ja ohjaajan tasavertaisen vuorovaikutuksen kuvaus.

Palauta mieleesi, millaisen taitoprofiilin sait vastattuasi alun opiskelutaitoa koskeviin kysymyksiin. Huomasitko jotain sellaista, mitä et ole aiemmin tullut ajatelleeksi? Käytä huomioitasi keskustelussa ja ohjauksessa ryhmän kanssa.

Nyt kun olet pohtinut keskustelussa ja ohjauksessa muotoutuvaa vuorovaikutusta, voit hahmotella yksilöllisen ohjauksen elementtejä kuvion 5 pohjalta:

Kuvio 5. Yksilöllisen keskustelun ja ohjauksen elementit.

Akateemisen opiskelun perustaidot voidaan tunnistaa keskustellen ja esimerkiksi muutamisiin itsearviointikysymyksiin vastaamalla (tehtävä 1). Tämän jälkeen voidaan yhdessä lähteä hahmottelemaan opiskelustrategioita ja toimintatapoja, joita soveltaa meneillään oleviin opiskelutehtäviin.

Ohjaajan omat opiskelutaitoja koskevat kokemukset ja huomiot toimivat myös opiskelijan kanssa käytävän ohjauskeskustelun pohjana.

Tehtävä 3

Lue alla oleva tapauskuvaus.

Opiskelija on selvittänyt ylioppilastutkinnon keskinkertaisesti ja läpäissyt haastavan hakuprosessin yliopistoon. Hän on hidas lukija ja onkin lukiossa käyttänyt paljon aikaa reaaliaineiden ja kielten opiskeluun. Aika ja hyvä muisti ovat auttaneet häntä selviytymään lukiossa, mutta yliopistossa asiat ovat vaikeutuneet ja luettavan määrä on lisääntynyt ja muuttunut yhä enemmän englanninkieliseksi. Kursseja on jäänyt rästiin, siksi opiskelija hakeutuu luoksesi keskusteluun ja ohjaukseen.

Jos ohjaustilanne on todellinen, tehkää opiskelijan kanssa yhdessä keskustellen tehtävä 1. Ohjaa häntä tunnistamaan omia lukemisen, kirjoittamisen ja opiskelun perustaitojaan. Jos konkreettista ohjaustilannetta ei ole käsillä, ajattele tapausesimerkin opiskelijaa mielikuvaharjoituksen kautta. Kielellistä itsellesi, mikä opiskelijan haaste on. Esimerkiksi: ”Opiskelija on hidas lukija, ja suuri luettavan tekstin määrä aiheuttaa kuormitusta ja opintoihin liittyvien tehtävien aikataulutuksen haasteita.”

Mieti, millaisia ohjeita ja vinkkejä antaisit opiskelijalle omaan itsearviointiisi ja kokemuksiisi nojaten.

Vinkkejä ohjauskeskustelun vuorovaikutukseen

Opiskelijan tarve ohjaustilanteessa on tulla kuulluksi, nähdyksi ja ymmärretyksi. Opiskelijan tunteiden ja kokemuksen validointi on pohja yhteistyösuhteelle. Voit osoittaa tätä sanoittamalla havaintojasi ohjaustilanteessa esimerkiksi seuraavasti:

”Minusta näyttää, että olet nyt kuormittunut ja kiukkuinen, olenko tulkinnut oikein?”

”Kun nyt kuulen kokemuksistasi, minusta on ymmärrettävää, että olet turhautunut.”

”Minulle tulee olo, että olet aika stressaantunut tällä hetkellä, pitääkö se paikkansa?”

Ohjauksen tavoitteena on, että opiskelija löytää mielekkäitä vastauksia omiin kysymyksiinsä ja hänen toimijuutensa akateemisten opiskelutaitojensa kehittäjänä vahvistuu. Näin opiskelijassa syntyy mielekäs tulevaisuusorientaatio ja usko omiin kykyihin oppijana kasvaa. Jotta vastausten etsimistä voisi tukea, täytyy ymmärtää ja jäsentää, millaisia ohjattavan kysymykset ovat ja mihin vastausta oikeastaan haetaan.

Avoimet kysymykset kutsuvat ohjattavaa itseään pohtimaan ja ratkaisemaan tilannettaan. Niissä keskeistä on kysymysten kohdistaminen konkreettisiin asioihin, tuntemuksiin ja syy-seuraus-suhteisiin:

”Kerrotko tilanteestasi omin sanoin? Mikä on saanut sinut tulemaan tänne?”

”Millaisia asioita sinulla pyörii mielessäsi? Mistä asioista olet huolissasi?”

”Mitä toivot tältä ohjaukselta? Mihin koet tarvitsevasi apua?”

”Mitä olet ajatellut tehdä? Mitä vaihtoehtoja olet kokeillut?”

Aktiivisena kuuntelijana ohjaaja tekee myös tarkentavia kysymyksiä sekä selventää ja varmistaa kuulemaansa. Kielellisiä keinoja siihen ovat:

- Parafrasoin käyttö eli toistetaan omin sanoin se, mitä opiskelija on sanonut:

”Jos ymmärrän sinua oikein, pohdit, selviävätkö kandiditutkiintosi maturiteetista.”

- Haastetaan ohjattavaa vahvuuksien havaitsemiseen heikkouksien sijaan:

”Olet sanonut, että et osaa toimia nopeasti tilanteen vaatimusten mukaan, mutta äskeisessä harjoituksessa työskentelit paineen alla mielestäni erittäin hyvin.”

- Kysymykset, jotka auttavat näkemään todellisuuden moninaisuuden:

”Kun ajatellaan, mitä kaikkea tiedät erilaisista opiskelustrategioista, mitä eri tapoja sinulle tulee nyt mieleen?”

- Olettamuksia kyseenalaistavat kysymykset:

”Näytät uskovan, etteivät nämä opinnot auta sinua valmistumaan tähän ammattiin. Mitä ajattelet asiasta, mihin tämä uskosi perustuu?”

Opiskelijan edun ja ohjauksen onnistumisen kannalta olisi tärkeää, että esimerkiksi lukemisen ja kirjoittamisen haasteiden ilmenemismuotoja kartoitettaessa ei välittömästi puhuttaisi lukivaikeudesta, vaan pikemminkin kartoitettaisiin, millaisia lukemisen ja kirjoittamisen haasteita opiskelijalla on, miten ne konkreettisesti ilmenevät opiskelussa ja vaikuttavat sen sujumiseen.

OHO!

MITÄ?

Akateemisia opiskelutaitoja voi opettaa ja kehittää. Tätä varten on Opiskelun taitokartta.

MIKSI?

Lukemisen ja kirjoittamisen taidot sekä opiskelustrategiat muodostavat akateemisten opiskelutaitojen perustan.

KENELLE?

Opiskelun taitokarttaa voivat opiskelijoiden lisäksi hyödyntää myös opettajat ja muu korkeakouluhenkilöstö.

MILLOIN?

Opiskelun taitokartta tukee erityisesti aloittavaa korkeakouluopiskelijaa.

MITEN?

Opiskelun taitokartta on internet-pohjainen itsearviointikysely, jossa omia perustaitoja arvioidaan. Tuloksista syntyy taitoprofiili, jota opiskelija voi käyttää oman oppimisensa kehittämiseksi.

Käsitteet

Akateemisen opiskelun perustaidot

Akateemisen opiskelun perustaitoja ovat lukemisen ja kirjoittamisen taidot sekä opiskelustrategiat. Näiden taitojen itsearviointi tukee opiskelijan oppijaidentiteetin rakentumista sekä opetuksen ja ohjauksen suunnittelua ja toteutusta.

Opiskelun taitokartta

Opiskelun taitokartta on itsearviointiväline opiskelijalle ja opettajalle/ohjaajalle koskien lukemisen ja kirjoittamisen perustaitoja sekä opiskelustrategioita. Sen perusteella muodostuu taitoprofiili, jota voi hyödyntää omien taitojen kehittämisessä sekä opetuksen ja ohjauksen kehittämisessä.

Opiskelustrategia

Akateemisen opiskelun perustaitojen opiskelustrategioita ovat luetun ymmärtäminen (tekstin ydinasioiden löytäminen) ja tekstikokonaisuuden hahmottaminen. Näiden taitojen pohjalta rakentuvat opiskelun edetessä yhä vaativammat akateemiset teksti- ja opiskelutaitot.

Lähteet

- Parrila, R., Georgiou, G. & Corkett, J. (2007). University students with a significant history of reading difficulties: what is and what is not compensated? *Exceptionality Education Canada*, 17(2), 195–220.
- Bergey, B. W., Deacon, S. H. & Parrila, R. (2017). The metacognitive reading and study strategies and academic achievement of university students with and without a history of reading difficulty. *Journal of Learning Disabilities*, 50(1), 81–94.
- Berkey, B. W., Parrila, R. K., Laroche, A. & Deacon, S. H. (2019). Effects of peer-led training on academic self-efficacy, study strategies, and academic performance for first-year university students with and without reading difficulties. *Contemporary Educational Psychology* 56(2019), 25–39.
- Chevalier, T. M., Parrila, R., Ritchie, K. C. & Deacon, H. (2017). The Role of Metacognitive Reading Strategies, Metacognitive Study and Learning Strategies, and Behavioral Study and Learning Strategies in Predicting Academic Success in Students With and Without a History of Reading Difficulties. *Journal of Learning Disabilities*, 50(1), 34–48.
- Bereiter, C. & Scardamalia, M. (1987). *The Psychology of Written Composition*. Hillsdale: Lawrence Erlbaum Associates.
- Perfetti, C. & Stafura, J. (2014). Word Knowledge in a Theory of Reading Comprehension. *Scientific Studies of Reading* 18(1), 22–37.
- Weinstein, C. E., Acee, T. W. & Jung, J. H. (2011). Self-regulation and learning strategies. *New Directions for Teaching & Learning*, 126 (summer 2011), 45–53.

Hyvinvointitaidot osana akateemisia opiskelutaitoja

*Raimo Lappalainen, Katariina Keinonen ja Ana Gallego
Jyväskylän yliopisto*

Kaikenlaiset tunteet kuuluvat elämään ja myös opiskeluun.

Hyvinvointitaidot-luennolla opitaan psykologista joustavuutta

Viime vuosien tutkimus on identifioinut taitoja, jotka ovat yhteydessä niin yleiseen hyvinvointiin, työhyvinvointiin kuin masennusoireisiin ja ahdistuneisuuteen. Näitä taitoja voidaan nimittää yleisesti psykologisen joustavuuden taidoiksi. Psykologisen joustavuuden taitoja voidaan opettaa myös korkeakouluopiskelijoille. Tämä on tärkeää jo siitäkin syystä, että tutkimustieto viittaa siihen, että noin 30% korkeakouluopiskelijoista raportoi masennusoireita. Myös ahdistus- ja stressioireet ovat varsin yleisiä opiskelijoiden joukossa. Oireisiin puuttuminen ja vaikuttaminen varhaisessa vaiheessa voi olla yhteiskunnallisesti erittäin hyödyllistä. Jyväskylän yliopistossa on hyvinvointitaitoja opetettu lukuvuodesta 2017–2018 alkaen yhden 1,5 tunnin luennon aikana.

Tavoitteena on viedä psykologisia hyvinvointitaitoja osaksi korkeakouluopetusta. Tässä artikkelissa kuvataan luennon keskeisiä menetelmiä ja annetaan vinkkejä ja esimerkkejä siitä, miten psykologiseen joustavuuteen voidaan yliopisto-opetuksessa vaikuttaa lyhyiden ohjeiden ja harjoitusten kautta.

Pitääkö meidän kysyä useammin: ”Miten tämä opintojakso liittyy sinulle henkilökohtaisesti tärkeisiin asioihin”? Unohdammeko kytkeä opetuksen laajempaan kokonaisuuteen?

Jyväskylän yliopistossa luento toteutettiin hyväksymis- ja omistautumisterapian periaatteiden ja menetelmien mukaisesti, ja siinä käsiteltiin opiskelijoiden hyvinvointia ja heidän kohtaamiaan haasteita, kuten stressiä, uupumusta, ahdistusta ja mielialan vaihtelua. Lisäksi luennolla kuvattiin psykologisen joustavuuden keskeisiä periaatteita ja menetelmiä, joihin kuuluvat muun muassa arvotyöskentely (omien arvojen tunnistaminen ja niiden mukaan eläminen), etäisyyden ottaminen sekä hyväksyvä asenne ja suhtautuminen omiin ajatuksiin ja tunteisiin. Luennolla opiskelijat tunnistivat opiskeluun liittyviä haasteita ja esteitä, erityisesti ajatusten ja tunteiden vaikutusta omaan opiskeluun, kuten opinnäytetyön kirjoittamiseen. He selkeyttivät itselleen, mikä on tärkeää omassa elämässä ja miten nämä henkilökohtaiset arvot liittyvät opintoihin.

Opiskelijat tekivät luennon aikana neljä erilaista luennon aiheeseen liittyvää tehtävää, joista he keskustelivat pareittain tai pienryhmissä. Lisäksi luennoitsija luki kolme noin 5 minuutin pituista kokemuksellista harjoitusta. Harjoituksen tarkoituksena oli auttaa opiskelijoita ottamaan uudenlaisen näkökulman omaan itseensä sekä opinnoissa esiintyviin haastaviin tilanteisiin.

Epämiellyttävien tunteiden, kuten ahdistuksen ja alakuloisuuden, kanssa voi myös toimia. Ei tarvitse odottaa niiden poistumista.

Luennon alussa ja lopussa tehty itsearviointi viittasi siihen, että jo tunnin mittaisen luennon aikana opiskelijoiden psykologisen joustavuuden taidot olivat lisääntyneet. Muutos oli pieni, mikä on tietysti luonnollista vasta yhden luennon tai harjoituskerran jälkeen. Kokemus kuitenkin osoitti, että opiskelijoiden hyvinvointitaitoihin on mahdollista vaikuttaa sisällyttämällä psykologista joustavuutta edistäviä ohjeita, kokemuksellisia harjoituksia ja pienryhmäkeskustelua osaksi opintoja. Opetuksen yhdistetyt lyhyet ohjeet, vihjeet ja harjoitteet voivat olla tehokas tapa tukea opiskelijoiden hyvinvointia ja opinnoissa jaksamista laaja-alaisesti.

Kehitystyön aikana yhdelle luennolle osallistui suurimmillaan yli 100 opiskelijaa, mikä osoitti, että menetelmiä on mahdollista soveltaa myös massaluennoilla. Voidaan siis perustellusti ajatella, että menetelmiä on hyvä hyödyntää osana normaalia opetustoimintaa.

Seuraavaksi esitellään esimerkkejä harjoituksista ja tehtävistä, joita hyvinvointitaitojen opetukseen voi sisällyttää.

Hyvinvoinnin edistäminen osaksi korkeakoulujen toimintaa

Tehtävä 1.

Kysymyksiä opettajille yksin ja yhdessä (esim. laitostapaamisissa, opiskelijoiden ja opettajien yhteistapaamisen aikana.):

- Opettajan oma hyvinvointi: Millaisiin hyvinvoinnin haasteisiin törmäät omassa työssäsi?
- Miten voit edistää omaa hyvinvointiasi?
- Opiskelijoiden hyvinvointi: Millaiset haastavat ajatukset ja tunteet ovat yleisiä opiskelijoillasi? Miten ne vaikuttavat heidän opiskeluunsa? Keskustele opiskelijoidesi kanssa.

Tehtävä 2.

Yleinen pohdinta yliopistoyhteisölle tai yksikölle:

- Miten yliopistonne yhteisönä tukee opiskelijoiden hyvinvointitaitojen oppimista?
- Mitä voitte tehdä hyvinvointitaitojen oppimisen kehittämiseksi?

Joustavuustaidot osaksi opetusta

Opetuksessa on hyödyllistä pyrkiä kytkemään opinnot, opetus tai opintojakso opiskelijan arvoihin ja hänelle henkilökohtaisesti tärkeisiin asioihin. On hyvä kiinnittää huomiota siihen, miksi opiskellaan, mihin kulloinen opintojakso liittyy ja mitä opiskelu palvelee.

Tehtävä 3.

Motivaatio ja sitoutuminen opiskeluun

- Opettaja kysyy opiskelijoilta opintojakson alussa, millaisia odotuksia heillä on jaksosta, miten opintojakso liittyy heidän tutkintoonsa ja siihen, mitä he pitävät tärkeänä.
- Tämän jälkeen opettaja pyytää opiskelijoita keskustelemaan aiheesta 2-3 hengen ryhmissä.
- Ryhmäkeskustelut puretaan yhteisesti.

Opiskelijalla voi olla käsitys, että vain hänellä on epämiellyttäviä ajatuksia ja tunteita, jotka liittyvät opetustilanteisiin, kuten epävarmuutta, kriittisiä ajatuksia tai epäonnistumisen pelkoa. Näiden ajatusten ja tunteiden normalisoiminen voi vähentää niiden kielteisiä vaikutuksia ja samalla opettaa opiskelijalle hyödyllistä näkökulmaa elämään.

Tehtävä 4.

Opettajan omat tunteet ja kokemukset opetuskeskustelun pohjaksi

- Opettaja voi kuvata omia ajatuksiaan ja tuntemuksiaan luennoilla ja esiintymistilanteissa esimerkiksi seuraavasti:

”Niin kuin teilläkin, minulla saattaa tulla ennen luentoa ja luennon aikana epävarmuuden tunteita, joskus jopa ahdistuneisuutta.”

”Myös epämiellyttävät tunteet ja ajatukset kuuluvat elämään.”

- Tämän jälkeen opettaja pyytää opiskelijoita keskustelemaan omista ajatuksistaan ja tunteistaan 2-3 hengen ryhmissä:

”Millaisia epämiellyttäviä tai hankalia ajatuksia ja tunteita teillä on ollut liittyen opetustilanteisiin ja opiskeluun?”

Tehtävä 5.

Opettaja voi käyttää seuraavaa tehtävää osana opetusta, esimerkiksi ennen suullisia esityksiä tai opinnäytetyön tekemiseen tai muuhun oppimisprosessiin liittyen:

- Opettaja voi esittää seuraavan johdannon tehtävään:

”Voi olla tärkeää huomata, että meillä jokaisella on tässä hetkessä jokin ajatus tai tunne ja toisessa hetkessä tai tilanteessa meillä voi olla jokin toinen ajatus tai tunne. Tunteet ja ajatukset ovat vaihtuvia.”

- Tehtävä opiskelijoille:

”Millaisia ajatuksia ja tunteita sinulla on liittyen suulliseen esitykseen, jonka tulet pitämään tällä kurssilla?”

Opiskelijat voivat keskustella tehtävästä 2-3 hengen ryhmissä (suuremmissa kaikki eivät välttämättä pääse ääneen). Keskustelun pituus voi olla noin 5 minuuttia.

Tehtävä 6.

Hyvinvoinnin haasteita

Yksittäisellä luennolla voidaan auttaa opiskelijoita huomioimaan hyvinvoinnin kannalta tärkeitä asioita, ja antaa opiskelijoille keinoja edistää itsenäisesti hyvinvointitaitoja. Opettaja voi ottaa yksilötapaamisella, ryhmäopetuksessa tai luennolla esille tyypillisiä opiskelijoiden kokemia haasteita. Tällaisia haasteita voivat olla muiden muassa:

- jännittäminen, erityisesti esiintymisjännitys,
- perfektionismi ja liiallinen vaativuus omaa työtä kohtaan,
- oman työskentelyn suunnittelemisen ja motivoitumisen haasteet,
- itsekriittisyys ja vertailu muihin.

- **Vaihtoehto 1:**

Opettaja pyytää opiskelijoita miettimään, millaisia haasteita he ovat kokeneet ja miten ne ovat vaikuttaneet tai vaikuttavat heidän opiskeluunsa. Kokemuksista voidaan keskustella yhteisesti tai pienryhmissä.

- **Vaihtoehto 2:**

Opettaja esittelee edellä esitetyt yleiset haasteet. Tämän jälkeen hän pyytää opiskelijaa piirtämään kuvauksen siitä, mitä tekijät vaikuttavat valittuun haasteeseen. Alla on esimerkki tapauksesta, jossa on kuvattu opiskelijan vaikeutta kirjoittaa opinnäytetyötään (kuvio 1).

Valitun haasteen kuvaaminen voi edetä seuraavasti:

- Opettaja esittää esimerkkejä tyypillisistä haasteista (luettelo yllä).
- Opettaja näyttää esimerkikuvauksen haasteeseen vaikuttavista tekijöistä (kuvio 1).
- Opettaja pyytää opiskelijaa valitsemaan oman haasteensa ja erittelemään siihen vaikuttavia tekijöitä ja seurauksia paperille.
- Kun opiskelijan oma analyysi on valmis, hän voi jakaa kokemuksensa pienryhmässä (mieluiten kahden hengen ryhmissä) toisten kanssa.
- Opettaja pyytää opiskelijaa tekemään suunnitelman haasteiden kohtaamiseksi.

Kuvio 1. Oman haasteen tarkastelu.

- **Vaihtoehto 3:**

Opettaja tekee oman henkilökohtaisen analyysin omista haasteistaan alla olevan mallin mukaan ja tekee suunnitelman haasteeseen vastaamisesta.

OHO!**MITÄ?**

Hyvinvointitaitoja voidaan opettaa korkeakoulussa osana yleisiä opiskelutaitoja.

MIKSI?

Korkeakouluopiskelijoiden kokema stressi ja erilaiset mielialaoireet ovat hälyttävästi lisääntyneet. Hyvinvointitaitoja opettamalla opiskelijoiden jaksamista voidaan tukea.

MITEN?

Hyvinvointitaitoihin keskittyvään luentoon saadaan interaktiivisuutta pari- ja ryhmäkeskustelujen sekä pohdintatehtävien avulla.

MILLOIN?

Hyvinvointitaitoihin keskittyvä opintojakso kytkeytyy luontevasti opintojen alkuun. Hyvinvointitaidoista on kuitenkin hyvä keskustella jatkossakin opintopolun aikana sen eri vaiheissa.

Käsitteet

Psykologinen joustavuus

Psykologisen joustavuuden perusta on henkilökohtaisissa arvoissa ja itselle tärkeissä asioissa, jotka tuottavat merkityksen tuntua, ja niissä konkreettisissa keinoissa, joilla merkityksellistä elämää voi edistää arjessaan. Hyvinvointia edistetään omien valintojen ja tekojen kautta. Psykologiseen joustavuuteen kuuluu olennaisena osana myös taito käsitellä epämiellyttäviä ajatuksia ja tunteita.

Toimijuusanalytiikka oppimista ja ohjausta tukemassa

Ville Heilala ja Päivikki Jääskelä
Jyväskylän yliopisto

Tää auttaa mua hahmottamaan paremmin omaa toimintaa kurssilla.

Oppimisanalytiikka¹¹

Tiedon analysointi ja siihen pohjautuva päätöksenteko ovat arkipäivää monilla aloilla, kuten terveydenhuollossa ja yritysten taloustieteessä. Data-analytiikan mahdollisuudet kiinnostavat myös koulutusalan toimijoita.

Oppimisanalytiikka on monitieteinen ala, joka soveltaa moderneja tiedon analysoinnin menetelmiä oppimisen tutkimukseen. Erään käytetyimmän määritelmän mukaan oppimisanalytiikka on oppijoista kerätyn tiedon analysointia ja raportointia oppimisen ja oppimisympäristöjen optimoimiseksi ja ymmärtämiseksi. Oppimista ei voida analysoida samalla tavalla kuin yrityksen tulosta tai lääketieteellisiä kuvantamistietoja. Toimiva ja vaikuttava oppimisanalytiikka edellyttää monitieteistä tutkimusta, oppimisen teorioiden ja analyysimenetelmien yhdistämistä sekä eri alan asiantuntijoiden välistä vuoropuhelua. Erityisen tärkeää on oppijoiden yksilöllisten tarpeiden, toiveiden ja haasteiden ymmärtäminen sekä yksilön tietosuojan kunnioittaminen.

Opiskelijan toimijuus

Opiskelijan toimijuudella tarkoitetaan sitä, miten opiskelija pystyy opiskelutilanteissa vaikuttamaan ja ohjaamaan omaa opiskeluaan, toimimaan aktiivisesti ja hyödyntämään opiskeluympäristön tarjoamia resursseja. Yliopistokoulutuksessa opiskelijan toimijuuteen on kiinnitetty vain vähän huomiota. Tämä on yllättävää, sillä toimijuuden merkitystä korostetaan nykypäivänä monilla elämän eri osa-alueilla.

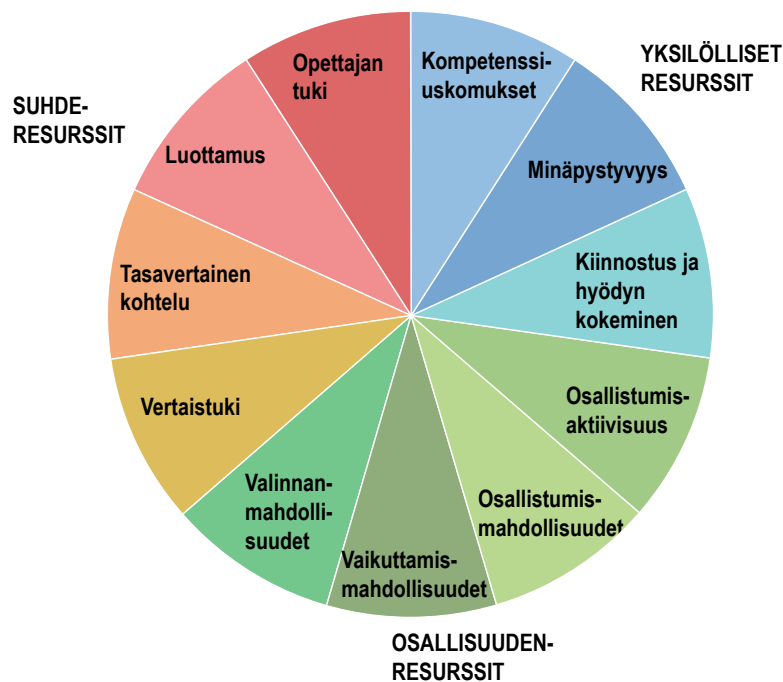
¹¹ Katso aloitusvideo: Opiskelijan toimijuuden resurssit – <https://m3.jyu.fi/jyumv/Members/vshei-lal-40jyu.fi/556783>.

Toimijuutta tarvitaan missä tahansa tavoitteellisessa työssä, mutta erityisesti sen merkitys korostuu tehtävissä, jotka edellyttävät luovuutta, yhteistyötä, ongelmanratkaisua ja työkäytänteiden kehittämistä tai uudistamista. Yksilötasolla toimijuus nähdään tärkeänä muun muassa mielekkäiden työurien rakentamisessa ja jatkuvassa oppimisessa. Koulutuspolitiikassa toimijuus on mainittu koulutuksen pitkän tähtäimen tavoitteena. Esimerkiksi OECD:n Learning Compass 2030 -viitekehyksessä¹² opiskelijan toimijuus on nostettu keskeiseksi käsitteeksi: toimijuuden avulla opiskelija ”navigoi” kohti mielekästä oppimista ja hyvinvointia.

Opiskelijan toimijuus koostuu 11 ulottuvuudesta:

- kompetenssiuskomukset
- minäpystyvyys
- kiinnostus ja hyödyn kokeminen
- osallistumisaktiivisuus
- osallistumismahdollisuudet
- vaikuttamismahdollisuudet
- valinnanmahdollisuudet
- vertaistuki
- tasavertainen kohtelu
- luottamus
- opettajan tuki

Opiskelijan toimijuuden ulottuvuudet voidaan tiivistää kolmeen laajempaan resurssi-alueeseen: yksilölliset resurssit, osallisuuden resurssit ja suhdereurssit (kuvio 1).

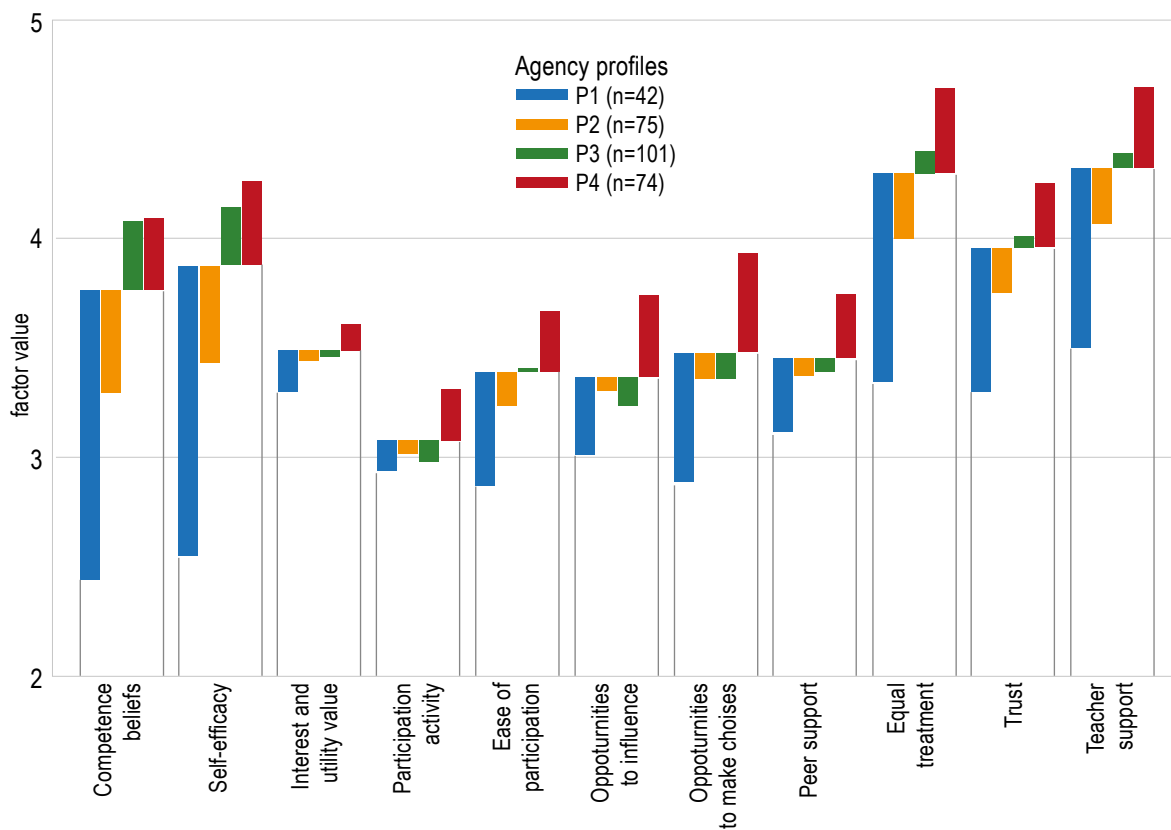
Kuvio 1. Opiskelijan toimijuuden ulottuvuudet ja resurssi-alueet (Jääskelä, Poikkeus et al., 2017).

12 OECD Learning Compass 2030 – <https://www.oecd.org/education/2030-project/>.

Toimijuusanalytiikka

Toimijuusanalytiikka tarkoittaa tiedon tuottamista opiskelijan toimijuudesta opiskelijan oman reflektion sekä opettajan pedagogisen päätöksenteon tueksi. Toimijuustietoa voidaan käyttää apuna myös opintojen ohjauksessa. Toimijuusanalytiikan avulla voidaan tuottaa visuaalinen palaute toimijuudesta opiskelijalle itselleen sekä koostettu toimijuusprofiileja sisältävä raportti opettajalle.

Toimijuusanalytiikan avulla opettaja saa koosteen opintojakson yleisestä toimijuudesta sekä neljästä erilaisesta opiskelijan toimijuuden profilista. Esimerkkikuvassa toimijuuden henkilökohtaiset resurssit ja suhderesurssit on yleisesti ottaen koettu melko korkeiksi. Toisaalta samat resurssit on koettu yhdessä profilissa (sininen) erityisen matalana.

Kuvio 2. Opettajan raportissa esitetään opiskelijan toimijuuden yleinen taso ja neljä toimijuusprofilia.

Tehtäviä

Pohdittavaksi:

- Miten opiskelijan toimijuuden eri ulottuvuudet ovat näkyneet käytännössä omassa työssäsi?
- Millaisia pedagogisia ja opiskelijan toimijuuden osa-alueita tukevia ratkaisuja voit ehdottaa omassa yksikössäsi tehtäväksi oheisen opettajan toimijuusraportin avulla?

OHO!

MITÄ?

Opiskelijan toimijuuden analysointi oppimisanalytiikan keinoin tuottaa tarpeellista tietoa oppimisen ja opetuksen kehittämisen tueksi.

MILLOIN?

Toimijuusanalytiikkaa voi hyödyntää kurssikohtaisesti missä vaiheessa opintoja tahansa.

MITEN?

Opiskelijat täyttävät toimijuuskyselyn verkossa. Opiskelijat saavat toimijuudestaan henkilökohtaisen palautteen ja opettajat saavat kyselyn vastauksista kurssikohtaisen koosteen.

Käsitteet

Toimijuus

Opiskelijan toimijuudella tarkoitetaan sitä, miten opiskelija pystyy opiskelutilanteissa vaikuttamaan omaan opiskeluunsa ja ohjaamaan sitä, toimimaan aktiivisesti ja hyödyntämään opiskeluympäristön tarjoamia resursseja. Opiskelijan toimijuus on huomioitu keskeisenä käsitteenä mm. Learning Compass 2030 -viitekehyksessä. Toimijuusanalytiikka yhdistää toimijuuden käsitteellisen mallin oppimisanalytiikan menetelmiin. Toimijuusanalytiikka tarkoittaa tiedon tuottamista opiskelijan toimijuudesta opiskelijan oman reflektion sekä opettajan pedagogisen päätöksenteon tueksi.

Lähteet

Heilala, V., Jääskelä, P., Kärkkäinen, T. & Saarela, M. (tulossa). Understanding the Study Experiences of Students in Low Agency Profile: Towards a Smart Education Approach. In Proceedings of the 1st International Conference on Smart & Communication Technologies SmartICT'19. Leopold Angrisani et al., *Lecture notes in electrical engineering*, 317. Berlin: Springer.

Jääskelä, P., Heilala, V., Kärkkäinen, T. & Häkkinen, P. (tulossa). Student Agency Analytics: Learning Analytics as a Tool for Analyzing Student Agency, *Behavior and Information Technology*.

Kärkkäinen, T. & Heikkola, E. (2004). Robust formulations for training multilayer perceptrons, *Neural Computation*, 16(4), 837–862.

Saarela, M. & Kärkkäinen, T. (2017). Knowledge discovery from the programme for international student assessment. In Learning Analytics: Fundamentals, Applications, and Trends. *Studies in Systems, Decision and Control*, 94, 229–267. Berlin: Springer.

Tutkimus¹³

Jääskelä, P., Poikkeus, A. -M., Vasalampi, K., Valleala, U. M., & Rasku-Puttonen, H. (2017). Assessing agency of university students: validation of the AUS Scale. *Studies in Higher Education*, 42(11), 1–19.

¹³ Linkki julkaisuun: <https://srhe.tandfonline.com/doi/full/10.1080/03075079.2015.1130693?scroll=top&needAccess=true&#.XmJIRC1DyL9>.

Yhteisöllisen pedagogiikan koulutus- sarja opettajille, ohjaajille ja opiskelijoille

Ulla Klemola

Jyväskylän yliopisto

Laadukkaalla opetuksella sekä opettajien ja ohjaajien taidoilla kohdata opiskelijoitaan voidaan edistää paitsi oppimista myös opiskelijoiden hyvinvointia. Opettajan lähestyttävyyden samoin kuin luokkahuoneen turvallisen oppimisilmapiirin on todettu vaikuttavan myönteisesti oppimiseen ja oppimismotivaatioon. Nämä oppimisvuorovaikutukseen kytkeytyvät seikat kuitenkin usein askarruttavat korkeakouluopettajia. Oppiaineen substanssiosaaminen opettajilla on vahvaa, mutta vuorovaikutuksessa ja ryhmän ohjaamisessa koetaan usein arkuutta.

Opiskelijoiden kannalta opiskeluryhmien toimivuudella ja ilmapiirillä on merkitystä. Vaikka korkeakouluopiskelijoista suurin osa voi hyvin ja etenee opinnoissaan, osa opiskelijoista jää opiskeluverkostojen ulkopuolelle ja kokee yksinäisyyttä, millä voi olla isoja vaikutuksia opinnoissa etenemiseen ja hyvinvointiin.

Ulkopuolelle jäämistä voidaan kuitenkin ehkäistä. On syytä kiinnittää katsetta nykyistä tarkemmin niin oppimistilanteiden vuorovaikutukseen kuin opetuksen pedagogisiin ratkaisuihin. Oppilaitoksiin tarvitaan yhteisöllistä pedagogiikkaa ja opettajille, ohjaajille ja opiskelijoille tukea toteuttaa sitä.

Mistä yhteisöllisessä pedagogiikassa on kysymys?

Yhteisöllistä pedagogiikkaa voidaan lähestyä eri suunnista. Yhtäältä sitä sanoittaa yhteisöllisen oppimisen käsite, jossa on kyse jaettujen merkitysten ja yhteisen ymmärryksen rakentamisesta. Ymmärrys syntyy vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Opiskelijat työskentelevät yhteisen tavoitteen suunnassa, jolloin yhteisöllinen tulos voi olla enemmän ja jotakin aivan uutta verrattuna yksin syntyviin tuloksiin.

Toisaalta yhteisöllinen pedagogiikka ponnistaa erityisesti nuorisotyössä hyödynnetystä sosiaalipedagogisesta ajattelusta, jossa sosiaalisiin ongelmiin haetaan pedagogisia ratkaisuja tukemaan yksilöiden kasvua yhteiskunnan aktiivisiksi jäseniksi. Ihmisiä autetaan näkemään omia vaikutusmahdollisuuksiaan niin yksilöinä kuin yhteisöinä. Yhteisöllisellä pedagogiikalla tarkoitetaan tällöin sitä, että ihmisille tarjotaan mahdollisuuksia toimia vuorovaikutteisesti yhdessä. Näin esimerkiksi opiskelijoista syntyy yhteisö, johon kuulumisella nähdään olevan suuri vaikutus identiteetin muodostumiselle ja persoonan kasvulle. Tarkoituksena on myös kehittää erilaisten persoonien kykyä tehdä yhteistyötä yhteisön hyväksi esimerkiksi ennaltaehkäisemällä syrjäytymistä ja eriarvoisuutta. Sosiaalipedagogiikka tukee nuorten hyvinvointia luomalla välittäviä yhteisöjä.

Yhteisöllisen oppimisen tukeminen ja sosiaalipedagogisten periaatteiden toteuttaminen edellyttävät opettajilta ja ohjaajilta uudenlaista osaamista. Niinpä Jyväskylän yliopistossa alettiin kehittää yhteisöllisen pedagogiikan koulutussarjaa osana OHO!-hanketta. Kehitystyö lähti halusta vahvistaa korkeakouluyhteisön jäsenten ymmärrystä ja taitoja synnyttää oppivaa ja hyvinvoivaa yhteisöä osana arjen opetusta ja opintoja. Kehitystyöhön ja koulutuksen toteutukseen osallistui joukko yliopiston asiantuntijoita, opettajia ja tutkijoita.

Yhteisöllisen pedagogiikan koulutussarja sisältöineen ja työtapoineen kumpusi seuraavanlaisista kysymyksistä: Miten toimia niin, että opiskelija kokee tulevansa nähdyksi ja kuulluksi? Miten tukea opiskeluryhmien toimintaa niin, että jokainen voi olla osallinen ja oppia? Miten synnyttää halua toimia yhdessä yhteiseksi hyväksi? Miten pitää huolta omasta ja toisten hyvinvoinnista? Miten vahvistaa sekä ohjaajien että opiskelijoiden toimijuutta yhteisössä?

Miten voit synnyttää yhteisöllistä pedagogiikka opiskelijoittesi kanssa? Mikä on ensimmäinen tekosi sen eteen ensi lukukautena?

Yhteisöllisen pedagogiikan koulutussarjan sisältö

Koulutussarjaan osallistuvan opettajan, ohjaajan tai opiskelijan osaamistavoitteena on ymmärtää perusteita ja omata taitoja, joilla edistetään sekä ryhmän että yksilön oppimista ja hyvinvointia osana korkeakouluopintoja.

Koulutussarja sisältää yhden orientaatiokerran ja neljä teemakertaa:

- Orientaatio ja tutustumisen aloittaminen
- Turvallista ja toimivaa ryhmää rakentamassa
- Opiskelijan toimijuutta edistävä pedagogiikka
- Opiskelijan hyvinvointitaitoja kehittävä pedagogiikka
- Opettajan/ohjaajan/opiskelijan omien tunne- ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen

Kuvio 1. Yhteisöllisen pedagogiikan koulutussarjan sisältö. Orientaatiokerran jälkeen suositeltavaa on pitää Turvallista ja toimivaa ryhmää rakentamassa -teemakertaa. Muiden teemakertojen järjestyksestä voi päättää vapaasti.

Orientaatiokerralla koulutussarjaan osallistuvat pääsevät pohtimaan ja jakamaan toisensa kanssa ajatuksiaan ja käsityksiään siitä, mitä yhteisöllinen pedagogiikka on, mitä se voisi olla ja mitä he haluaisivat sen olevan. Olennaista on myös eri tavoin käynnistää osallistujien keskinäistä tutustumista ja yhteistyötä. Koulutussarjassa käytettävät työtavat tukevat opittavia sisältöjä ja myös mallintavat sitä. Ensimmäisestä kerrasta alkaen osallistujat pääsevät itse kokemaan yhteisöllisiä toimintatapoja ja yhteisöllistä pedagogiikkaa.

Turvallista ja toimivaa ryhmää rakentamassa -teema on hyvä järjestää heti orientaatiokerran jälkeen, jolloin koulutusryhmän oma ryhmäytyminen saa parhaan mahdollisen tuen; muiden teemakertojen järjestys ei ole niin merkityksellistä ja niitä voi vaihdella. Toisessa

tapaamisessa tutkitaan ryhmää sen tunne- ja tehtävätavoitteiden sekä itsemääräämisteorian (mm. Deci & Ryan, 2008) kautta. Osallistujat pääsevät pohtimaan turvallisen ryhmän synnyttämisen haasteita ja itseään ryhmän ohjaajana. Myös tällä kerralla on mahdollisuus saada kokemuksia niin ryhmässä toimimisesta kuin turvallisuuden tunteen lisääntymisestä ja samalla rikastuttaa pedagogista työkalupakkia konkreettisilla menetelmillä.

Toimijuutta edistävä pedagogiikka -teema tutustuttaa toimijuuden käsitteeseen ja sen 11 ulottuvuuteen (ks. tarkemmin edellinen luku *Toimijuusanalytiikka oppimista ja ohjaamista tukemassa*). Tapausesimerkin ja keskustelujen avulla pohditaan erilaisia oppimistilanteen resurssialueita ja pedagogisia tapoja tukea opiskelijan toimijuutta.

Opiskelijoiden hyvinvointitaitoja kehittävä pedagogiikka -teemakerta paneutuu opiskelijoiden hyvinvointitaitojen edistämiseen osana aivan tavallisia opintojaksoja. Prosessipohjaiset psykologiset interventiot ja psykologisen joustavuuden käsite tulevat tutuiksi (ks. tarkemmin luku *Hyvinvointitaidot osana akateemisia opiskelutaitoja*). Samalla harjoitellaan muun muassa hyväksyvää suhtautumista moninaisiin tunteisiin ja myötätuntoa sekä itseä että muita kohtaan. Osallistujat myös ideoivat, miten hyvinvointia tukevaa taitoharjoittelua voisi ottaa osaksi omaa opetusta ja kursseja sekä omia opintoja.

Omien tunne- ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen -teema pysäyttää havainnoimaan omia tapoja olla vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Tunne- ja vuorovaikutustaidoista käsitellään sekä omavastuista puhetta että kuuntelemisen taitoja ja palautteen antamista minä-viestein. Erityisesti harjoitellaan opiskelijan ja toisen ihmisen eläytyvää ja aktiivista kuuntelua, jonka on todettu olevan yksi tärkeimmistä tuen ja ohjauksen tavoista.

Mikä koulutussarjan teema kutsuu sinua eniten? Milloin ja miten voisit kartuttaa osaamistasi teemaan liittyen?

Koulutussarjan kesto ja rakenne – perusteita ja syventymistä

Yhteisöllisen pedagogiikan koulutussarjan kesto perusmuodossaan on 14 tuntia. Ensimmäinen orientoitumiskerta voi olla kahden oppitunnin mittainen (1,5 h), mutta muiden teemojen kanssa työskentelyyn kannattaa varata vähintään 4 oppituntia (3 h). Intensiivistä työskentelyä on hyvä tauottaa ainakin yhdellä kahvitauolla, jolloin osallistujat pääsevät myös vapaasti puhumaan käsiteltävistä aiheista.

Tätä perusrakennetta voidaan laajentaa eri tavoin. Kuhunkin teemaan voi sisällyttää erilaisia materiaaleja, verkkotyöskentelyä, videoita sekä itsenäisesti suoritettavia tehtäviä ja kotitehtäviä. Suositus kuitenkin on pitää koulutussarjan perusta kasvokkaisissa kohtaamisissa, jos se vain suinkin on mahdollista. On merkityksellistä, että osallistujat pääsevät jakamaan koulutussarjan teemojen herättämiä tunteita ja kokemuksia suoraan toistensa kanssa. Yhteisöä synnytetään myös sillä, että saa olla lähellä niitä ihmisiä, joiden kanssa on oppimassa. Kehittyminen kohtaamisen taidoissa ja yhteisöllisessä pedagogiikassa saa tukea, kun voi nähdä ja kuulla eleitä, ilmeitä ja kehon kieltä sanojen lisäksi.

Yhteisöllisen pedagogiikan koulutussarjaa voidaan laajentaa myös sitä syventämällä. Syvennys mahdollistuu koulutusmoduulien avulla. Tässä esitellyt koulutussarjan tuntimäärät ja sisällöt muodostavat eräänlaisen johdantomoduulin, joka toimii ensimmäisenä avauksena yhteisöllisen pedagogiikan teemoihin. Kustakin sisältöteemasta (turvallinen ryhmä, toimijuus, hyvinvointitaidot ja tunne- ja vuorovaikutustaidot) on lisäksi mahdollista

rakentaa oma syventävä kokonaisuutensa. Esimerkiksi opettaja voisi johdantomoduulin suoritettuaan valita kiinnostuksensa mukaisesti jonkun tai vaikka kaikki syventävät moduulit, ja näin kehittää syvällisesti ja laaja-alaisesti omaa pedagogista osaamistaan.

Koulutussarjan työtavat – vuorovaikutusta ja yhteisöllisyyttä

Työtavat koulutussarjassa ovat moninaiset, ja kunkin teeman asiantuntijat valitsevat sisällönsä oppimista parhaiten tukevat menetelmät. Yksi johtava periaate käytetyissä työtavoissa kuitenkin on, että ne tekevät omalta osaltaan näkyviksi yhteisöllisen pedagogiikan tavoitteita ja sisältöä; toimitaan siis tavoilla, jotka ovat samalla toiminnan sisältöä. Yhteisöllisyyttä rakennetaan yhdessä ja vuorovaikutuksessa: kysymällä, kuuntelemalla, olemalla eri mieltä, kannustamalla, opettelemalla, kunnioittamalla ja tutkimalla itseä. Koulutussarjassa on tilaa kokonaiselle ihmiselle tunteineen ja ajatuksineen – tässä hetkessä, juuri näiden ihmisten parissa.

Keskustelulle ajan antaminen koulutussarjan tapaamisissa on erityisen olennaista. Keskustelut mahdollistavat ymmärryksen rakentamista aina kulloisenkin osallistujaryhmän kanssa heidän tieteenalojaan ja asiantuntijuuttaan hyödyntäen. Luentotyypilliset osuudet, joissa avataan käsitteitä ja teoreettista pohjaa, on hyvä pitää kestoiltaan lyhyinä, maksimissaan 15–20 minuuttia.

Keskusteluja ja harjoituksia tehdään vaihtuvissa ja tarkoituksenmukaisissa kokoonpanoissa. Tärkeää on tarjota mahdollisuus kaikkien työskennellä kaikkien kanssa. Toisesta kiinnostuminen ja häneen tutustuminen avartavat ajattelua ja tukevat oppimista. Pienryhmä- tai parityöskentelyjä on myös viisasta purkaa yhdessä koko porukalla.

Myös toiminnalliset ja kokemukselliset menetelmät on koettu antoisiksi, välillä jopa välttämättömiksi. Esimerkiksi omia tunne- ja vuorovaikutustaitoja harjoitellessa asia tulee kokemuksen kautta ”iholle”, mikä mahdollistaa syvällisiä havaintoja ja oivalluksia omista tavoista olla vuorovaikutuksessa toisen ihmisen kanssa. Kun luokassa harjoitellaan parin kanssa eläytyvän kuuntelemisen taitoa, saattaa huomata puhuvansa toisen päälle tai miettivänsä omaa vastaustaan tai vastaväitettään kuuntelemisen sijaan. Kun harjoitus vielä yhdessä puretaan sekä kuuntelijan että kuunneltavan näkökulmista, voivat keskustelijat oppia itsestään jotakin uutta.

On syytä huomauttaa, että toiminnallisten työtapojen käyttö saattaa olla vaativaa ja kaipaavaa tuekseen erillistä perehtymistä. Olennaista on pitää mielessä, mitä kullakin koulutuskerralla tavoitellaan ja miten valittu työtapo palvelee tätä tavoitetta. Toiminnallisia tehtäviä vain niiden itsensä vuoksi kannattaa välttää.

Tunne- ja vuorovaikutustaitojen teemakerran tuntisuunnitelma

1. Käynnistyminen: Harjoitus, jossa päästään puhumaan ja kuuntelemaan.

- Esimerkki 1. Parikeskustelu, jossa jatketaan annettuja lauseen alkua:

”Tänne tullessani jätin taakseni...”, ”Olisin mieluummin...”

”Tällä kerralla toivon oppivani...”

- Esimerkki 2. Tutustumisharjoitus korttien avulla – esittäytyminen kertomalla jotakin myönteistä itsestä.

2. ”Miksi tunne- ja vuorovaikutustaitoja?” Tutkimustuloksia opetuksen vuorovaikutteisuudesta ja sen vaikutuksista.

- Luentotyyppistä, mutta keskustellen.

3. Kokemuksia kuuntelemista: harjoituksia ja niiden purkua.

- Esimerkki 1: Erilaiset kuuntelemisen tavat: EVVK (ei voisi vähempää kiinnostaa), malttamattomasti kyseleminen, keskeyttäminen ja omat jutut, aktiivinen ja keskittynyt kuuntelu.
- Esimerkki 2: Mieleen palauttaminen – kerta, jolloin koin tulleen kuulluksi.

4. Kuuntelun taidot

- Luentotyyppistä, mutta keskustellen.

5. Eläytyvän, aktiivisen kuuntelun demo ja harjoittelu

- Ohjaajat demonstroivat taidon käyttöä.
- Kolmikossa yksi puhuu, toinen harjoittelee eläytyvää kuuntelua ja kolmas on tarkkailija.
- Lopuksi yhteinen purku: mitä opin kuuntelemisesta?

6. Miten vahvistan itseilmaisua – omavastuinen puhe ja minä-viestit

- Luentotyyppistä, mutta keskustellen.
- Palautteen antamisen haasteet ja ilot.

7. Kotiläksyn antaminen

- Esimerkki 1:

”Keskity kuuntelemaan – mitä tapahtuu?”

- Esimerkki 2:

”Mieti myönteinen minä-viesti ja kirjoita tai sano se ystävälle/opettajalle/opiskelijalle/läheiselle.”

8. Yhteinen koonti opitusta/oivalluksista.

- Esimerkki 1. Ajatuskierros, jossa jatketaan lausetta:

”Rakas päiväkirjani, tänään minä...”

Koulutussarjan suoritettuaan jokaiseen teemakertaan osallistuneet saavat todistuksen, josta ilmenevät koulutuksen sisällöt ja tuntimäärät. Jatkossa tavoitteena on saada yhteisöllisen pedagogiikan koulutussarja osaksi opetussuunnitelmia ja opintopisteytetyiksi kokonaisuuksiksi. Tällöin koulutussarjaa voisi suorittaa osana yliopistopedagogisia opintoja, henkilöstökoulutusta tai temaattisina, jatkuvan oppimisen moduuleina opiskelijoille ja jo työelämässä toimiville.

Lopuksi

Ihanteellista olisi – ja tämän tulee olla myös tavoite – että opettajat, ohjaajat ja opiskelijat voisivat yhdessä opiskella ja synnyttää yhteisöllistä pedagogiikkaa oppilaitoksissaan. He yhdessä muodostavat opiskeluyhteisön, johon kukin osaltaan vaikuttaa. Yhteisön jokainen jäsen on tärkeä. Yhteisöllisen pedagogiikan tavoitteiden sanoittaminen auttaa kaikkia toimimaan tietoisemmin oppimisen, hyvinvoinnin ja yhteisön eteen. Uudenlaisen, yhteisöllisen toimintakulttuurin rakentaminen kaipaa jokaisen panosta – jotta kukaan ei jää opinnoissaan yksin.

OHO!

MITÄ?

Yhteisöllisen pedagogiikan koulutussarja tuo taitoa ja ymmärrystä oppivan ja turvallisen yhteisön luomiseen. Koulutussarjassa on tilaa kokonaiselle ihmiselle tunteineen ja ajatuksineen.

KENELLE?

Yhteisöllisen pedagogiikan koulutussarja on suunnattu toisen asteen ja korkeakoulujen henkilöstölle ja opiskelijoille.

MIKSI?

Uudenlaisen, yhteisöllisen toimintakulttuurin rakentaminen kaipaa jokaisen panosta. Koulutussarja tarjoaa opetus- ja ohjaushenkilöstölle sekä opiskelijoille mahdollisuuden kehittää omia kohtaamis- ja hyvinvointitaitojaan, toimijuuttaan sekä pedagogista repertuaariaan.

MILLOIN?

Koulutussarja suositellaan järjestettäväksi kahdesti lukuvuodessa.

MITEN?

Suositteltavaa on, että opiskelijat ja henkilöstö osallistuvat koulutussarjaan yhdessä.

Käsitteet

Yhteisöllinen pedagogiikka

Yhteisöllinen pedagogiikka rakentuu

- 1) yhteisöllisestä oppimisesta, jossa yhteistä ymmärrystä rakennetaan vuorovaikutuksessa toisten kanssa yhteisen tavoitteen suunnassa, ja
- 2) sosiaalipedagogisesta ajattelusta, jossa ihmisiä autetaan näkemään omia vaikutusmahdollisuuksiaan niin yksilöinä kuin yhteisöinä ja toimimaan vuorovaikutuksessa toistensa kanssa yhteisön hyväksi. Yhteisöllisen pedagogiikan ytimessä on luoda hyvinvointia edistävää välittävää yhteisöä.

Lähteet

- Decy, E. & Ryan, R. (2008). Self-determination theory: A macrotheory of human motivation, development, and health. *Canadian Psychology*, 49(3), 182–185.
- Dillenbourg, P. (1999). (Ed.). *Collaborative learning: cognitive and computational approaches*. Amsterdam: Pergamon.
- Gordon, T. (2006). *Toimiva koulu*. Suom. M. Savolainen. Helsinki: LK-Kirjat.
- Häkkinen, P. (2004). *Yhteisöllisen oppimisen teoriasta perusteita verkko-oppimisen käytäntöön*. Haettu 9.12.2019 osoitteesta http://tievie.oulu.fi/verkkopedagogiikka/luku_7/yhteisollinen_oppiminen.htm.
- Kauhanen, A. (2011). *Yhteisöllisen pedagogiikan ABC – koulun yhteisöllisyyden ja osallisuuden kehittäminen nuorisotyön keinoin*. Haettu 9.12.2019 osoitteesta <http://www.tyoelamanverkko-opisto.fi/materials/yhteisollisen-pedagogiikan-abc.pdf>.
- Leppä, T. (2010). Tavoitteellinen nuorisotyö koulussa – monialaista tukea kasvuun, hyvinvointiin ja yhteisöllisyyteen. *Nuorisotutkimus* (28) 3/2010, 74–84.
- Talvio, M. & Klemola, U. (2017). *Toimiva vuorovaikutus*. Jyväskylä: PS-kustannus.

”Me välitämme” – strategisella johtamisella kohti hyvinvoivaa yliopistoyhteisöä

*Merita Petäjä, Mikko Inkinen, Saara Maalismaa,
Keijo Nikoskinen, Sara Rönkkönen ja Viivi Virtanen
Aalto-yliopisto*

Opiskeluhyvinvointiin voidaan tarttua läpi yhteisön organisaation jokaisella tasolla. Mutta tiedämmekö, miten opiskelijamme oikeasti voivat? Mistä puhumme, kun puhumme opiskeluhyvinvoinnista? Tiedämmekö, mikä parantaa opiskeluhyvinvointia? Tiedämmekö, millaisena opiskelijat kokevat opiskelunsa korkeakoulussamme? Entä millaista tukea tai palveluja he tarvitsevat?

Aalto-yliopistossa opiskeluhyvinvointi otettiin opetuksen alueen strategiseksi tavoitteeksi, ja johdonmukaista työtä opiskelijoiden opiskeluhyvinvoinnin tukemiseksi on tehty vuodesta 2016 lähtien yhdessä opiskelijoiden kanssa. Ylioppilaskunta on ollut koko ajan avainasemassa suunnittelemassa ja ideoimassa toimintaa opiskelijahyvinvoinnin parantamiseksi. Tietoisuutta on kasvatettu yhdessä ja opiskeluhyvinvoinnin merkityksestä kerrottiin sekä potentiaalisille vastaajille että koko yhteisölle videon avulla¹⁴. Video toimi myös kyselyn markkinointimateriaalina.

Opiskeluhyvinvointikyselyn (AllWell?) avulla kerätty data osoittaa, että hyvinvoivat opiskelijat myös opiskelevat hyvin. Vaikuttaa vahvasti siltä, että hyvällä opetuksella on mahdollista vaikuttaa opiskelijan opiskelukykyyneen ja -hyvinvointiin. Opiskelijoiden hyvinvoinnista siis kannattaa välittää.

Kun opiskelijoilta kysyttiin, mitä yliopisto, koulu tai opinto-ohjelma voisivat muuttaa opetuksessaan, ohjauksessaan ja palveluissaan, jotta opiskelijat voisivat yliopistossa paremmin, vastauksista 75 % koski opetusta. Oheinen esimerkki on vain yksi monesta sadasta vastauksesta, mutta kuvaa hyvin sitä, että opetus ja opiskeluhyvinvointi kulkevat usein käsikädessä:

”

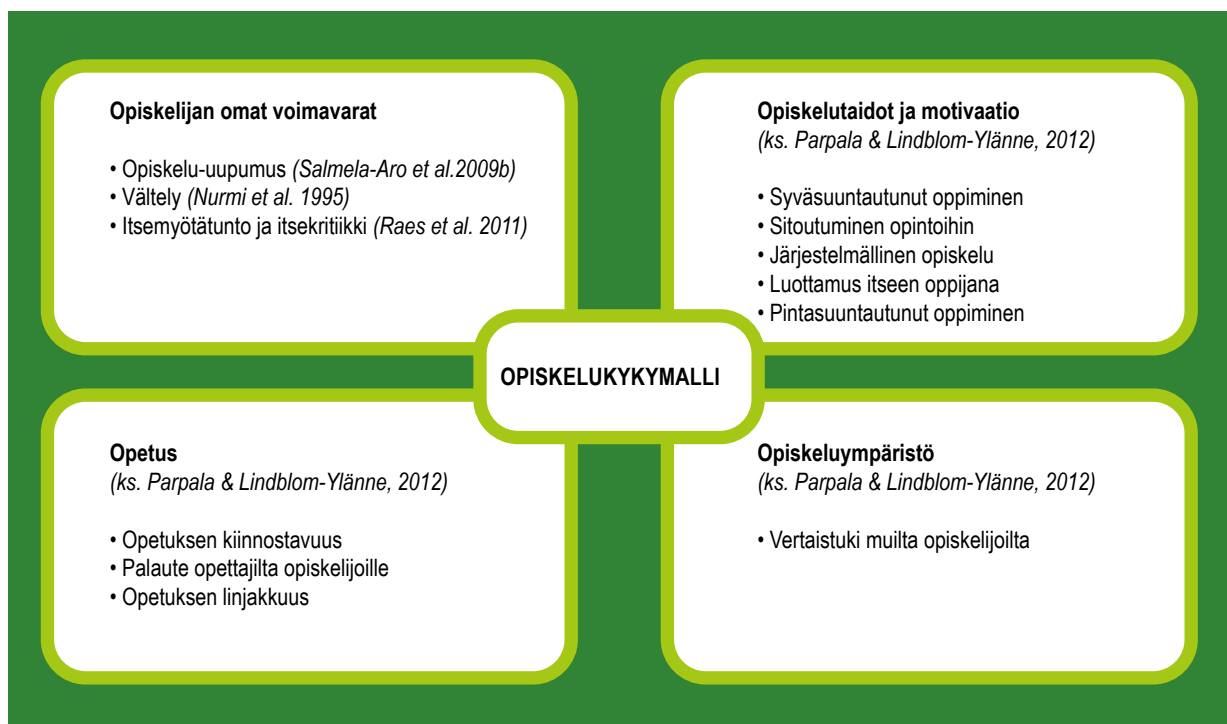
Monimuotoisempaa opetusta, nyt todella vanhanaikaista luennot, luentodiat, harkat ja tentit. Ollaan selkeästi liukuhihnalla, en koe että monellakaan kursilla päätavoite olisi oppiminen vaan ennemminkin läpipääsy. Tukea ei saa juuri mistään ja usein tenttiä tehdessä tuntuu että mistäköhän tällaisenkin olisi voinut saada tietää ja mistä olisin tiennyt että olisi pitänyt tietää.

(Toisen vuoden kandiopiskelija v. 2018)

14 Video on katsottavissa osoitteessa <https://www.youtube.com/watch?v=ju57T9sYnrM&t=24s>.

Kyselyn avulla tietoa opiskelijoiden hyvinvoinnista

Aalto-yliopistossa on toteutettu vuodesta 2017 lähtien kaikille toisen vuoden kandi- ja ensimmäisen vuoden maisteriopiskelijoille vuosittainen opiskeluhyvinvointikysely. Opiskeluhyvinvointi on kyselyssä määritelty opiskelukykymallin pohjalta (kuvio 1). Opiskelukykymalli jakaa opiskelukyvyn opiskelijan omiin voimavaroihin, opiskelutaitoihin ja motivaatioon, opetukseen ja oppimisympäristöön. Malli auttaa sekä opiskelijaa että opetus- tai oppimispalveluiden henkilökuntaa hahmottamaan, mistä eri osa-alueista opiskeluhyvinvointi koostuu. Opiskelijoiden hyvinvointia ja opintomenestystä voidaan siis parantaa esimerkiksi opetusta, opintojen ohjausta, opiskelijapalveluita ja opiskelijoiden opiskelutaitoja edistämällä. Toiminnan pohjaksi tarvitaan tietoa opiskelijoiden hyvinvoinnista ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Suurin osa kyselyn mittareista vastaa Helsingin yliopistossa kehitettyä HowULearn-kyselyä (Parpala & Lindblom-Ylänne, 2012). Tutkimuspohjainen kysely antaa vertailukelpoista ja luotettavaa tietoa, jota voidaan käyttää organisaation kaikilla tasoilla.

Lähde: Kunttu, Kristiina, 2005.

Kuvio 1. Opiskelukyvyn osa-alueet.

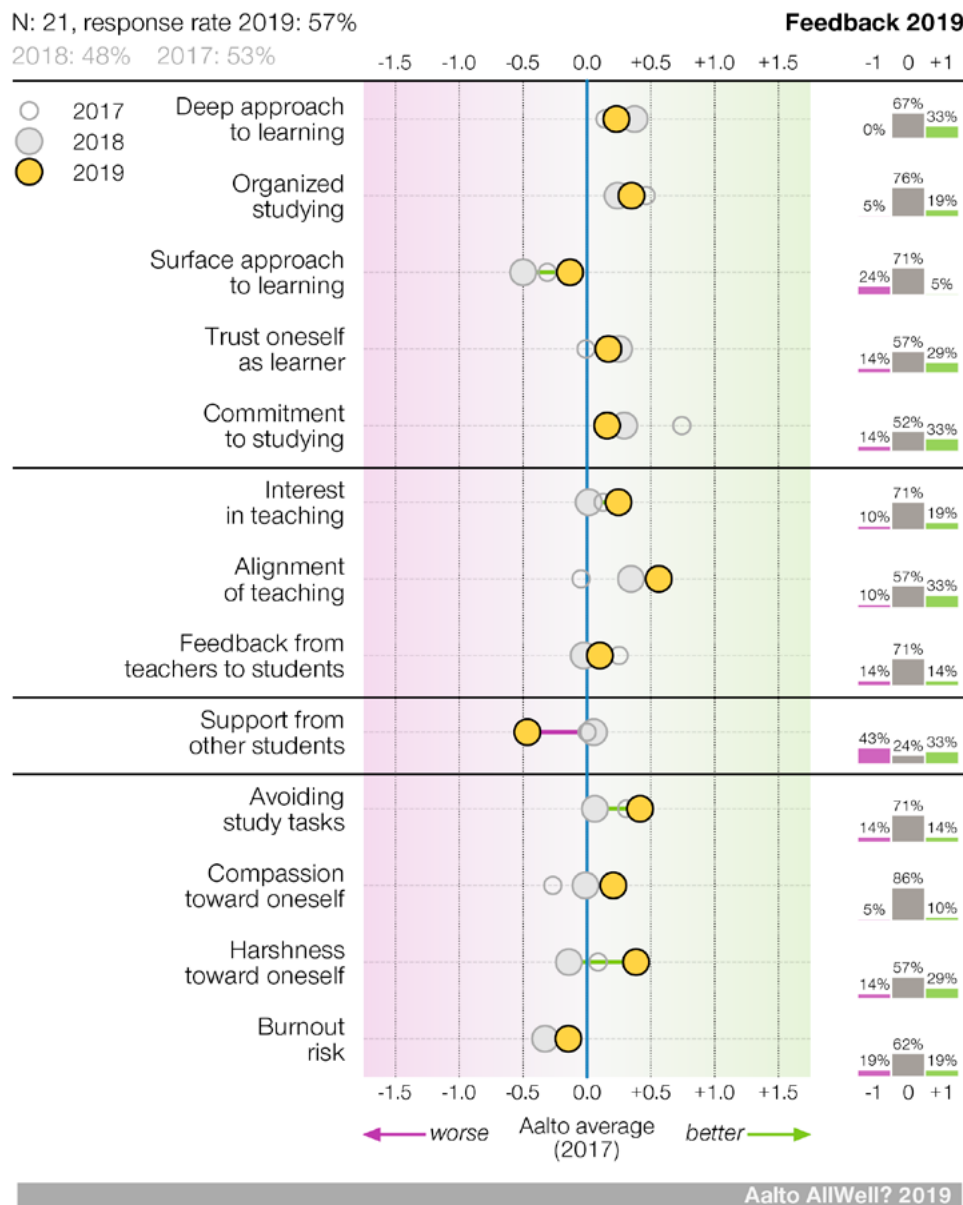
Tutkimuspohjaista tietoa opiskeluhyvinvoinnista opiskelijalle, opettajille ja opetuksen johdolle

Tutkimusperustaisen kyselyn avulla saadaan tietoa opiskelijoiden hyvinvoinnista ja siitä, miten opiskelijat kokevat muut opiskelukykyyn vaikuttavat tekijät, kuten opetuksen laadun. Kyselyn avulla saatu data voidaan koostaa ohjelmakohtaisiksi tuloksiksi, jolloin päästään kehittämään sitä lähiopiskeluympäristöä, josta opiskelijoiden kokemukset opiskelusta lähinnä syntyvät.

1) Opiskelijalle kysely tarjoaa sähköisen, henkilökohtaisen vastapalautteen, joka antaa vinkkejä esimerkiksi parempaan stressinhallintaan, keinoihin parantaa omia opiskelutaitoja, keinoihin lopettaa hankalien asioiden välttely sekä tunnetaitojen merkityksen tunnistamiseen oppimisen kannalta. Vastapalaute sisältää linkkejä esimerkiksi Aallon opintopsykologien tekemiin ja tuottamiin monipuolisiin opiskelutaitoja tukeviin työpajoihin ja materiaaleihin.¹⁵

2) Ohjelmajohtajille ja opettajille toimitetaan kyselyn tulosten ohjelmakohtainen yhteenveto (kuvio 2). Yhdessä esimerkiksi kurssipalautteen ja muun mahdollisen palautemateriaalin kanssa sitä voi käyttää ohjelman kehittämisen tukena ja miettiä sekä ohjelman kokonaisuutta että yksittäisiä kursseja. Kyselytulosten tulkinta on usein hankalaa eri koulutusohjelmien henkilökunnalle, koska käsitteistö ei ole tuttua oman tieteenalan käsitteistöä. Ohjelmatasoisten tulosten läpikäynti onkin tärkeää tehdä yhteistyössä yliopistopedagogisen asiantuntijan kanssa. On hyvä, että mukana on myös opiskelijoita, jotta saadaan yhteinen ymmärrys opiskelijahyvinvoinnin tilasta ja voidaan pohtia yhdessä, mitä pitäisi tehdä.

¹⁵ Lue lisää opiskelukyvyn tukemiseksi tehdystä materiaalista osoitteessa <https://into.aalto.fi/pages/viewpage.action?pageId=328008>.

Kuvio 2. Hyvinvointikyselyn tulokset yhden koulutusohjelman kohdalla.

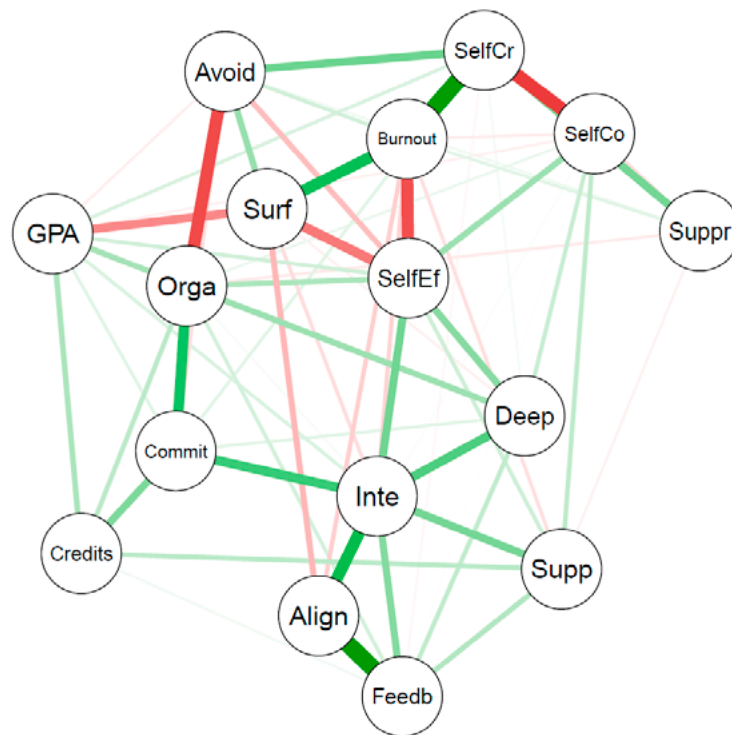
Kuvio 2 on esimerkki tulosvisualisoinnista, joka auttaa tulosten selittämisessä koulutusohjelman henkilökunnalle. Kuvassa näkyy yhden koulutusohjelman opiskelijoiden hyvinvointikyselyn vastausten keskiarvot eri vuosina kutakin mittaria (ks. kuvio 1) kohden. Vihreällä puolella asiat ovat paremmin ja punaisella huonommin suhteessa koko yliopiston keskiarvoon.¹⁶

¹⁶ Lue lisää opiskeluhyvinvointikyselyn tulosten käytöstä pedagogisessa kehittämisessä osoitteessa <https://www.aalto.fi/fi/opiskelu-aallossa/opiskeluhyvinvointikysely-allwell-ja-opetuksen-kehittaminen-aallossa>.

3) *Korkeakoulun opetuksen johdolle* kysely antaa tietoa opetuksen ja oppimisen laadusta sekä siitä, miten opiskelijat kokevat oman hyvinvointinsa ja opiskeluympäristönsä. Aineiston pohjalta tehty verkostanalyysi (kuvio 3) osoittaa, että kiinnostavalla opetuksella voi olla positiivinen vaikutus opiskelijoiden hyvinvointiin ja opiskelu-uupumusriskin vähentämiseen. Opiskelu-uupumuksen (burnout) ymmärtämiseksi on keskeistä hahmottaa, miten opiskelija näkee opiskelun ja itsensä. Kuvion 3 mukaan voidaan tulkita, että uupuneella opiskelijalla on:

- 1) vaikeus hallita ja ymmärtää opittavia asioita
(Surface = pintatason oppiminen),
- 2) luottamuspuola omaan pärjäämiseen ja oppimiseen
(SelfEfficacy = minäpystyvyys), ja
- 3) ankaruus itseään kohtaan, eli opiskelija ei hyväksy itsessään puutteita tai epäonnistumisia (SelfCriticism = itsekritiikki).

Opetus vaikuttaa näihin kohtiin ratkaisevasti. Yliopisto-opetuksen laatua nostamalla voidaan parantaa opiskelijoiden hyvinvointia.

Kuvio 3. Verkostoanalyysikuva, joka osoittaa mitattavien asioiden väliset positiiviset ja negatiiviset osittaiskorrelaatiot.

Kuvion 3 käsitteistö:

- Align = opetuksen linjakuus
- Avoid = välttely
- Burnout = opiskelu-uupumus
- Commit = sitoutuminen opintoihin
- Credits = opintopistemäärä
- Deep = syväsuuntautunut oppiminen
- Feedb = palaute opettajilta opiskelijoille
- GPA = arvosanan keskiarvo
- Inte = opetuksen kiinnostavuus
- Orga = järjestelmällinen opiskelu
- SelfCr = itsekriittisyys
- SelfCo = itsemyötätunto
- SelfEf = luottamus itseän oppijana
- Surf = pintasuuntautunut oppiminen
- Supp = vertaistuki muilta opiskelijoilta
- Suppr = tunteiden tukahduttaminen

Kuviossa 3 opiskelu-uupumus (Burnout) on yhteydessä

- 1) vaikeuteen hallita ja ymmärtää opittavia asioita (Surface),
- 2) luottamuspulaan omasta pärjäämisestä ja oppimisesta (SelfEfficacy), sekä
- 3) ankaruuteen itseä kohtaan (SelfCriticism).

Kuviosta näkee, miten opetus puolestaan (Inte; Align;Feedb) on yhteydessä näihin.

Kyselystä käytäntöön

Opiskeluhyvinvoinnin kehittäminen on jatkuva prosessi. Jotta siitä voisi saada konkreettisen otteen ja suunnitella toimenpiteitä opiskeluhyvinvoinnin varmistamiseksi, on hyvä tehdä aikataulutettu ja resurssit huomioiva suunnitelma. Oheinen vuosikello auttaa suunnittelussa, jos yliopistossanne tai vastaavassa organisaatiossa suunnitellaan tehtäväksi laajempaa kyselyä opiskelijoille heidän hyvinvoinnistaan. Vuosikello auttaa vastaamaan kysymyksiin: Mitä me tässä yliopistossa voimme tehdä ja milloin? Millaisia resursseja toiminta vaatii? Kuinka kauan menee tulosten analysointiin? Kenen pitäisi toimia?

Lähtökohdaksi voidaan ottaa hetki, kun opiskelijat vastaavat kyselyyn. Aalto-yliopistossa opiskeluhyvinvointikysely on auki toisen vuoden kandi- ja ensimmäisen vuoden maisteriopiskelijoille (n= vuosittain n. 3 500) kolmannessa periodissa helmikuussa kaksi viikkoa. Opiskelijat saavat henkilökohtaisen kyselylinkin sähköpostiinsa. Kyselyyn voi vastata suomeksi, ruotsiksi tai englanniksi.

Kuvio 4. Opiskeluhyvinvointikyselyn toteuttaminen iteratiivisena prosessina.

Vuoden aikana opiskelijat vastaavat kyselyyn, tulokset analysoidaan ja ohjelmakohtaiset tulokset käsitellään yliopiston eri tasoilla. Tulokset vaikuttavat opiskelijoiden hyvinvoinnin eteen tehtäviin toimiin muun muassa opetuksen johtamisen kautta.

Opiskelijat saavat vastapalautteen hyvin pian vastaamisensa jälkeen omaan sähköpostiinsa. Itse vastapalautteen tekeminen on iso työ, ja siihen tulee varata oma aika vuotuisen kyselyprosessin ulkopuolelta.

Opiskelijoiden vastausten analysointi vie kokeneelta tutkijalta parisen viikkoa, ja sen jälkeen päästään kokoamaan tuloksia ja valmistelemaan tuloksista kertomista koko yhteisölle. Johdon, koulutusohjelmien, opintohallinnon henkilökunnan ja opiskelijoiden tulee kuulla, miltä opiskeluhyvinvointi näyttää yhteisössä. Jos on resursseja tehdä niin sanottu ohjelmakohtainen kierros, on se tehokas ja sopivan konkreettinen taso toimia; niin opiskelijat kuin opettajatkin kokevat kotipesäksensä koulutusohjelman. Tulokset on hyvä etukäteen lähettää koulutusohjelman johdolle ja sopia yhteinen tapaaminen opettajien, opiskelijoiden ja ohjelmanjohtajien kanssa.

Tapaamisissa esitellään tulokset lyhyesti, keskustellaan niistä ja mietitään yhdessä, onko jotain mitä opiskeluhyvinvoinnin parantamiseksi tulisi tehdä. Lisäksi on suositeltavaa järjestää tilaisuuksia, joissa opiskeluhyvinvointia tarkastellaan kysyen, mitä me voimme

tehdä. Tällaisia tilaisuuksia ovat esimerkiksi koulutusohjelmien ja laitosten kehittämispäivät sekä yliopistotasoiset opetuksen kehittämispäivät. Itse tekeminen, toimenpiteet, palvelut, kohtaaminen ja opetuksen kehittäminen tapahtuvat monien eri ihmisten toimesta. Opiskelijoiden kuuleminen ja osallisuus kaikessa toiminnassa on olennaista. Opiskeluhyvinvointi on koko yhteisön asia.

Hyvinvoivat opiskelijat myös opiskelevat hyvin. Opiskeluhyvinvointi on koko yhteisön asia.

Monessa yhteydessä on tullut esiin ja samoin näyttävät hyvinvointikyselyn tulokset, että opiskelijoiden opiskeluhyvinvointia voidaan paljolti taata jo sillä, että perusasiat ovat kunnossa: työmäärä on kohtuullinen, opiskelijat tietävät mitä heiltä vaaditaan, ilmapiiri on kannustava, eikä ketään jätetä yksin.

OHO!

MITÄ?

AllWell?-kysely antaa tietoa opiskelijoiden hyvinvoinnista ja on osa organisaation systemaattista opiskelukykyä ylläpitäviä toimia.

MILLOIN?

Kysely teetetään opiskelijoilla kolmannen opetusperiodin alussa. Tästä käynnistyy kehittämisen vuosikello: eri toimijat, kuten opiskelijat, opettajat, koulutusohjelmat, laitokset ja yliopisto, pohtivat opiskelijoiden opiskeluhyvinvoinnin tilaa ja mitä tulisi tehdä, jotta opiskelijoiden opiskelukyky olisi mahdollisimman hyvä.

MITEN?

Joka vuosi kaikki 2. vuoden kandi- ja 1. vuoden maisteriopiskelijat saavat sähköpostin ja tekstiviestin kautta henkilökohtaisen kutsun vastata kyselyyn. Vastaamisen jälkeen opiskelijat saavat siitä henkilökohtaisen palautteen. Koulutusohjelmat saavat ohjelmakohtaiset tulokset opiskelijoidensa opiskeluhyvinvoinnista ja voivat pohtia toimenpiteitä opetuksen näkökulmasta. Yliopisto voi kehittää palvelujaan ja tukitoimiaan opiskelijoille.

MIKSI?

Hyvinvoivat opiskelijat opiskelevat hyvin. Yliopisto tarvitsee tietoa siitä, miten opiskelijat voivat, jotta opetusta, palveluja ja tukea voidaan kehittää vastaamaan tarvetta. Opiskelija tarvitsee palautetta opiskelustaan ja mahdollisuuksia ylläpitää ja parantaa opiskelukykyään.

Käsitteet

Opiskelukyky

Opiskelukyky kuvaa opiskelijan työkykyä, joka vaikuttaa opintojen sujumiseen, tuloksiin sekä opiskelijan ja koko yhteisön hyvinvointiin.

Lähteet

Nurmi, J. E., Salmela-Aro, K. & Haavisto, T. (1995). The Strategy and Attribution Questionnaire: Psychometric Properties. *European Journal of Psychological Assessment*, 11(2), 108–121.

Parpala, A. & Lindblom-Ylänne, S. (2012). *Quality in Higher Education. Using a research instrument for developing quality at the university*. London: Routledge.

Raes, F., Pommier, E., Neff, K. & Van Gucht, D. (2011). Construction and factorial validation of a short form of the self-compassion scale. *Clinical Psychology & Psychotherapy*, 18(3), 250–255.

Salmela-Aro, K., Kiuru, N., Leskinen E. & Nurmi, J. -E. (2009b). School Burnout Inventory (SBI): Reliability and Validity. *European Journal of Psychological Assessment*, 25(1), 48–57.

Materiaalia

Tiilikainen, E. & Petäjä, M. (2019): *Vankila*. Suomi: Talkfast Productions. Aalto-yliopisto.

– <https://www.youtube.com/watch?v=mZBUfc2HYSk&feature=youtu.be>

Vankila toimii virittäjänä, kun yhteisössä halutaan herättää keskustelua opiskeluhuvinvoinnista ja pohtia sen eri ulottuvuuksia ja toimijuutta.

Saavutettava opetus ja ohjaus hyvinvoinnin ja oppimisen edistäjänä

Päivi Pynnönen, Hämeen ammattikorkeakoulu

*Seija Eskola ja Anneli Muuronen,
Jyväskylän ammattikorkeakoulu*

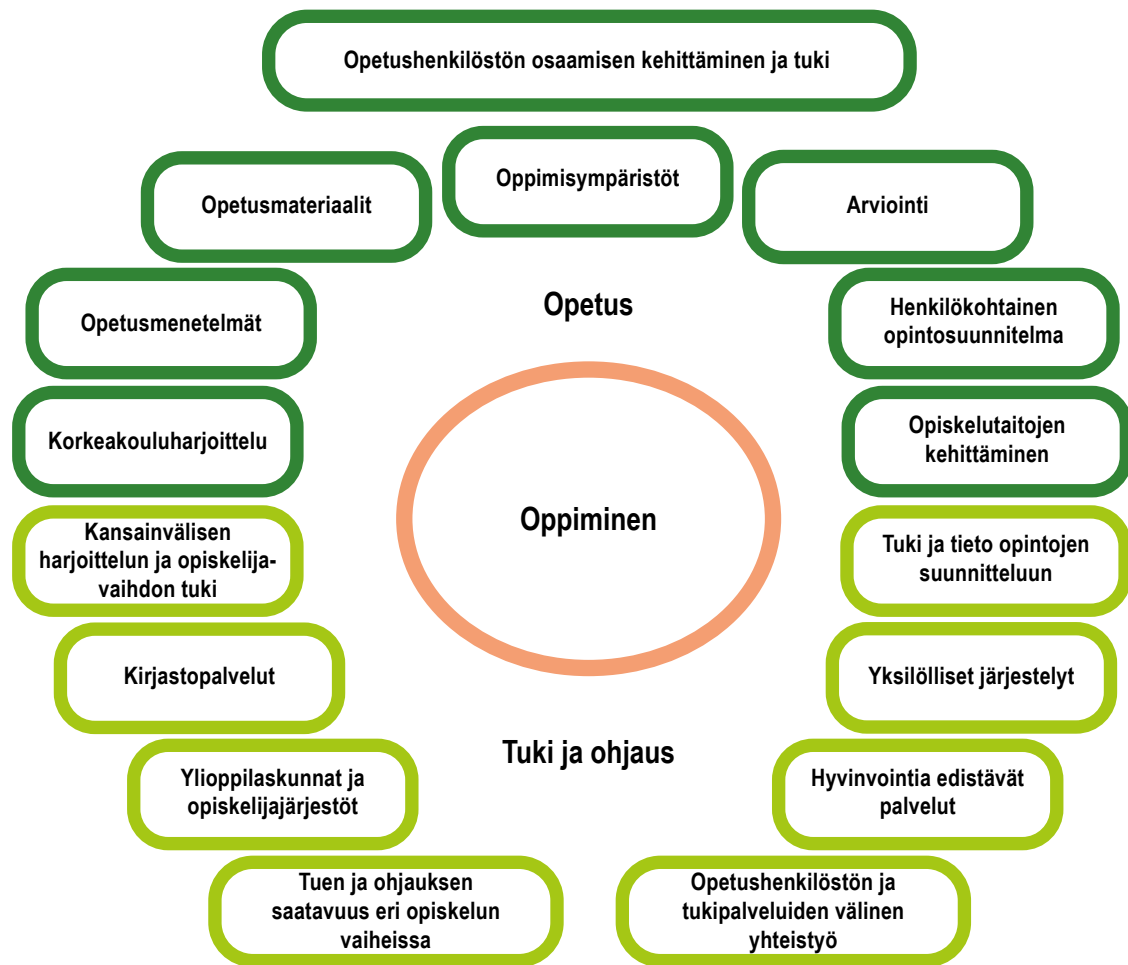
”

Saavutettava korkeakoulu on monenlaiset oppijat huomioon ottava. Myös hitaamman opiskelutahdin mahdollistava. Inhimillinen. Joustava. Opinto-ohjaukseen ja tukeen panostava. Sekä opiskelijoiden että henkilökunnan hyvinvoinnista huolehtiva. Maksuton. Ei niin jatkuvassa muutoksessa, vaan enemmän perusasioihin keskittyvä.

Opiskelijan vastaus saavutettavuuskyselyyn

Korkeakouluissa opiskelijan kokonaisvaltaista hyvinvointia eli psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistymistä ja vahvistumista tukevat osaltaan saavutettava opintojen ohjaus ja opetus sekä osallisuus korkeakouluyhteisössä. Ohjauksen tavoitteena on tukea opiskelijaa opiskeluun liittyvissä käytännön asioissa ja urasuunnittelussa, ja näin edistää opintojen sujuvaa etenemistä. Jotta kaikkien opiskelijoiden yhdenvertaisuus ja osallisuus yhteisössä toteutuisi, on korkeakoulun oltava mahdollisimman esteetön ja saavutettava.

Saavutettavuudella tarkoitetaan tässä sitä, miten hyvin korkeakoulun tilat, sähköiset järjestelmät, oppimisympäristöt, opetusmenetelmät ja asenneilmapiiri mahdollistavat henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan monenlaisten sekä erilaisissa elämäntilanteissa elävien opiskelijoiden osallisuuden ja yhdenvertaisuuden. Tässä artikkelissa esitellään saavutettavan opetuksen, ohjauksen ja tuen osatekijöitä, jotka ovat osa OHO!-hankkeessa kehitettyä saavutettavuuskriteeristöä.

Kuvio 1. Saavutettavan opetuksen, ohjauksen ja tuen osatekijät.

Pedagoginen saavutettavuus

Pedagogisen saavutettavuuden kannalta tietotaito on kaiken avain. Se tarkoittaa, että opetushenkilöstöllä on oltava riittävä osaaminen saavutettavan opetuksen suunnitteluun ja toteuttamiseen. Tämän takia korkeakoulun tulisi tarjota opetushenkilöstölle säännöllisesti tehtävien mukaista ja ajantasaista koulusta. Korkeakoulussa tulisi olla nimetty henkilö tai taho, jolta opetushenkilöstö saa myös tukea oman opetuksen ja ohjauksen kehittämiseen. Tärkeää on, että henkilöstö on tietoinen tästä tuesta ja opiskelijan ohjaus- ja tukipalveluista.

Saavutettavassa opetuksessa käytetään monipuolisia opetusmenetelmiä, jotka ovat monikanavaisia ja joiden käytössä otetaan huomioon opiskelijoiden tarpeet. Opetuksessa otetaan huomioon erilaiset tavat oppia, ja opiskelijoilla on tarvittaessa mahdollisuus yksilöllisiin ratkaisuihin. Tärkeää on, että opetuksessa painottuu ohjaava ja opiskelijaa arvostava ote. Saavutettavuuskyselyssä eräs opiskelija kirjoittikin: ”Opintojani on tukenut se, että opettajat ovat olleet ystävällisiä ja helposti lähestyttäviä. Asioista on tiedotettu monipuolisesti ja lisäksi ilmapiiri on muutenkin ollut kannustava.”

Korkeakoulun arvioinnissa tulisi käyttää monipuolisia ja monenlaisille oppijoille soveltuvia arviointimenetelmiä. Saavutettavassa arvioinnissa on mahdollisuus yksilöllisiin järjestelyihin, kuten lisäämään apuvälineisiin, rauhalliseen tilaan tai suulliseen täydentämiseen kirjallisessa kokeessa. Arviointikriteerien tulee olla selkeitä, ja myös opiskelijan pitää tietää arvioinnin perusteet. Keskeistä on myös mahdollisuus saada palautetta oppimisestaan ja osaamisestaan säännöllisesti.

Oppimisympäristöt ja materiaalit

Korkeakoulussa käytettävien oppimisympäristöjen tulisi olla kaikille saavutettavia ja opimisen kannalta tarkoituksenmukaisia. Myös käytettävien oppimateriaalien tulee olla helposti ja riittävän ajoissa saatavilla. Saavutettavuuskyselyiden mukaan moni opiskelija hyötyisi opetusmateriaalien saamisesta etukäteen. Tärkeää on myös, että oppimateriaalit ovat monikanavaisia ja selkeitä visuaalisesti sekä kielellisesti. Myös opiskelijoiden perehdytys käytettäviin oppimisympäristöihin sekä tuen mahdollistaminen oppimisympäristöjen materiaalien käytössä opiskelun aikana on varmistettava.

Saavutettavassa korkeakoulussa myös kirjaston henkilöstö edistää yhdenvertaisten mahdollisuuksien toteutumista toiminnallaan. Korkeakoulujen kirjastopalveluissa ja kirjaston ympäristöissä otetaan huomioon opiskelijoiden yksilöllisiä tarpeita, kuten esimerkiksi mahdollisuus laina-aikojen pidennykseen ja häiriöttömiin opiskelutiloihin. Opiskelijalla on mahdollisuus saada saavutettavalla tavalla ohjausta kirjaston tiedonhaun järjestelmien käytössä ja alansa kirjallisuuden etsinnässä. Saavutettavuus otetaan huomioon korkeakoulun kirjaston hankinnoissa. Tärkeää on, että korkeakoulun kirjasto tekee yhteistyötä Celia-kirjaston kanssa, jolloin opiskelijalla on mahdollisuus hyödyntää monipuolisesti äänikirjapalveluja.

Opintojen henkilökohtaisuus

”

Joustavat tavat ja ajat suorittaa opintoja ovat tärkeitä elämäntilanteiden muuttuessa. Välillä on ollut hyödyllistä, että opintoja voi suorittaa itsenäisesti, mutta kontaktiopetus on tärkeää, sillä silloin tapaa muita opiskelijoita, mikä on henkisen hyvinvointini ja jaksamiseni kannalta olennaista.

Opiskelijan vastaus saavutettavuuskyselyyn

Opintojen alkuvaiheessa opintojen suunnittelu ja sen tuki edistää opintojen sujumista ja sitouttaa opintoihin. Henkilökohtainen opintosuunnitelma, HOPS, laaditaan opintojen alussa, ja sitä päivitetään opintojen ajan. Opiskelijoiden opiskelutaitoja arvioidaan useasti opiskelun alkuvaiheessa, mutta opiskelijoiden tulee saada tietoa ja tarvittavaa tukea opiskelutaitojensa kehittämiseen koko opintojen ajan. Näitä taitoja tukevat esimerkiksi korkeakoulujen orientaatiokurssit, opiskelutaitokurssit, opintojen aikataulutus ja opinnäytetyön ohjaus. Korkeakoululla tulisi olla toimintamallit ohjauksen antamiseen opintojen eri vaiheissa, kuten opintojen alussa, opintojen aikana, opinnäytetöiden tekemisessä, opiskelijavaihdossa, korkeakouluharjoittelussa ja opintojen lopussa.

”

Tutkinnon rakenne pitää luoda itse puutteellisella ymmärryksellä korkeakouluopintojen sekä työelämän oleellisista vaatimuksista. Opintoja tai niiden edistymistä ei seurata osaavan henkilön toimesta vasta kuin ongelmatilanteissa, jolloin Kela ryhtyy yleensä tukien takaisinperintään.

Opiskelijan vastaus saavutettavuuskyselyyn

Korkeakoulussa opiskelijoiden tulisi olla tietoisia heille tarjottavista ohjauspalveluista, minkä osana opiskelijan olisi löydettävä helposti yhteystiedot niistä henkilöistä, jotka tarjoavat ohjausta ja tukea. Opintojen suunnittelun tueksi tarvittavan tiedon tulisi löytyä helposti myös korkeakoulun verkkosivuilta. Tämän tiedon tulisi olla monipuolista ja selkeää informaatiota. Ohjausta on myös annettava toimintamallien mukaan. Ohjauksesta tulee vaikuttavaa, kun sitä tarjoavalla henkilöstöllä on asiantuntemusta ja riittävät resurssit.

”

Opettajien kanssa on voinut jonkin verran sopia joustavammista suorituksista tai palautuksista, mutta yleisiä ohjeita tai hyviä käytäntöjä ei ole olemassa tiedekunnalla saati yliopistolla. Mikäli on, minulle ei niistä ole kerrottu tai niiden käyttöön ohjattu.

Opiskelijan vastaus saavutettavuuskyselyyn

Opiskelijoiden yksilölliset tarpeet tulisi kuvata HOPS:ssa. Sen laadinnassa tulisi huomioida opiskelijoiden yksilölliset opintoihin vaikuttavat asiat, kuten perhesuhteisiin, elämäntilanteeseen, kielitaitoon, toimintakykyyn tai oppimiseen liittyvät seikat. HOPS sisältää tarvittaessa yksilöllisen tuen ja ohjauksen suunnitelman. HOPS:ia tulisi päivittää koko opiskeluajan säännöllisissä ohjauskeskusteluissa ja hyödyntää opetuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja opiskelijan arvioinnissa sekä myös urasuunnittelussa ja työllistymisen tukemisessa.

Tuki- ja ohjauspalvelut

Tärkeää on, että opetushenkilöstö ja tukipalvelut toimivat yhteistyössä opiskelijoiden yksilöllisyyden huomioon ottamiseksi. Kun opetushenkilöstö tuntee tuki- ja ohjauspalvelut, mahdollistuu myös opiskelijoiden ohjaus näiden palvelujen piiriin. Opetushenkilöstön tulisi osata hyödyntää myös omassa työssään saavutettavuuteen liittyviä tuki- ja ohjauspalveluita, kuten kuraattorin tai opintopsykologin opiskelijoille tarjoamia palveluja.

”

Tiedän, että opintopsykologeille on pitkä jono, joten en kehtaa ruuhkauttaa tilannetta entisestään.

Opiskelijan vastaus saavutettavuuskyselyyn

Korkeakoulun pitää tarjota riittävästi opiskelijoiden hyvinvointiin, opiskelukykyyn ylläpitämiseen ja elämäntilanteeseen liittyviä palveluita. Hyvinvointia tukevilla palveluilla tulee olla tarvittava määrä henkilöstöä ja erityisasiantuntemusta, kuten esimerkiksi opintopsykologit, saavutettavuudesta vastaavat henkilöt sekä häirinnän ja kiusaamisen vastaiseen työhön nimetyt vastuuhenkilöt. Keskeistä palveluiden tarjoamisessa on huomioida myös se, että ne ovat monenlaisten käyttäjäryhmien saavutettavissa ja palveluiden järjestämisessä on huomioitu muun muassa opiskelijoiden erilaiset elämäntilanteet, oppimiseen liittyvät haasteet, vammat ja sairaudet. Palvelujen tarkoituksenmukaisuutta, riittävyttä ja laatua tulee seurata jatkuvasti palautteen avulla. Tässä toiminnassa OHO!-hankkeessa laadittua saavutettavuuskriteeristöä voidaan erinomaisesti hyödyntää kaikissa korkeakouluissa.

Korkeakouluharjoittelu ja opiskelijavaihto

Saavutettavuus tulee huomioida myös korkeakouluharjoittelussa ja työnantajien kanssa tehtävässä yhteistyössä. Harjoittelun suunnittelussa ja toteutuksessa otetaan huomioon opiskelijan yksilölliset vahvuudet ja tuen tarpeet. Korkeakoululla tulee olla ohjeistus saavutettavan harjoittelun ja työelämäyhteistyön toteuttamiseksi, ja ohjeistus tiedotetaan myös harjoittelun ohjaajille sekä työnantajille.

Tarvittaessa opiskelija, harjoittelun ohjaaja ja työnantaja sopivat yhdessä saavutettavan harjoittelun toteuttamisesta. Opiskelija saa tarvitsemansa tuen ja ohjauksen ennen harjoittelua, harjoittelun aikana ja sen päätyttyä. Saavutettavuus on mukana myös kansainvälisessä harjoittelussa ja opiskelijavaihdossa, joihin on sisällytetty ohjeistukset ja käytännöt saavutettavuuden toteutuksesta kansainvälisessä harjoittelussa ja opiskelijavaihdossa. Tällöin opiskelija saa tarvitsemansa tiedon, tuen ja ohjauksen ennen kansainvälistä harjoittelua tai vaihtoa, harjoittelun tai vaihdon aikana ja sen päätyttyä. Niin kotimaassa kuin ulkomaillakin tehdystä harjoittelusta sekä vaihto-opiskelusta tulisi kerätä palautetta. Palautetta seuraamalla ja siihen reagoimalla tukea ja ohjausta voidaan kehittää.

Erityisjärjestelyt

”

Olen suuren kiitoksen velkaa korkeakouluni saavutettavuusvastaavalle. Hänen tukensa ansiosta sain opintojen alussa kirjallisen suosituksen, jonka mukaan oppimisympäristöt tulisi valita siten, että pystyn häiriöttä osallistumaan kursseille.

Opiskelijan vastaus saavutettavuuskyselyyn

Opiskelijalla on oltava mahdollisuus saada yksilöllisiä järjestelyjä koko opiskelunsa ajan. Opiskelijan tulisi löytää helposti tietoa erilaisista yksilöllisistä järjestelyistä, kuten mahdollisuudesta lisäaikaan, apuvälineisiin, rauhalliseen tilaan, mukautettuun laina-aikaan tai Celian palveluihin. Ennen opintojen aloittamista uusia opiskelijoita tulee informoida siitä, miten opiskelun yksilöllisiä järjestelyjä voi hakea ja miten saada tukea yksilöllisten järjestelyjen hakemiseen ja toteutumiseen koko opiskelun ajaksi.

Opiskelun yksilöllisiä järjestelyjä tulisi olla käytössä monipuolisesti ja järjestelyt tulisi suunnitella aina opiskelijan tarpeista lähtien. Opiskelijoilta ja henkilöstöltä on tärkeää kerätä säännöllisesti palautetta järjestelyjen toteutumisesta ja toimivuudesta. Opiskelijoilla on myös mahdollisuus tehdä valitus korkeakoululle, mikäli luvatut järjestelyt eivät toteudu.

”

Lukihäiriön esteet tulevat esiin tietokoneella kirjoittaessa tai lukiessa koneelta. Opettajat eivät halua tai pysty ottamaan tätä millään tasolla huomioon. Osa opiskelumateriaaleista on vain verkossa saatavilla.

Opiskelijan vastaus saavutettavuuskyselyyn

Osallisuus ja yhteisöllisyys korkeakoulussa

Pedagogisilla ratkaisuilla voidaan edistää opiskelijoiden osallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Kaikkien korkeakouluyhteisöön kuuluvien yhteistyö edistää koko korkeakoulun saavutettavuutta. Tärkeää tässä on myös opiskelijajärjestöjen ja ylioppilaskuntien toiminta. Kaikilla opiskelijoilla tulee olla mahdollisuus saada tukea edunvalvontaan saavutettavuus- ja yhdenvertaisuusasioissa. Jotta kaikilla opiskelijoilla olisi mahdollisuus osallistua opiskelijajärjestöjen ja ylioppilaskunnan toimintaan, on myös niiden toiminnassa otettava huomioon opiskelijoiden moninaisuuden näkökulmat. Saavutettavuuskyselyissä nousi esiin, että opiskelijajärjestöjen toimintaan oli välillä vaikea päästä mukaan, ja myös koettiin, että toiminta on suunnattu vain tietyille kohderyhmälle. Myös korkeakoulun tutoritoiminnassa ja -koulutuksissa tulee huomioida saavutettavuus ja sen jatkuva edistäminen.

Tulevaisuuden korkeakoulu

Jos korkeakoulu arvostaa oppimista, opiskelijoitaan ja heidän valmistumistaan, rakentaa se oppimisympäristönsä tulevaisuudessa yhä vahvemmin oppimista tukevaksi. Tällöin korkeakoulun opetus edistää yksilöllistä oppimista ja panostaa yhä enemmän koko opintojen ajan tapahtuvaan uraohjaukseen. Opiskelijoiden oppimisprosessit ovat suunniteltuja, ja opiskelijoilla on mahdollisuus saada apua ja tukea niiden rakentamiseen opintojen ohjaajilta ja erityisopettajilta. Korkeakoulun opiskelupolut ovat esteettömiä, ja opiskelu korkeakoulussa on kaikille sen opiskelijoille saavutettavaa. Opiskelijoiden oppimistulokset ovat tavoitteeksi asetetun osaamisen mukaisia, ja oppimistulokset ovat seurausta opiskelijan työskentelystä. Tällöin opiskelijan opiskelukyvyyn kokonaisvaltainen tukeminen on ymmärretty hyvän oppimisen oleelliseksi edellytykseksi jokaisessa Suomen korkeakoulussa.

Tehtävä

Tutustu saavutettavuuskriteeristöön (lähdeluettelossa) ja etenkin sen teemoihin Opetus ja oppiminen sekä Tuki ja ohjaus. Miten arvioisit näiden teemojen toteutumista omassa korkeakoulussasi saavutettavuuskriteeristön avulla?

OHO!

MITÄ?

Saavutettava korkeakoulu on tulevaisuuden korkeakoulu. Saavutettavuuskriteeristö on suunniteltu työkaluksi ja arvioinnin välineeksi saavutettavuuden arvioimiseksi ja sen edistämiseksi korkeakoulun toiminnassa ja käytänteissä.

MIKSI?

Saavutettava ohjaus ja opetus sekä osallisuus korkeakouluyhteisössä tukevat opiskelua ja opiskelijan kokonaisvaltaista hyvinvointia. Saavutettavuuden toteuttamiseen velvoittavat kansainväliset sopimukset, yhdenvertaisuuslaki sekä muu lainsäädäntö.

MITEN?

Saavutettavuuden tulee olla lähtökohta kaikkea opetusta ja ohjausta suunniteltaessa ja järjestettäessä. Tämä kattaa niin opetuksen fyysiset tilat, digitaaliset ympäristöt, opetusmenetelmät ja -materiaalit kuin toimintakulttuurin. Yksilölliset erityisjärjestelyt mahdollistavat ja kohtuulliset mukautukset tukevat opiskelijan osallisuutta ja yhdenvertaisia mahdollisuuksia opiskella korkeakoulussa.

MILLOIN?

Saavutettavuus kattaa kaiken opetuksen ja ohjauksen aina opintojen alkamisesta ja suunnittelusta opiskelijan valmistumiseen ja työelämään siirtymiseen. Saavutettavuus on taattava jo myös opintoihin hakeutumisvaiheessa ja opiskelijavalinnassa.

Käsitteet

Saavutettavuus, esteettömyys, yhdenvertaisuus, inklusio

Saavutettavuuden lähikäsitteitä ovat esteettömyys, yhdenvertaisuus sekä inklusio. Näissä kaikissa pyritään kaikkien yhdenvertaiseen osallistumiseen. Design for all -periaatteessa ympäristöjen, tuotteiden ja palvelujen suunnittelussa ja strategioissa otetaan huomioon saavutettavuus ja esteettömyys kaikille käyttäjille.

Saavutettavuusdirektiivissä saavutettavuus ymmärretään suppeammin. Siinä sillä tarkoitetaan digitaalista saavutettavuutta. Saavutettavuusdirektiivin ja sitä seuranneen lainsäädännön mukainen digitaalinen saavutettavuus tarkoittaa, että verkkosivut ja mobiilisovellukset sekä niiden sisällöt ovat sellaisia, joita kuka tahansa voi käyttää ja ymmärtää, mitä niissä sanotaan.

Lähteet

Korkeakouluoppimisen laadun sinivalikoiset linjaukset. Korkeakoulupedagogiikkaa yhteistyössä -hanke. – https://www.oamk.fi/files/9015/1619/6924/B-W-paper_2018b.pdf

Lehto, R., Huhta, A. & Huuhka, E. (2019). Kaikkien korkeakoulu? Raportti OHO!-hankkeessa vuonna 2018 tehdyistä korkeakoulujen saavutettavuuskyselyistä. – [kaikkien-korkeakoulu-oho-saavutettavuusraportti.pdf](#)

Penttilä, J. 2012. *Hitaasti, mutta varmasti? Saavutettavuuden edistyminen yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa 2000-luvulla*. Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012:10.

Materiaalia

Saavutettavuuskriteeristö – Väline korkeakoulun saavutettavuuden arviointiin. OHO!-hanke 2019. – [Saavutettavuuskriteeristo.pdf](#)

The background is a solid blue color. It features two large, white, wavy shapes that resemble stylized hills or clouds. One shape is positioned in the upper half, and the other is in the lower half, both curving upwards towards the center. The text is centered within the white space between these two shapes.

KORKEAKOULU- OPISKELIJAN OPINTOPOLKU

The background is a solid blue color. It features two large, white, wavy shapes that resemble stylized hills or clouds. One shape is positioned in the upper half of the image, and the other is in the lower half, both curving upwards towards the center. The text is centered within the white space between these two shapes.

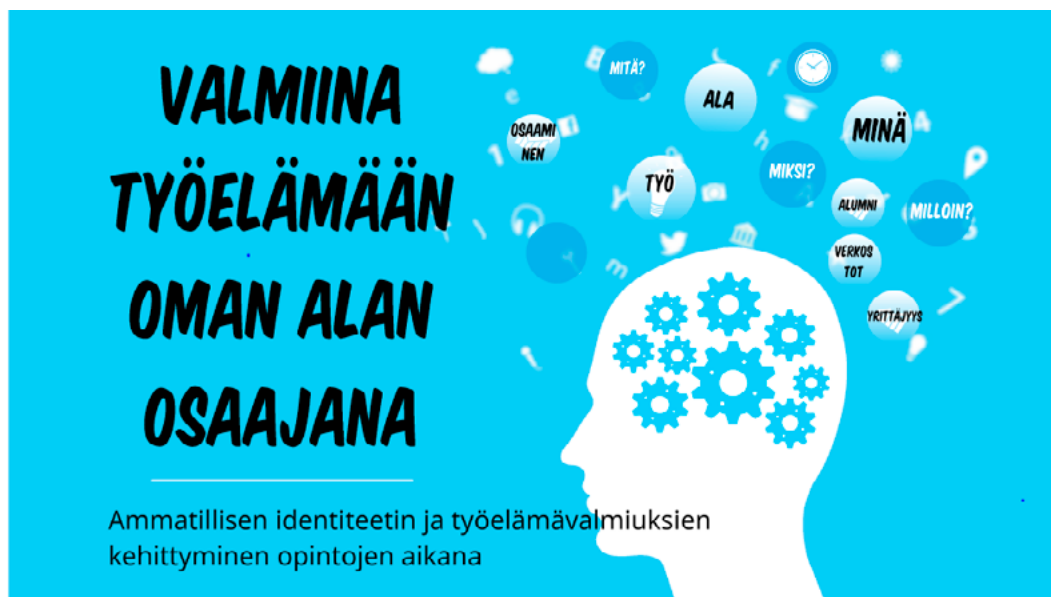
4.

KOHTI VALMISTUMISTA

Valmiina työelämään oman alansa osaajana

Mari Trinidad ja Elina Hannikainen-Himanen
Lappeenrannan-Lahden teknillinen yliopisto
(LUT-yliopisto)

Opiskelijoiden työllistyminen ja työelämävalmiudet ovat olleet viime vuosina yleisen kiinnostuksen kohteina monestakin eri syystä. Julkista keskustelua aiheesta ylläpitävät niin Suomen työttömyysluvut, tiettyjen sektoreiden työvoimapula ja työperäinen maahanmuutto kuin myös opiskelijoiden työllistyvyyden sisällyttäminen yliopistojen tulostittareihin.

LUT-yliopistossa lähdettiin tarkastelemaan aihetta opintojaan aloittelevan yksittäisen opiskelijan näkökulmasta. Tavoitteena oli luoda opiskelijoiden ammatillista kehittymistä tukeva, kaikille koulutusohjelmille yhteinen kehitys- ja ohjauspolku yliopistoon tulevista opiskelijasta kohti työmarkkinoille siirtyvää tekniikan tai kaupallisen alan uutta osaajaa.

Tässä artikkelissa esitellään tätä kokonaistavoitetta tukevat konkreettiset toimenpiteet ja työkalut, jotka ovat

- opiskelijoiden osaamisen tavoitetilä
- yhtenäiset johdantokurssit
- opettajatuutorointi ja Toolkit for Teacher Tutoring -työkalupakki
- Find Your Career -itseopiskelualusta.

Opiskelijan näkökulmasta opiskelun kantavana tavoitteena tulisi olla valmistuminen työelämään. Siihen liittyy iso kysymys: ”Mikä minusta tulee isona?”. Opintojen alkuvaiheessa opiskellaan paljon kaikille yhteisiä asioita, esimerkiksi tekniikan koulutusohjelmissa matematiikkaa ja fysiikkaa. Tässä vaiheessa tuleva työelämä voi näyttäytyä opiskelijalle vielä varsin epäselvänä ja epävarmanakin: ”Miten tämä kaikki, mitä opiskelen, liittyy mihinkin? Millaista työelämässä tarvittavaa osaamista tämän opiskelu minulle tuottaa?”

Opetuksen ja ohjauksen tehtävänä on tuoda opintoihin työelämän näkökulmaa ja tarpeita riittävän selkeästi ja mahdollisimman konkreettisesti.¹⁷

Opiskelun kantavana tavoitteena tulisi olla valmistuminen työelämään.

Ammatillisen kehittymisen kokonaistavoite ja tuki

Ammatillisen kehittymisen kokonaistavoite muodostuu seitsemästä osa-alueesta, joilla on omat alatavoitteensa. Osa-alueet ovat:

1. Mitä minä osaan?
2. Oman alan tuntemus
3. Itsetuntemus
4. Verkostot ja verkostoituminen
5. Työnhaku ja työllistyminen
6. Minustako yrittäjä?
7. Alumniksi kasvaminen

Tavoitteita yhdessä tarkasteltaessa opiskelijoille on tärkeää avata, mitkä ovat konkreettisia tapoja ja välineitä oman osaamisen kehittämiseen opintojen aikana.

Vastuu opiskelijan kehittymisestä oman alansa ammattilaiseksi on aina koulutusohjelmalla. Ohjaukseen osallistuu luonnollisesti koko koulutusohjelman opetus- ja ohjaushenkilökunta, joiden tehtävänä on muun muassa liittää opintojaksolla kerrytettyä osaamista työelämän tehtäviin ja tarpeisiin, tuoda työelämän tarpeita osaksi opetusta harjoitustöiden kautta sekä avata ovia työelämän verkostoihin.

¹⁷ Tehtävää on havainnollistettu Valmiina työelämään oman alan osaajana -prezi-esityksessä, joka löytyy osoitteesta <https://prezi.com/view/7HI2Zu2UzyaNqXEy5gHm/>.

Opiskelijoiden ammatillisen kehittymisen tukemisessa kolmella eri toimijaryhmällä on erityinen rooli:

- **Johdatuskurssien vastuopettajat** laittavat liikkeelle opiskelijan ammatillisen kehittymisen prosessin.
- **Opettajatuutorit** kulkevat opiskelijoiden kanssa läpi koko opintopolun auttaen heitä hahmottamaan omaa urapolkuaan opintoalalla. Opettajatuutoreilla on merkittävä rooli tuoda esille alan työtehtävien kirjoa, tunnistaa alan työnantajayrityksiä, sanoittaa opintojen tuomaa osaamista ja toimia keskustelukumppaneina opiskelijoiden urapolun suunnan tarkentumisessa.
- **Lopputyöseminaarien vetäjät** ovat avainroolissa valmistumisvaiheessa olevien opiskelijoiden työnhakuprosessin käynnistymisessä.

Koulutusohjelman henkilökunnan työtä on syytä tukea erityisillä tukipalveluilla, joista tässä yhteydessä merkittävimmissä rooleissa ovat

- **opinto-ohjaajat**, jotka neuvojat ja ohjaavat opintojen aikaisten valintojen tekemisessä ja opintojen etenemisessä, ja
- **urapalvelut**, jotka tuottavat muun muassa asiantuntijaluentoja koulutusohjelmien johdatuskurseille ja lopputyöseminaareihin, työvälineitä opettajatuutoreille sekä urasuunnitteluun ja työnhakuun liittyviä lisäpalveluja opiskelijoille.

Johdatuskurssien kaikille yhtenäiset sisällöt auttavat opintoihin kiinnittymistä

Opiskelijan opintojen hyvä alku ja ensimmäisen vuoden opinnot ennustavat opintojen etenemistä, valmistumista tavoiteajassa ja sujuvaa siirtymistä työelämään. Kanssaopiskelijoihin tutustumisen lisäksi on tärkeää, että uudet opiskelijat kiinnittyvät yliopistoyhteisöön sekä omaan koulutusohjelmaan. Tässä keskeisessä roolissa ovat vertaistuutoroinnin lisäksi johdatuskurssit sekä opettajatuutorit.

Jokaisessa koulutusohjelmassa on johdatuskurssi, jonka tavoitteena on auttaa opiskelijaa kiinnittymään opintoihin ja akateemiseen yhteisöön, tutustuttaa opiskelija oman koulutusohjelman käytänteisiin sekä avata näkökulmia tulevaisuuden työelämään.

Opiskelijoiden ammatillisen kehittymisen näkökulmasta keskeisten aiheiden tulee olla kaikkien opiskelijoiden opiskeluprosessissa mukana heti opintojen alusta alkaen. Yhteisiin sisältöihin liittyvät myös yhtenäiset oppimistehtävät, joita hyödynnetään opettajatuutoritapaamisissa. Kaikkien koulutusohjelmien johdantokurssien yhteisiä sisältöjä ovat:

- tutkintorakenne ja HOPS
- opiskelutaidot
- itsensä johtaminen
- yrittäjämäisyys ja yrittäjäyys
- opiskelu työelämää varten
- tiedonhaku ja tietoturva.

Yhteisten sisältöjen lisäksi johdatuskurssilla voi olla omaan koulutusohjelmaan liittyvää sisältöä, kuten alumnivierailu tai vaihto-opiskeluun liittyvät asiat.

Opettajatuutorointi ja Toolkit for Teacher Tutoring – ohjaustyön työkalut

Koulutusohjelmassa toimiva opettajatuutori on osa opiskelijan ohjausverkostoa yliopistossa. Opettajatuutorin tehtävänä on tukea opiskelijan kasvua ja kehittymistä akateemiseksi asiantuntijaksi ja kohti työelämää. Tavoitteena on, että opettajatuutori kulkee opiskelijan matkassa koko opintopolun ajan – ensimmäisestä vuodesta valmistumiseen asti.

Ensimmäisen vuoden opettajatuutorointi voi olla osa johdatuskurssia. Myöhemmin lukuvuosina opettajatuutorointi kytkeytyy luontevasti esimerkiksi kandidaatin työn ja -seminaarin opintojaksoon tai ylemmän tutkinnon diplomityön tai pro gradu -tutkielman tekemistä tukevaan opintojaksoon. Johdatuskurssiin kytkeytyvää opettajatuutorointia lukuun ottamatta tuutoroinnin käytännöt voivat vaihdella koulutusohjelmittain.

Opettajatuutoreita varten on koottu sekä yksilö- että ryhmäohjaustilanteisiin soveltuvia harjoituksia ja tehtäviä Moodlessa toimivalle Toolkit for Teacher Tutoring -alustalle. Ajatuksena on, että jokaisen opettajatuutorin tai koulutusohjelman ei tarvitse aloittaa alusta: tehtävät ovat valmiita käytettäväksi sellaisinaan, opettajatuutori voi halutessaan muokata niitä tai käyttää omia tehtäviään.

Toolkit for Teacher Tutoring -työkalupakki sisältää tällä hetkellä kuviossa 1 mainitut valmiit tehtävät. Tavoitteena on, että opiskelijan näkökulmasta ohjaus on kokonaisuus, jossa eri toimijat tekevät eri asioita yhteisen päämäärän eteen. Päämääränä on tukea opiskelijan

opintojen käynnistymistä ja sujuvaa etenemistä pitäen mielessä samalla niin opiskelijan hyvinvoinnin kuin tulevaisuudessa odottavan työelämän.

Jokaisessa koulutusohjelmassa opettajatuutorointia toteutetaan käytännössä niiden omalla tavalla koulutusohjelman resurssit huomioiden. On tärkeää mahdollistaa opettajatuutorointi koko opintopolun ajalle integroituna opiskelijan opintoihin, ei irrallisena tai yksittäisenä toimintana. Opettajatuutorointia toteutetaan niin yksilötapaamisten kuin ryhmätapaamisten muodossa.

Yksilötapaamisen tehtävät:

- Opiskelijan hyvinvointi
- Opiskelijan urasuuntapohdinta
- Opiskelijan osaaminen
- Opiskelijan työnhaku

Ryhmätapaamisten tehtävät:

- Muistele tulevaisuutta
- Osaamispuu
- Työtehtävien kirjo
- Työnantajahakemisto
- Työnhaku

Kuvio 1. Toolkit for Teacher Tutoring -työkalupakin sisältämät tehtävät.

Seuraavaksi käydään esimerkinomaisesti läpi yksi yksilötapaamiseen ja yksi ryhmä-tutorointiin liittyvä tehtävä.

1. *Muistele tulevaisuutta* -tehtävä opiskelijalle

Useimmat opiskelijat ovat johdantokurssilla tehneet *Muistele tulevaisuutta* -tehtävän. Mikäli se ei ole kuulunut johdantokurssin tehtäviin, pyydä opiskelijaa tekemään se ja palauttamaan sinulle ennen tutorointitapaamista. Tutustu opiskelijan palauttamaan tehtävään ennalta.

Tehtävässä opiskelija ohjeistetaan kirjoittamaan itselleen kirje ja päiväämään se sille päivämäärälle, jolloin hän on aikeissa valmistua. Jos aikajana valmistumiseen asti tuntuu liian pitkältä, voi sen ajatella ensimmäisen vuoden loppuun tai vaikkapa kandidaatin tutkintoon saakka.

Tehtävän ohjeistus:

Aloita kirje seuraavasti:

Hei oma nimi, Hyvä minä – tein sen!

Jatka kirjettä omin sanoin tai käytä alla olevia apulauseita ja täydennä niitä:

Valmistuin tänään X:ksi. Tunne on...

Opiskelu aika LUT:ssa oli... – Mitä hyvää? Millaisia haasteita?

Opintojen aloittaminen toi mukanaan paljon... – Mitä hyvää? Millaisia haasteita?

Parasta opiskeluajassa oli...

Opiskeluajana ei aina ollut helppoa, mutta selvisin... – Mitä haasteita kohtasit, mitä teit, mikä/ketkä auttoivat sinua ja millä tavalla?

Opin paljon uutta alasta, itsestäni kuin elämästä. Huomasin, että...

Ala, mitä opiskelin, on minusta...

Myös ihmisenä olen kehittynyt...

Olen oppinut, että vahvuuksiani ovat...

Olen saanut tukea...Hienointa oli oppia / huomata...

Nyt suuntana on työelämä...

Haluan tehdä töitä...

Tekemällä töitä tässä yrityksessä / alalla / tms...

Työelämältä odotan...

Muistele tulevaisuutta -tehtävän purku tapaamisessa opettajatuutorin kanssa

Keskustele Muistele tulevaisuutta -kirjoituksesta seuraavien kysymysten kautta soveltuvin osin tai käytä omia kysymyksiäsi. Tehtävän purun tavoite on, että opiskelija saa keskustella tehtävästä ja sen synnyttämistä ajatuksista ja oivalluksista sekä saa siitä palautetta.

- Mitä juuri nyt kuuluu?
- Millainen on yleis- ja ensivaikutelmasi yliopistosta?
- Entä omasta koulutusohjelmastasi?
- Oletko kotiutunut yliopistoon ja uuteen opiskelukaupunkiin?
- Oletko saanut uusia ystäviä?
- Oletko jatkanut entistä harrastustasi tai aloittanut uuden?
- Mitä teet vapaa-aikanasi?

- Miten opinnot ovat lähteneet käyntiin? Onko joku asia yllättänyt?
- Tiedätkö keneen olla yhteydessä, jos sinulla on opintoihin liittyen kysyttävää tai kohtaat ongelmatilanteita? (Opetushenkilöstö, opettajatuutori, opintojen ohjaaja, opintoneuvoja, opiskelijapalvelut, YTHS, oppilaitospastorit jne.)
- Millaiset asiat opiskelussa ovat tuottaneet sinulle onnistumisen ja mielihyvän kokemuksia?
- Millaiset asiat opiskelussa ovat stressanneet tai olleet sinulle vaikeita tai haastavia? Miten olet näissä tilanteissa toiminut? Oletko pyytänyt ja saanut apua? Miten olet aiemmin toiminut vastaavanlaisissa tilanteissa?

- Miten rentoudut ja purat stressiä tai nollaat ajatuksiasi?
- Millainen on tyypillinen päiväsi? Suunnitteletko ajankäyttöäsi? Tiedostatko, mihin aikasi käytät? Käytätkö aikaasi sinulle tärkeisiin asioihin?
- Onko sinun tarpeen luopua jostakin, jotta voit käyttää aikaasi siihen, mikä on sinulle tärkeää ja mihin haluat keskittyä?

- Millaisia odotuksia sinulla on tulevista opinnoista? Entä tulevasta työelämästä?
- Millaista työtä haluaisit tulevaisuudessa tehdä?
- Millaisia taitoja ja osaamista työelämässä mielestäsi tarvitaan? Miten voit hankkia ja vahvistaa niitä jo opiskeluaikana? (Esim. kesätyöt, työharjoittelu tutkintoon, vapaaehtoistoiminta, harrastukset, kurssit ja projektit, vaihto-opiskelu, kotikansainvälistyminen kampuksella, toiminta ylioppilaskunnassa jne.)

2. Työtehtävien kirjo -tehtävä

Tehtävän tavoitteena on ymmärtää omalle koulutustustalle sopivien työpaikkojen laajaa kirjoa sekä oppia tunnistamaan työpaikkailmoituksista vastavalmistuneille sopivia oman alan työpaikkoja. Tehtävä soveltuu parhaiten noin 6-30 hengen kokoisille ryhmille. Tehtävän vaatima kokonaisaika on ryhmän koosta riippuen noin 30-40 minuuttia.

Pyydä opiskelijoita tuomaan tapaamiseen viisi tulostettua oman alan työpaikkailmoitusta, jotka herättävät kiinnostusta ja voisivat olla potentiaalisia jossakin vaiheessa työuraa. Etsi myös itse varmuuden vuoksi 10-20 erilaista ja eri tasoista oman alasi työpaikkailmoitusta.

Tehtävän ohjeistus:

Vaihe 1.

- Muodostakaa 3-5 hengen ryhmiä.
- Käykää ryhmässä läpi tapaamiseen tuomanne työpaikkailmoitukset.
- Järjestäkää työpaikkailmoitukset kolmeen eri pinoon niissä vaadittavan kokemuksen mukaisesti:
 - vastavalmistuneille sopivat työpaikat
 - uran keskivaiheen työpaikat ja
 - pitkän työkokemuksen vaatimat työpaikat.

Vaihe 2.

- Keskustelkaa ryhmissä seuraavien kysymysten avulla:
 - Mitä kriteerejä käytitte työpaikkojen sijoittamiseen eri kategorioiden alle?
 - Mitä huomioita teitte tuomienne työpaikkailmoitusten soveltuvuudesta vastavalmistuneille?
 - Olitteko valinneet nykyistä osaamistasoanne vastaavia työpaikkoja?
 - Olitteko valinneet nykyistä tasoanne alempia tai korkeampia paikkoja?
 - Mistä tämä saattoi johtua?

Vaihe 3.

- Kiinnittäkää kaikki työpaikkailmoitukset seinille kolmen eri kategorian alle. Voitte tarvittaessa ryhmitellä työpaikkailmoituksia tarkemmin kategorioiden alla esim. tehtäväalueen mukaan.
- Kierrelkää katsomassa seinällä olevia työpaikkailmoituksia. Kiinnittäkää huomiota työpaikkojen kirjoon sekä niiden sijoittumiseen eri ryhmiin.

Loppukeskustelu

- Olivatko kaikki esitellyt työpaikat oman alanne työpaikkoja? Jos eivät, miksi?
- Mitä tekemänne valinnat kertovat omasta alastanne?
- Minkälainen on oman alanne työtehtävien kirjo?
- Oliko työpaikkojen luokittelu helppoa?
- Minkä tekijöiden tai asioiden perusteella kategorisoitte työpaikat kuuluviksi tiettyihin ryhmiin?
- Miten hyvin osasitte tunnistaa valmistumisvaiheessa oleville sopivia paikkoja?
- Mitä opitte tästä harjoituksesta?

Find Your Career -itseopiskelualusta auttaa opiskelijaa suuntaamaan työuraansa

Yksi keskeinen osa LUT-yliopiston ammatillisen kehittymisen mallia on opiskelijoiden omaehtoisen kehittymisen tueksi rakennettu Find Your Career -itseopiskelualusta. Moodle-ympäristössä sijaitsevaa työkalua voivat hyödyntää kaikki opiskelijat koulutusohjelmasta ja opiskelupaikkakunnasta riippumatta.

Find Your Career -alusta on opiskelijoiden käytössä koko heidän opintojensa ajan. Tämä mahdollistaa urasuunnitteluun ja työnhakuun liittyviin aiheisiin tarttumisen juuri silloin, kun ne ovat opiskelijan kannalta ajankohtaisia. Halutessaan opiskelijat voivat myös saada 2 opintopistettä Find Your Career -kurssista, jonka voi sisällyttää kaikkien koulutusohjelmien vapaasti valittaviin opintoihin.

Find Your Career -alustan johtoajatuksia ovat käytännönläheisyys, opiskelijan kokema konkreettinen hyöty ja palautteen saaminen. Tiiviin teoreettisen paketin jälkeen opiskelija työstää käytännössä aiheena olevaa asiaa, esimerkiksi tekee oman CV:n, etsii itseään kiinnostavia työpaikkoja erilaisista lähteistä tai analysoi omaa osaamistaan. Opiskelija saa myös aina palautetta tekemästään. Palautteen antajana toimii aiheesta riippuen joko järjestelmään sisään rakennettu quizz, opettajatuutori tai urapalvelut.

Find Your Career -alusta sisältää kaikkiaan seitsemän moduulia, joista kaksi liittyy opiskelijoiden urasuunnan etsimiseen ja viisi työnhakuun. Alustan sisältöä kehitetään edelleen vastaamaan paremmin opiskelijoilta nousevia tarpeita. Tämänhetkiset moduulit ovat:

- Know yourself
- Tell about your skills
- Get to know the Finnish labor market
- Where are the jobs?
- Write a good application letter
- Update your CV
- Create a LinkedIn profile for job hunting

Myös opettajat ja ohjaajat voivat käyttää Find Your Career -alustaa omassa työssään.

Myös opettajatuutorit ja muu opetushenkilökunta voivat hyödyntää Find You Career -alustan materiaaleja ja tehtäviä omassa työssään. Opettajatuutorit voivat esimerkiksi pyytää opiskelijaa tekemään alustalla olevat itsetuntemukseen liittyvät tehtävät ja palauttamaan ne ennen tapaamista. Näin opiskelija orientoituu ennalta tapaamisen aiheeseen, ja opettajatuutorilla on käytettävissään taustatietoa opiskelijasta tapaamista varten.

Vastaavasti esimerkiksi espanjan kielen opettaja voi pyytää opiskelijoitaan tutustumaan Find Your Career -alustalta löytyvään CV-ohjeistukseen ennen espanjalaista työkulttuuria käsittelevää opetuskertaa. Näin lähitapaamisessa voidaan keskittyä siihen, miten CV muokataan kielellisesti ja kulttuurillisesti sopivaksi Espanjan työmarkkinoille, eikä aikaa tarvitse käyttää CV:n perusasioiden käsittelyyn.

Alustan tehtäviä hyödynnetään myös uraohjaustapaamisten ennakkotehtävinä.

Kokemuksia opiskelijoilta ja opettajilta

Yhtenäistetyt johdatuskurssit ovat olleet LUT-yliopistossa käytössä kaksi lukuvuotta. Kokemusten mukaan uusi rakenne on lisännyt opiskelijoiden työelämätietoisuutta, edistänyt opiskelijoiden tasa-arvoisuutta, selkeyttänyt eri toimijoiden työnjakoa sekä järkevöittänyt resurssien käyttöä.

Opiskelijat ovat ottaneet Find Your Career -itseopiskelualustan hyvin vastaan. Alusta on ollut opiskelijoiden käytössä lukuvuodesta 2018–19 lähtien ja käyttäjämäärä kasvaa jatkuvasti. Opiskelijat ovat antaneet palautetta ja esittäneet toiveita uusista sisältömoduuleista, joita tullaan tulevaisuudessa toteuttamaan palautteiden pohjalta.

Toolkit for Teacher Tutoring on käyttöönottovaiheessa ja sitä tullaan edelleen kehittämään opettajatuutoreilta saatavan palautteen perusteella. Opettajatuutoreiden toivotaan ottavan suurempaa roolia opiskelijan ammatillisen kasvun tukijana. Koska *Toolkit for Teacher Tutoring* ja *Find Your Career* ovat suljetussa Moodle -ympäristössä, niistä saa lisätietoja tarvittaessa artikkelin kirjoittajilta (yhteystiedot löytyvät oppaan lopun Yhteystiedot-osioista, luku 6).

OHO!

MITÄ?

Yhtenäistetyt johdantokurssit, opettajatuutorointi ja Find Your Career -itseopiskelualusta tukevat opiskelijan opintopolkua ja urasuunnittelua opintojen alusta lähtien. *Toolkit for Teacher Tutoring* tarjoaa työkaluja opettajatuutoreille.

MIKSI?

Korkeakouluopintojen tavoitteena on opiskelijan sujuva siirtymä työelämään oman alansa osaajana.

MITEN?

Find Your Career -itseopiskelualusta on opiskelijan saatavilla verkossa. Opintopisteytetyn Find Your Career -kurssin voi sijoittaa osaksi vapaavalintaisia tutkinnon osia. Opettajatuutorointi on osa korkeakoulun ohjausverkostoa. Tuutoroinnin voi kytkeä osaksi ensimmäisen vuoden orientaatiota ja myöhemmin esimerkiksi kandidaatti- ja lopputyövaiheen työskentelyyn. Urapalvelut tuottavat opiskelijan ammatillista kehittymistä ja opettajatuutorointia tukevia lisäpalveluja.

MILLOIN?

Opettajatuutorointi ja Find Your Career -itseopiskelualusta ovat opiskelijan käytettävissä koko opintopolun ajan.

Käsitteet

Opettajatuutori ~ omaopettaja

Koulutusohjelmassa toimiva opettajatuutori on osa opiskelijan ohjausverkostoa yliopistossa. Opettajatuutori tai omaopettaja neuvoa ja ohjaa opiskelijaa erityisesti opintojen alkuvaiheessa ja perehdyttää opiskelijaa vertaistuutorien kanssa yliopisto-opintojen käytänteisiin. Opettajatuutori/omaopettaja on opiskelijan lähiohjaaja, joka osaa antaa tietoa myös opiskelijoille suunnatuista palveluista. Omaopettaja seuraa oman ryhmänsä opintojen etenemistä ja tarjoaa tukea opiskelun solmukohdissa.

Siirtymä

Tutkintopolun kriittinen vaihe, joka edeltää opintoihin ja/tai työelämään kiinnittymistä.

5.

HAKEMISTO

Akateemisen opiskelun perustaidot

Akateemisen opiskelun perustaitoja ovat lukemisen ja kirjoittamisen taidot sekä opiskelustrategiat. Näiden taitojen itsearviointi tukee opiskelijan oppijaidentiteetin rakentumista sekä opetuksen ja ohjauksen suunnittelua ja toteutusta.

Esteettömyys

Esteettömyydellä viitataan tavallisesti fyysisen ja rakennetun ympäristön saavutettavuuteen. Suomessa esteettömyyden ja saavutettavuuden käsitteitä käytetään usein synonyymisesti. Esteettömyys olettaa implisiittisesti jonkin esteen olemassaolon, joka tulee poistaa.

HEKS

HEKS on opiskelijan henkilökohtainen kehitymissuunnitelma.

HOPS

HOPS on henkilökohtainen opinto-/opiskelusuunnitelma, jonka avulla tutkinto tulee suoritetuksi määräajassa. Se on myös väline, jonka pohjalta voidaan käydä ohjauskeskustelua niin ryhmässä kuin opiskelijan kanssa henkilökohtaisesti kasvotusten.

HOPS-ohjaus

HOPS-ohjaus on konkreettisen opintosuunnitelman kautta käytävä ohjauskeskustelu, jossa tuetaan opiskelijan asiantuntijaksi kasvua sekä oppimis-, opiskelu- ja ongelmanratkaisuprosesseja liittyen erityisesti ohjattavan tavoitteisiin, valintoihin, aikataulutukseen ja muihin opiskeluun sekä oppimiseen liittyviin asioihin.

Kiinnittyminen

Opintoihin kiinnittyminen on tunnetta siitä, että on oikeassa paikassa. Se näkyy haluna panostaa ja käyttää aikaa opiskeluun. Toisin sanoen kiinnittymistä ovat opiskelijan taipumukset ja toiminta ajan käytössä ja energian suuntaamisessa oppimisen ja opiskelun kannalta merkittäviin toimintoihin. Kiinnittymistä ja integroitumista edesauttavat toimiva vuoropuhelu, vastavuoroisuus, yhteisöllinen sitoutuneisuus kuin myös kuulluksi ja nähdyksi tuleminen kokemukset.

Kohtuulliset mukautukset

Kohtuullisilla mukautuksilla tarkoitetaan yksilöllisessä tilanteessa toteutettavia tarpeellisia ja asianmukaisia muutoksia ja järjestelyjä, joilla varmistetaan eri tavoin vammaisten ihmisten mahdollisuus käyttää kaikkia ihmisoikeuksia ja perusvapauksia, kuten oikeutta koulutukseen pääsyyn ja siinä selviämiseen yhdenvertaisesti muiden kanssa. Kohtuullisuutta määriteltäessä huomioidaan koulutuksen järjestäjän taloudellinen asema. Suuremman toimijan vastuu on isompi kuin pienemmän.

Ohjaus

Ohjaus on yhteistoimintaa, jolla tuetaan ja edistetään ohjattavan oppimis-, kasvu-, työ- tai ongelmanratkaisuprosesseja niin, että ohjattavan oma toimijuus vahvistuu.

Opiskelun itsesäätely

Opiskelun itsesäätely viittaa siihen, miten opiskelija asettaa tavoitteita oppimiselleen ja tarkkailee, säätlee ja seuraa opiskelun ja oppimisensa etenemistä. Itsesäätelyn voidaan nähdä kattavan neljä osa-aluetta: motivaatio, kognitio, käyttäytyminen ja konteksti, eli

opetus- ja opiskeluympäristö. Itsesäätelyä hyödyntävä oppija siis asettaa tavoitteita oppimiselleen ja tarkkailee, säätelee ja kontrolloi oppimistaan tavoitteensa ja ympäristönsä huomioiden.

Opiskelukyky

Opiskelukyky kuvaa opiskelijan työkykyä, joka vaikuttaa opintojen sujumiseen, tuloksiin sekä opiskelijan ja koko yhteisön hyvinvointiin.

Oppimismotivaatio

Oppimismotivaatio tarkoittaa kaikkia niitä tekijöitä ja prosesseja, jotka herättävät yksilön kiinnostuksen sekä suuntaavat ja ylläpitävät toimintaa. Näitä prosesseja ovat opiskelutilanteissa aktivoituvat tulkinta-, ajattelu- ja toimintatavat, joiden pohjalta suuntaudutaan oppimista kohden tai siitä pois päin.

Omaopettaja ~ opettajatuutori

Koulutusohjelmassa toimiva omaopettaja on osa opiskelijan ohjausverkostoa korkeakoulussa. Omaopettaja tai opettajatuutori neuvoo ja ohjaa opiskelijaa erityisesti opintojen alkuvaiheessa ja perehdyttää opiskelijaa vertaistutorien kanssa opintojen käytänteisiin. Omaopettaja on opiskelijan lähiohjaaja, joka osaa antaa tietoa myös opiskelijoille suunnatuista palveluista. Hän seuraa oman ryhmänsä opintojen etenemistä ja tarjoaa tukea opiskelun solmukohdissa.

Opiskelun taitokartta

Opiskelun taitokartta on itsearviointiväline opiskelijalle ja opettajalle/ohjaajalle koskien lukemisen ja kirjoittamisen perustaitoja sekä opiskelustrategioita. Sen perusteella muodostuu taitoprofiili, jota voi hyödyntää omien taitojen kehittämisessä sekä opetuksen ja ohjauksen kehittämisessä.

Opiskelustrategia

Akateemisen opiskelun perustaitojen opiskelustrategioita ovat luetun ymmärtäminen (tekstin ydinasioiden löytäminen) ja tekstikokonaisuuden hahmottaminen. Näiden taitojen pohjalle rakentuvat opiskelun edetessä yhä vaativammat akateemiset teksti- ja opiskelutaidot.

Palaute

Palaute auttaa opiskelijaa oppimaan ja kehittymään. Motivaation kehittämisessä palaute ohjaa opiskelijaa tunnistamaan oman motivaatiokäsityksensä ja ymmärtämään motivaatiota ylläpitäviä ja haittaavia persoonia- ja tilannetekijöitä.

PREorientaatio

PREorientaatio on itsenäistä korkeakouluopintoihin orientoitumista ennen varsinaista, kampuksella käynnistyvää orientaatiota. Itsenäinen orientoituminen alkaa heti, kun opiskelija on vastaanottanut opiskelupaikan. PREorientaatio tapahtuu korkeakoulun tarjoamien avointen verkkomateriaalien avulla.

Psykologinen joustavuus

Psykologisen joustavuuden perusta on henkilökohtaisissa arvoissa ja itselle tärkeissä asioissa, jotka tuottavat merkityksen tuntua, sekä niissä konkreettisissa toiminnoissa, joilla

merkityksellistä elämää voi edistää arjessaan. Hyvinvointia edistetään omien valintojen ja tekojen kautta. Psykologiseen joustavuuteen kuuluu olennaisena osana myös taito käsitellä epämiellyttäviä ajatuksia ja tunteita.

Saavutettavuus

Korkeakoulun saavutettavuus tarkoittaa, että korkeakoulun tilat, sähköiset järjestelmät, oppimisympäristöt, opetusmenetelmät ja asenneilmapiiri mahdollistavat henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan monenlaisten sekä erilaisissa elämäntilanteissa elävien opiskelijoiden osallisuuden ja yhdenvertaisuuden opiskelussa.

Saavutettavuus, esteettömyys, yhdenvertaisuus, inklusio

Saavutettavuuden lähikäsitteitä ovat esteettömyys, yhdenvertaisuus sekä inklusio. Näissä kaikissa pyritään kaikkien yhdenvertaiseen osallistumiseen. Design for all -periaatteessa ympäristöjen, tuotteiden ja palvelujen suunnittelussa ja strategioissa otetaan huomioon saavutettavuus ja esteettömyys kaikille käyttäjille. Saavutettavuusdirektiivissä saavutettavuus ymmärretään suppeammin. Siinä sillä tarkoitetaan digitaalista saavutettavuutta. Saavutettavuusdirektiivin ja sitä seuranneen lainsäädännön mukainen digitaalinen saavutettavuus tarkoittaa, että verkkosivut ja mobiilisovellukset sekä niiden sisällöt ovat sellaisia, joita kuka tahansa voi käyttää ja ymmärtää, mitä niissä sanotaan.

Siirtymä

Tutkintopolun kriittinen vaihe, joka edeltää opintoihin ja/tai työelämään kiinnittymistä.

Toimijuus

Opiskelijan toimijuudella tarkoitetaan opiskelijan kykyä vaikuttaa omaan opiskeluunsa opiskelutilanteissa ja kykyä ohjata omaa toimintaa sekä hyödyntää opiskeluympäristön tarjoamia resursseja.

Toimijuusanalytiikka

Toimijuusanalytiikka yhdistää toimijuuden käsitteellisen mallin oppimisanalytiikan menetelmiin. Toimijuusanalytiikka tarkoittaa tiedon tuottamista opiskelijan toimijuudesta opiskelijan oman reflektion sekä opettajan pedagogisen päätöksenteon tueksi.

Vertaistuutorointi, vertaistuutori

Vertaistuutorointi on tärkeä osa opiskelijoiden alkuvaiheen ohjausta. Vertaistuutorit ovat opiskelualan ylemmän vuosikurssin opiskelijoita, jotka auttavat uusia opiskelijoita opintojen alun käytännön asioissa. He perehdyttävät uusia opiskelijoita yliopiston käytäntöihin, esittelevät opiskelijoille tarkoitettuja palveluita ja tutustuttavat heitä korkeakouluympäristöön sekä opiskelupaikkakuntaan. He osaavat kertoa myös käytännön vinkkejä opiskelemisesta ja opiskelijaelämästä.

Yhteisöllinen pedagogiikka

Yhteisöllinen pedagogiikka rakentuu 1) yhteisöllisestä oppimisesta, jossa yhteistä ymmärrystä rakennetaan vuorovaikutuksessa toisten kanssa yhteisen tavoitteen mukaisesti, ja 2) sosiaalipedagogisesta ajattelusta, jossa ihmisiä autetaan näkemään omia vaikutusmahdollisuuksiaan niin yksilöinä kuin yhteisöinä ja toimimaan vuorovaikutuksessa toistensa kanssa yhteisön hyväksi. Yhteisöllisen pedagogiikan ytimessä on luoda hyvinvointia edistävää, välittävää yhteisöä.

6.

YHTEYSTIEDOT

AOE – Avoimet oppimateriaalit

<https://aoe.fi/#/etusivu>

JYX – Digital Repository

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-8110-5>

OHO!-hanke

<https://ohohanke.fi/>

Facebook: @ohoprojekti / Instagram: @ohohanke / Twitter: @ohohanke

Kirjoittajat

Tapio Anttonen suunnittelija
Koulutuspalvelut, Jyväskylän yliopisto
tapio.anttonen@jyu.fi

Seija Eskola lehtori, saavutettavuusasiantuntija
Jyväskylän ammattikorkeakoulu
seija.eskola@jamk.fi

Ana Gallego tohtorikoulutettava
Psykologian laitos, Jyväskylän yliopisto
ana.gallego@jyu.fi

Elina Hannikainen-Himanen suunnittelija
Urapalvelut, Lappeenrannan-Lahden teknillinen yliopisto
elina.hannikainen-himanen@lut.fi

Ville Heilala projektitutkija
Informaatioteknologian tiedekunta, Jyväskylän yliopisto
ville.s.heilala@student.jyu.fi

Essi Huuhka
tohtorikoulutettava, yleinen ja kulttuurihistoria
hankekoordinaattori, Hyvinvointipalvelut, Turun yliopisto
eshuuh@utu.fi

Marjaana Häkkinen yliopistonopettaja
Liikuntatieteellinen tdk., informaatioteknologian tdk.,
Monikielisen akateemisen viestinnän keskus (Movi), Jyväskylän yliopisto
marjaana.hakkinen@jyu.fi

Mikko Inkinen opintopsykologi
Oppimispalvelut, Aalto-yliopisto
mikko.inkinen@aalto.fi

Päivikki Jääskelä yliopistotutkija
Koulutuksen tutkimuslaitos, Jyväskylän yliopisto
paivikki.jaaskela@jyu.fi

Irma Kakkuri luennoitsija
Psykologian laitos, Jyväskylän yliopisto
irma.kakkuri@jyu.fi

Kaisa Karhu kehittämisspäänlikkö
Koulutuspalvelut, Oulun yliopisto
kaisa.karhu@oulu.fi

Ari Kaukiainen

yliopistonlehtori, psykologia
opintopsykologi, hyvinvointipalvelut, Turun yliopisto
arikauki@utu.fi

Katariina Keinonen tohtorikoulutettava

Psykologian laitos, Jyväskylän yliopisto
katariina.e.keinonen@jyu.fi

Tiina Kemppainen suunnittelija

Koulutuspalvelut, Oulun yliopisto
tiina.kemppainen@oulu.fi

Ulla Klemola opetuksen kehittämisspällikkö

Koulutuspalvelut, Jyväskylän yliopisto
ulla.klemola@jyu.fi

Marja-Leena Laakso vararehtori, professori

Varhaiskasvatustiede, Jyväskylän yliopisto
marja-leena.laakso@jyu.fi

Satu Laitinen hankekoordinaattori

Hyvinvointipalvelut
satu.laitinen@utu.fi

Raimo Lappalainen professori, varadekaani

Psykologian laitos, Jyväskylän yliopisto
raimo.lappalainen@psyka.jyu.fi

Saara Maalismaa päällikkö

Opiskelijapalvelut, Aalto-yliopisto
saara.maalismaa@aalto.fi

Anneli Muuronen lehtori, saavutettavuusasiantuntija

Jyväskylän ammattikorkeakoulu
anneli.muuronen@jamk.fi

Valtteri Nieminen tutkimusavustaja

Hyvinvointipalvelut, Turun yliopisto
valtteri.a.nieminen@utu.fi

Keijo Nikoskinen professori

Sähkömagnetiikka, elektroniikan ja nanotekniikan laitos, Aalto-yliopisto
keijo.nikoskinen@aalto.fi

Tuija Pasanen opiskelijapalvelun päällikkö

Tulopalvelut, Itä-Suomen yliopisto
tuija.pasanen@uef.fi

Eila Pajarre suunnittelija

Oppimisen ja koulutuksen kehittämisen palvelut, Tampereen yliopisto
eila.pajarre@tuni.fi

Leena Penttinen yliopiston lehtori

Opettajankoulutuslaitos, Jyväskylän yliopisto
leena.penttinen@jyu.fi

Merita Petäjä psykologi, projektipäällikkö

Oppimispalvelut, Aalto-yliopisto
merita.petaja@aalto.fi

Paula Pietilä esteettömyyssuunnittelija

Hyvinvointipalvelut, Turun yliopisto
papiet@utu.fi

Päivi Pynnönen lehtori

Hämeen ammattikorkeakoulu
paivi.pynnonen@hamk.fi

Janne Rantasaari projektitutkija

Opiskelijan palvelut ja hyvinvointi, Turun yliopisto
janne.rantasaari@utu.fi

Päivi Rosenius yliopisto-opettaja

Opinto- ja uraohjaus, Itä-Suomen yliopisto
paivi.rosenius@uef.fi

Katri Ruth opintopsykologi

Tulopalvelut, Itä-Suomen yliopisto
katri.ruth@uef.fi

Sara Rönkkönen projektisuunnittelija

Oppimispalvelut, Aalto-yliopisto
sara.ronkkonen@aalto.fi

Elisa Sinikallio koulutusasiantuntija

Oppimisen ja koulutuksen kehittämisen palvelut, Tampereen yliopisto
elisa.sinikallio@tuni.fi

Merija Timonen palvelujohtaja, opintoasiain päällikkö

Hakija- ja opiskelijapalvelut, Lapin yliopisto
merija.timonen@ulapland.fi

Mari Trinidad opintojen ohjauksen päällikkö

Opiskelijapalvelut, Lappeenrannan-Lahden teknillinen yliopisto
mari.trinidad@lut.fi

Tiina Tuominen opintopsykologi
Hyvinvointipalvelut, Turun yliopisto
tiina.tuominen@utu.fi

Viivi Virtanen pedagoginen asiantuntija
Oppimispalvelut, Aalto-yliopisto
viivi.virtanen@aalto.fi

7.

LÄHDELUETTELO

Aalto, M. (2002). *Parjaavasta kolautteesta korjaavaan palautteeseen*. Ryttylä: My Generation cop.

Annala, J. (2007). *Merkitysneuvotteluja hopsista ja sen ohjauksesta*. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. Väitöskirja.

Beasley, C. & Benito, C. (2014). Thinking critically about critical thinking in the First-Year Experience. Teoksessa Fergie, D., Maeorg, M. & Brook, H. (toim.), *Universities in Transition: Foregrounding Social Contexts of Knowledge in the First Year Experience* (s. 205–228). South Australia: University of Adelaide Press.

Bereiter, C. & Scardamalia, M. (1987). *The Psychology of Written Composition*. Hillsdale: Lawrence Erlbaum Associates.

Bergey, B. W., Deacon, S. H. & Parrila, R. (2017). The metacognitive reading and study strategies and academic achievement of university students with and without a history of reading difficulty. *Journal of Learning Disabilities*, 50(1), 81–94.

Bergey, B. W., Parrila, R. K., Laroche, A. & Deacon, S. H. (2019). Effects of peer-led training on academic self-efficacy, study strategies, and academic performance for first-year university students with and without reading difficulties. *Contemporary Educational Psychology* 56(2019), 25–39.

Briggs, A. R. J., Clark, J. & Hall, I. (2012). Building bridges: understanding student transition to university. *Quality in Higher Education*, 18(1) 3–21.

Brooman, S. & Darwent, S. (2013). Measuring the beginning: a quantitative study of the transition to higher education. *Studies in Higher Education*, 39(9), 1523–1541.

Chen, B., Vansteenkiste, M., Beyers, W., Boone, L., Deci, E. L., Van der Kaap-Deeder, J., Duriez, B., Lens, W., Matos, L., Mouratidis, A., Ryan, R. M., Sheldon, K. M., Soenens, B., Van Petegem, S. & Verstuyf, J. (2015). Basic psychological need satisfaction, need frustration, and need strength across four cultures. *Motivation and Emotion*, 39(2), 216–236.

Chevalier, T. M., Parrila, R., Ritchie, K. C. & Deacon, H. (2017). The Role of Metacognitive Reading Strategies, Metacognitive Study and Learning Strategies, and Behavioral Study and Learning Strategies in Predicting Academic Success in Students With and Without a History of Reading Difficulties. *Journal of Learning Disabilities*, 50(1), 34–48.

Decy, E. & Ryan, R. (2008). Self-determination theory: A macrotheory of human motivation, development, and health. *Canadian Psychology*, 49(3), 182–185.

Dillenbourg, P. (1999). (Ed.). *Collaborative learning: cognitive and computational approaches*. Amsterdam: Pergamon.

Duncan, T. & McKeachie, W. J. (2005). The making of the Motivated strategies for learning questionnaire. *Educational psychologist* 40(2), 117–128.

Finlex (2014). Eduskunnan päätös 1325/2014. *Yhdenvertaisuuslaki*. Haettu 28.11.2019 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325>.

Gordon, T. (2006). *Toimiva koulu*. Suom. M. Savolainen. Helsinki: LK-Kirjat.

Haarala-Muhonen, A. (2011). *Oikeustieteen ensimmäisen vuoden opiskelijoiden haasteet opiskelussa*. Helsingin yliopisto. Käyttäytymistieteiden laitos. Kasvatustieteellisiä tutkimuksia 237. Väitöskirja.

Heikkilä, A., Mikkonen, J., Nieminen, J. & Vehviläinen, S. (2009). HOPS-ohjaus yliopistossa. Teoksessa Lindblom-Ylänne, S. & Nevgi, A. (toim.), *Yliopisto-opettajan käsikirja* (s. 372–379). Helsinki: WSOYpro.

Heilala, V., Jääskelä, P., Kärkkäinen, T. & Saarela, M. (tulossa). Understanding the Study Experiences of Students in Low Agency Profile: Towards a Smart Education Approach. In Proceedings of the 1st International Conference on Smart & Communication Technologies SmartICT'19. Leopold Angrisani et al., *Lecture notes in electrical engineering*, 317. Berlin: Springer.

Häkkinen, P. (2004). *Yhteisöllisen oppimisen teoriasta perusteita verkko-oppimisen käytäntöön*. Haettu 9.12.2019 osoitteesta http://tievie.oulu.fi/verkkopedagogiikka/luku_7/yhteisollinen_oppiminen.htm.

Jääskelä, P., Heilala, V., Kärkkäinen, T. & Häkkinen, P. (tulossa). Student Agency Analytics: Learning Analytics as a Tool for Analyzing Student Agency, *Behavior and Information Technology*.

Jääskelä, P., Poikkeus, A. -M., Vasalampi, K., Valleala, U. M. & Rasku-Puttonen, H. (2017). Assessing agency of university students: validation of the AUS Scale. *Studies in Higher Education*, 42(11), 1–19.

KAMU, Opiskelijan käsikirja – <https://kamu.uef.fi/>

Kauhanen, A. (2011). *Yhteisöllisen pedagogiikan ABC – koulun yhteisöllisyyden ja osallisuuden kehittäminen nuorisotyön keinoin*. Haettu 9.12.2019 osoitteesta <http://www.tyolamanverkko-opisto.fi/materials/yhteisollisen-pedagogiikan-abc.pdf>.

Keskinen, E. (2002). Taitojen oppiminen ja opettaminen. Teoksessa Niemi, P. & Keskinen, E. (toim.), *Taitavan toiminnan psykologia* (s. 41–115). Psykologian oppimateriaaleja, Turun yliopisto, psykologian laitos 2/2002. Turku: Turun yliopisto.

Korhonen, V. (2017). Ensimmäisen vuoden opintoihin kiinnittymisen monet kasvot yliopistossa. Teoksessa Korhonen, V., Annala, J. & Kulju, P. (toim.) *Kehittämisen palat, yhteisöjen salat. Näkökulmia koulutukseen ja kasvatukseen* (s. 87–109). Tampere: Tampere University Press.

Korkeakoulujen auditointikäsikirja 2019–2024. Kansallinen koulutuksen arviointikeskuksen julkaisu 19:2019. – [Korkeakoulujen_auditointikäsikirja_2019-2024_FINAL.pdf](#)

Korkeakoulujen esteettömyyshanke ESOK (2009). *Esteetön opiskelijavalinta – Suositus ja opas*. Multiprint. Haettu 28.11.2019 osoitteesta <http://www.esok.fi/esok-hanke/esittely/tyoryhmat/ryhma1/aineistot/valfi>.

Korkeakouluoppimisen laadun sinivalkoiset linjaukset. Korkeakoulupedagogiikkaa yhteistyössä -hanke. – https://www.oamk.fi/files/9015/1619/6924/B-W-paper_2018b.pdf

Kroenke, K., Spitzer, R. L. & Williams, J. B. W. (2001). The PHQ-9. Validity of a brief depression severity measure. *J Gen Intern Med.*, 16(9), 606–613.

Kroenke, K., Spitzer, R. L., Williams, J. B., Monahan, P. O. & Löwe, B. (2007). Anxiety disorders in primary care: prevalence, impairment, comorbidity, and detection. *Ann Intern Med.*, 146(5), 317–325.

Kumpuvuori, J. (2013). Vammaisilla henkilöillä on oikeus erilaiseen kohteluun. Teoksessa Laitinen, M. (toim.), *Pitääkö joka paikkaan päästä* (s. 43–61). Vantaa: Hansaprint Oy.

Kärkkäinen, T. & Heikkola, E. (2004). Robust formulations for training multilayer perceptrons. *Neural Computation*, 16(4), 837–862.

Lay-Hwa Bowden, J. (2013). What's in a relationship? Affective commitment, bonding and the tertiary first year experience – a student and faculty perspective. *Asia Pacific Journal of Marketing and Logistics*, 25(3), 428–451.

Leese, M. (2010). Bridging the gap: supporting student transitions into higher education. *Journal of Further and Higher Education*, 34(2), 239–251.

Lehtinen, E., Vauras, M. & Lerkkanen, M. -K. (2016). *Kasvatuspsykologia*. Jyväskylä: PS-kustannus.

Lehto, R., Huhta, A. & Huuhka, E. (2019). Kaikkien korkeakoulu? Raportti OHO!-hankkeessa vuonna 2018 tehdyistä korkeakoulujen saavutettavuuskyselyistä. OHO!-hanke 2019. – [kaikkien-korkeakoulu-oho-saavutettavuusraportti.pdf](#)

Leppä, T. (2010). Tavoitteellinen nuorisotyö koulussa – monialaista tukea kasvuun, hyvinvointiin ja yhteisöllisyyteen. *Nuorisotutkimus* (28) 3/2010, 74–84.

Lyytinen, P. (2002). *Motivionaalisten orientaatioiden arviointi perusopetuksen 7.-9. luokilla*. Turun yliopisto. Psykologian laitos. Lisensiaatin tutkielma.

Lähteenoja, S. (2010). *Uusien opiskelijoiden integroituminen yliopistoon. Sosiaalipsykologinen näkökulma*. University of Helsinki. Faculty of Social Sciences. Department of Social Studies. Väitöskirja.

Murtonen, M., Olkinuora, E., Tynjälä, P. & Lehtinen, E. (2008). "Do I need research skills in working life?": University students' motivation and difficulties in quantitative methods courses. *Higher Education*, 56(5), 599–612.

Mäkinen, M. (2012). Opiskelijat opintoihin kiinnittymisen tulkitsijoina. Teoksessa Mäkinen, M., Annala, J., Korhonen, V., Vehviläinen, S., Norrgrann, A. -M., Kalli, P. & Svärd, P. (toim.), *Osallistava korkeakoulutus* (s. 47–74). Tampere: Tampere University Press.

Mäkinen-Streng, M. (2012). *Päämääriä, ajelehtimistä, tietämättömyyttä, etsintää*. Turun yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. Turun yliopiston julkaisuja, Sarja C, Scripta lingua Fennica edita 333. Väitöskirja.

Niemivirta, M. (2002). Motivation and performance in context: The influence of goal orientations and instructional setting on situational appraisals and task performance. *Psychologia*, 45(4), 250–270.

Nummenmaa, A. R. (2005). Henkilökohtainen ohjauskeskustelu. Teoksessa Nummenmaa, A. R., Lairio, M., Korhonen, V. & Eerola, S. (toim.), *Ohjaus yliopiston oppimisympäristöissä* (s. 89–101). Tampere: Tampere University Press.

Nurmi, J. E., Salmela-Aro, K. & Haavisto, T. (1995). The Strategy and Attribution Questionnaire: Psychometric Properties. *European Journal of Psychological Assessment*, 11(2), 108–121.

Oikeuskanslerinviraston ratkaisu 1220/1/2016 (2017). Yliopiston menettely valintakokeen erityisjärjestelyistä päätettäessä. Haettu 28.11.2019 osoitteesta <https://www.okv.fi/fi/ratkaisut/id/960/>.

Onnismaa, J. (2007). *Ohjaus- ja neuvontatyö. Aikaa, huomiota ja kunnioitusta*. Helsinki: Gaudeamus.

Parpala, A. & Lindblom-Ylänne, S. (2012). *Quality in Higher Education. Using a research instrument for developing quality at the university*. London: Routledge.

Parrila, R., Georgiou, G. & Corkett, J. (2007). University students with a significant history of reading difficulties: what is and what is not compensated? *Exceptionality Education Canada*, 17(2), 195–220.

Penttilä, J. (2012). *Hitaasti, mutta varmasti? Saavutettavuuden edistyminen yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa 2000-luvulla*. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2012:10.

Penttinen, L. & Skaniakos, T. (2011). Ohjauskeskustelusta ryhmäohjaukseen. Teoksessa Penttinen, L., Skaniakos, T., Ansela, M. & Plihtari E. (toim.), *Hops-ohjaus. Osaamista, yhteistyötä ja hyvinvointia* (s. 24–46). Jyväskylä: Kopijyvä Oy.

Perfetti, C. & Stafura, J. (2014). Word Knowledge in a Theory of Reading Comprehension. *Scientific Studies of Reading* 18(1), 22–37.

Pintrich, P. (2000). The role of goal orientation in self-regulated learning. Teoksessa Boekaerts, M., Pintrich, P. & Zeidner, M. (toim.), *Handbook of self-regulation* (s. 451–502). San Diego: Academic Press.

Pintrich, P. R., Smith, D. A. F., Garcia, T. & McKeachie, W. J. (1991). *A manual for the use of motivated strategies for learning questionnaire*. The University of Michigan. School of Education.

Raes, F., Pommier, E., Neff, K. & Van Gucht, D. (2011). Construction and factorial validation of a short form of the self-compassion scale. *Clinical Psychology & Psychotherapy*, 18(3), 250–255.

Robbins, S. B., Lauver, K., Le, H., Davis, D. & Langley, R. (2004). Do psychosocial and study skill factors predict college outcomes? A meta-analysis. *Psychological bulletin* 130(2), 261–288.

Saarela, M. & Kärkkäinen, T. (2017). Knowledge discovery from the programme for international student assessment. In Learning Analytics: Fundamentals, Applications, and Trends, *Studies in Systems, Decision and Control*, 94, 229–267. Berlin: Springer.

Saavutettavuusdirektiivi. – <http://www.saavutettavuusdirektiivi.fi>

Saavutettavuuskriteeristö – Väline korkeakoulun saavutettavuuden arviointiin. OHO!-hanke 2019. – [Saavutettavuuskriteeristo.pdf](#)

Salmela-Aro K., Kiuru N., Leskinen E. & Nurmi J. -E. (2009b). School Burnout Inventory (SBI): Reliability and Validity. *European Journal of Psychological Assessment*, 25(1), 48–57.

Salmela-Aro, K. & Read, S. (2017). Study engagement and burnout profiles among Finnish higher education students. *Burnout Research*, 7, 21–28.

Salmela-Aro, K. (2009). *Opiskelu-uupumusmittari SBI-9 yliopisto- ja ammattikorkeakouluopiskelijoille*. Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön tutkimuksia 46. Helsinki: Kehitys Oy.

Salonen, P., Lehtinen, E. & Olkinuora, E. (1998). Expectations and beyond: The development of motivation and learning in a classroom context. *Advances in Research on Teaching*, 7, 111–150.

Sinikallio, E. (2019): *Kaikki, mitä olet aina halunnut tietää fukseista – Selvitys tekniikan alojen ensimmäisen vuoden opiskelijoiden motivaatiosta, itsesäätely- ja opiskelutaidoista sekä kokemuksista opintojen aloittamisesta*. Pedagogiikan kehittämisen tuki, Koulutus ja oppiminen, Tampereen yliopisto.

Skaniakos, T. (2011). HOPS tukee opintoja ja kasvua asiantuntijuuteen. Teoksessa Penttinen, L., Skaniakos, T., Ansela, M. & Plihtari E. (toim.), *Hops-ohjaus. Osaamista, yhteistyötä ja hyvinvointia* (s. 7–12). Jyväskylä: Kopijyvä Oy.

Suomen YK-liitto (2015). *YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista ja sopimuksen valinnainen pöytäkirja*. Somero: Särekarin kirjapaino Oy.

Talvio, M. & Klemola, U. (2017). *Toimiva vuorovaikutus*. Jyväskylä: PS-kustannus.

Thibodeaux, J., Deutsch, A., Kitsantas, A. & Winsler, A. (2017). First-year college students' time use: relations with self-regulation and GPA. *Journal of Advanced Academics* 28(1), 5–27.

Tiilikainen, E. & Petäjä, M. (2019): *Vankila*. Suomi: Talkfast Productions. Aalto-yliopisto. – <https://www.youtube.com/watch?v=mZBUfc2HYSk&feature=youtu.be>

Tinto, V. (2000). Taking retention seriously: Rethinking the first year of college. *NACADA Journal*, 19(2), 5–10.

Van Esbroeck, R. (2008). Career guidance in a global world. Teoksessa Athanasou, J. A. & Van Esbroeck, R. (toim.), *International Handbook of Career Guidance* (s. 23–44). Netherlands: Springer.

Vauras, M., Salonen, P., Lehtinen, E. & Kinnunen, R. (2009). Motivation in school from contextual and longitudinal perspectives. Teoksessa Wosnitza, M., Karabenick, S. A., Efklides A. & Nenniger, P. (toim.), *Contemporary Motivation Research. From Global to Local Perspectives* (s. 1–24). Cambridge, MA: Hogrefe-Huber.

Veermans, M. (2017). Motivaatio ja kiinnostus oppimiseen herättäjinä ja sitouttajina. Teoksessa Murtonen, M. (toim.), *Opettajana yliopistolla. Korkeakoulupedagogiikan perusteet*. Tampere: Vastapaino.

Vehviläinen, S. (2014.) *Ohjaustyön opas. Yhteistyössä kohti toimijuutta*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Villa, T. & Kivisalmi, S. (2016). *Korkeakoulujen saavutettavuus. Katsaus korkeakoulujen sosiaaliseen, psyykkiseen ja fyysiseen saavutettavuuteen opiskelijoiden näkökulmasta*. Helsinki: Opiskelun ja koulutuksen tutkimussäätiö Otus 53/2016.

Villa, T. (2015). *Erityisiä uratarinoita. Kertomuksia opinnoista ja työelämästä henkilöiltä, joilla on ADHD tai Aspergerin oireyhtymä*. Helsinki: Opiskelun ja koulutuksen tutkimussäätiö Otus 2015.

Weinstein, C. E., Acee, T. W. & Jung, J. H. (2011). Self-regulation and learning strategies. *New Directions for Teaching & Learning*, 126 (summer 2011), 45–53.

Wilcox, P., Winn, S. & Fyvie-Gauld, M. (2005). “It was nothing to do with the university, it was just the people”: the role of social support in the first-year experience of higher education. *Studies in Higher Education*, 30(6), 707–722.

Wintre, G. M., Gates, K. E. S., Pancer, S. M., Polivy, J., Birnie-Lefcovitch, S. & Adams, G. (2009). The Student Perception of University Support and Structure Scale: development and validation. *Journal of Youth Studies*, 12(3), 289–306.